

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Mobilen i skolan eller skolan i mobilen?

Gymnasieelevers användning av, upplevelse av samt attityder till mobiltelefonen i förhållande till skolarbetet

Cell Phones in School or School in the Cell Phones?

High School Students' Use of, Experience of, and Attitudes to Their Cell Phones in Relation to Their Schoolwork

KAROLINA HANSSON

Magisteruppsats i lärande, kommunikation och informationsteknologi

Rapport nr. 2014:057

ISSN: 1651-4769

Sammanfattning

Författare: Karolina Hansson

Handledare: Ylva Hård af Segerstad

Examinator: Wolmet Barendregt

Institutionen för tillämpad informationsteknologi, magisteruppsats

Syftet med uppsatsen är att undersöka gymnasieelevers användning av, upplevelser av och attityder till mobiltelefonen i förhållande till skolarbetet. Resultatet är tänkt att bidra med en kartläggning av de utmaningar och möjligheter som den nya tekniken för med sig in i skolans verksamhet, och i och med detta utgöra ett bidrag till utvecklingen av skolans framtida strategier för val och användning av informations- och kommunikationsteknologi.

Den teoretiska bakgrunden utgörs av den sociologiska infallsvinkeln på mobilanvändningen, företrädd av Richard Ling; Digital Natives och liknande teoribildningar; samt mobile learning (m-learning). Studien genomförs med två metoder: en webbenkätundersökning med en majoritet (ca 80 %) av eleverna på en gymnasieskola och tre fokusgruppsintervjuer med 15 av eleverna.

Resultatet belyser mobiltelefonens starka, men också mycket paradoxala, roll i elevernas liv. Mobilen används i dagsläget främst för privata syften, men vissa funktioner spelar stor roll för hur eleverna tar sig an sitt skolarbete. Mobilen utgör en vital del i de gränsöverskridande aktiviteter som sker mellan privatlivet och skolpraktiken. Upplevelserna av mobilen är delade: den kan både hjälpa och stjälpa i skolarbetet. Även när det gäller attityder till en mobilsatsning i skolan är eleverna kluvna: de är å ena sidan nyfikna, å andra sidan skeptiska till mobilens plats i skolan. Samtidigt är alla rörande överens om att mobilen är här för att stanna – i skolans värld såsom i privatlivet.

Mobilen för med sig både möjligheter och utmaningar in i skolans värld. Som ”allestädes närvarande” IKT-verktyg med möjlighet för eleverna att tidsplanera samt reglera sin studiemiljö, har mobilen en unik potential. Utmaningarna som följer med verktyget är att reglera den privata användningens negativa påverkan på skolarbetet genom en väl förankrad mobilpolicy, samt att förbereda eleverna för ett digitalt informationssamhälle genom att stödja dem i frågor som rör t.ex. källkritik och digital etikett. Mobilfrågans komplexitet ger upphov till heterogena uttryck bland eleverna. Dessa, i kombination med skolans befintliga IKT-verktyg samt den relativt skeptiska ställningen till mobiltelefonen som pedagogiskt redskap, motiverar en känslig mottagaranalys vid en eventuell implementering av mobil teknik i undervisningen.

Nyckelord: mobiltelefoner, attityder, användning, gymnasieelever, m-learning

Abstract

The purpose of this essay is to investigate Swedish high school students' use of, experiences of, and attitudes to their cell phones in relation to their schoolwork. The results are meant to contribute to a survey of the challenges and possibilities that this new technology brings into school and its daily practice, and thus help the school in developing future strategies for choosing and implementing Information and Communication Technologies.

The theoretical frame is the sociological approach to cell phone studies, lead by Richard Ling; the Digital Native – theory and similar theories, as well as mobile learning (m-learning). The study is conducted using two methods: one web survey with a majority (approx. 80 %) of the pupils in a Swedish high school, and three focus groups with 15 of the pupils.

The results illustrate the strong, but also paradoxical, role of the cell phone in the lives of the students. The cell phone is currently used primarily for private purposes, but some functions have an important role in how the students approach their schoolwork. The cell phone plays a vital part in the transboundary activities that take place between their private lives and their school practice. Their experiences of the cell phone are divergent: the device can both help and interfere with their schoolwork. Even the students' attitudes to a potential m-learning implementation are split: at the one hand they are curious, but on the other they are skeptical of the role of the cell phone in school. At the same time they all strongly agree that the cell phone is here to stay – in school as well as outside.

The cell phone brings possibilities as well as challenges into the daily practice of the school. Its role as a ubiquitous ICT tool, with the possibility for the students to make plans and to regulate their learning environment, holds a unique potential. Challenges that follow are to regulate the negative effects of the private use on the schoolwork by implementing a strongly supported cell phone policy, as well as preparing the students for a digital information society by giving them support in issues like source criticism and digital etiquette. The complexity of the cell phone issue gives rise to heterogeneous expressions among the students. These, in combination with the existing ICTs in this school as well as the relatively skeptical attitude to the cell phone as a pedagogical tool, give cause for a sensitive analysis of the recipients in case of an m-learning implementation.

Key words: cell phones, attitudes, use, high school students, m-learning

Tack!

Med min bakgrund i läraryrket har jag länge fascinerats av elevernas användning av och relation till mobiltelefonen, särskilt i mötet med skolan som institution. Det har därför varit en intressant resa för mig att, inom ramen för mitt examensarbete på detta magisterprogram, få fördjupa mig inom detta område.

Processen från idé till färdig uppsats har stundtals inneburit en stor utmaning för mig, och det hade varit omöjligt att ro i land med detta arbete helt på egen hand. Jag vill därför här ta tillfället i akt och tacka alla som varit involverade i min studie och på olika sätt bidragit till att den kunnat slutföras.

*Först och främst vill jag tacka **min handledare, Ylva**, vars hjälp, stöttning och engagemang vida överskridit det som ingår i handledaruppdraget. Tack för dina många, snabba och utförliga kommentarer under uppsatsprocessens alla faser!*

*Jag vill vidare tacka både **skolledning** och **lärare** på skolan för att ni, under läsårets mest intensiva och hektiska månader, så generöst gjort plats för mig och min studie i er verksamhet och era klassrum! Jag vill också rikta ett stort tack till **administratörerna** på skolan. Tack för att ni bidragit med viktig information kring elevantalsstatistik och schemafrågor, och för all hjälp ni bidragit med rent praktiskt i pusslet som "enkätbesök" och fokusgrupper inneburit!*

*Sedan vill jag självfallet tacka alla **elever** som svarat på min omfattande enkät. Utan er hade denna studie inte kunnat genomföras. Tack för att ni delat med er av er tid och era värdefulla tankar, funderingar och synpunkter! Ett särskilt stort tack vill jag rikta till de femton elever som deltagit i mina fokusgrupper – ert bidrag till denna studie har varit ovärderligt!*

*Jag vill slutligen tacka **Jörgen** för "akademisk sparring" och sist, men inte minst, **Stefan**, som stått vid min sida och outtröttligt hjälpt mig att bringa reda i siffror och statistik, bollat trender och analyser samt läst mina många utkast. Tack för att du stått ut!*

/Karolina

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
1 Inledning.....	3
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar.....	5
1.3 Avgränsningar.....	5
2 Teoretiska perspektiv.....	6
2.1 Teorier om ungdomar och mobiltelefoner.....	6
2.1.1 Den sociologiska infallsvinkeln.....	6
2.1.2 iGen och teorierna om de "digitala infödingarna".....	7
2.2 Mobile learning (m-learning).....	9
2.2.1 M-learning och definitionsproblematiken.....	9
2.2.2 M-learning och det formella lärandet.....	10
2.2.3 M-learning i klassrummet.....	12
2.2.4 Fördelar och nackdelar med m-learning.....	13
2.3 Bakgrund och tidigare forskning.....	14
2.3.1. Politiken, myndigheterna och styrdokumentet.....	15
2.3.2 Lärarna och mobiltelefonerna.....	16
2.3.3 Eleverna och mobiltelefonerna.....	18
3 Metod.....	22
3.1 Miljö.....	22
3.2 Webbenkäten.....	23
3.2.1 Design.....	23
3.2.2 Genomförande.....	24
3.2.1 Urval och bortfall.....	25
3.2.2 Databearbetning av enkäten.....	25
3.3 Fokusgrupperna.....	27
3.3.1 Design.....	27
3.3.2 Genomförande.....	27
3.3.3. Urval.....	27

3.3.4 Databearbetning av fokusgrupperna.....	27
4 Resultat.....	29
4.1 Resultat enkät.....	29
4.1.1 Mobilen, skolan och fritiden	29
4.1.2 Mobilen som stör	33
4.1.3 Mobilen som hjälp	37
4.1.4 Mobilen och framtiden - attityder.....	41
4.2 Resultat fokusgrupper	45
4.2.1 Mobilen, skolan och fritiden	45
4.2.2 Mobilen som stör	47
4.2.3 Mobilen som hjälp	48
4.2.4 Mobilen och framtiden – attityder	49
5 Diskussion.....	54
5.1. Metoddiskussion.....	54
5.2. Diskussion av resultaten	56
6 Slutsats	64
7 Referenser	66
Bilaga A - Information till rektorer	69
Bilaga B – Enkätöversikt, sammanställning.....	70
Bilaga C - Deltagarinformation	73
Bilaga D – Intervjuguide	74
Bilaga E – Samtyckesblankett.....	75

1 Inledning

I dag är mobiltelefonen nästan var mans egendom och vi använder den till allt fler sysslor. Mobilanvändningen skapar en flexibilitet i våra liv, då vi kan göra allt mer var vi vill och när vi vill, och den ger oss en möjlighet att vara ständigt nåbara. Samtidigt har tillgänglighets- och samhörighetskänslan som mobilen ger oss en baksida, då den skapar stress och tvingar oss dela vår uppmärksamhet mellan "the copresent and the remote" (Ling, 2012:110f). Mobiltelefonen bidrar till våra liv med den svårlösta paradoxen att vi å ena sidan störs och stressas av den och anser den vara "ond" (Ling, 2012:2), å andra sidan utför en mängd viktiga sysslor i vårt vardagliga liv med hjälp av den. Vår ökade användning av den multikapabla mobiltelefonen dygnet runt, försvårar även gränsdragningen mellan det privata livet och det offentliga, och de två sfärerna överlappar varandra allt mer (Wei & Leung, 1999; Othman et. al, 2009). Den suddiga gränsen mellan arbetsliv och privatliv, och de förändringar det har lett till för arbetstagarna, har t.ex. blivit en av de viktigaste fackliga frågorna (Delling, 2013). Samtidigt sker den motsatta utvecklingen då många privata ärenden avhandlas via mobilen på arbetstid. Vi är vana att folk runtomkring oss har mobiltelefonen med sig överallt och hela tiden, och vi har det kanske själva också. Icke desto mindre upplevs mobilen som en påträngande influens av en majoritet (Ling 2004a:123) och den utmanar på många sätt samhället och dess institutioner.

Ett exempel på en institution i samhället som i allra högsta grad utmanas av mobiltelefonen är skolan. Även i detta offentliga rum har mobilen nu knackat på och hittat in, i både lärares och elevers ägo. Gymnasieungdomar är kända för att vara en grupp som använder mobiltelefoner i hög utsträckning. De har ett mobilinnehav på nära 100 %, och den s.k. smarta mobilen vinner terräng (Statens Medieråd, 2013). Huruvida mobilerna har något existensberättigande i skolan i allmänhet och klassrummet i synnerhet har dock varit föremål för en ständig debatt under det senaste decenniet, inte minst i samband med den nya skollagen 2007 (Ott, 2013:114), där lärare ges möjlighet att beslagta mobiler från elever. Den kontroversiella frågan har debatterats flitigt i den nationella debatten, ofta driven med en politisk agenda och med negativa förtecken (Ott, 2013). Vänder man sig till Skolverket för närmare direktiv i frågan får man svaret att det inte finns någon lag eller förordning som förbjuder mobiltelefonen i sig, utan att det är det potentiella störmomentet som är av betydelse (Skolverket, 2013). Det är också, skriver Skolverket, varje enskild skola (under rektorns ansvar), som ska upprätta ordningsregler som skapar en positiv arbetsmiljö i skolan. Det finns alltså ingen uttalad lag på nationell nivå, men frågans kontroversiella status indikerar att det finns många åsikter om frågan på normnivå. Med detta som bakgrund kan man konstatera att den praktiska tillämpningen av ordningsregler i allmänhet och mobilpolicy i synnerhet ser olika ut på olika håll. Med jämna mellanrum kommer nyhetsinslag från olika skolor som tagit ställning i frågan om hur mobiltelefonen

ska användas. Vissa skolor menar att de vill ha ett totalförbud, medan andra inte tycker att ett sådant är önskvärt. Motiveringarna för förbud mot mobiler handlar oftast om att de stör och distraherar, samt att de kan ge upphov till oönskat beteende på nätet, såsom fotografering och nätmobbning. På vissa håll verkar skolan, med skolledaren som högsta ansvarig, ha tagit ställning i frågan och infört en (mer eller mindre) tydlig mobilpolicy (som i vissa fall efterlevs, i andra inte). På andra håll sker en kontinuerlig förhandling i den dagliga praktiken där ramar och förhållanden kring mobiltelefonen varierar från en lektion till en annan, ett faktum som också lyfts fram i vissa studentuppsatser på området (Ulvbielke & Andersson, 2012:40f; Olsson, 2011:25).

Vuxenvärlden har åsikter om mobilens roll i skolan och hur denna påverkar eleverna, men åsikterna går vitt isär. Mobilen i skolan ses som en pedagogisk möjlighet eller som ett disciplinärt hot, beroende på vem man frågar. Vad anser då eleverna själva, kan man undra? När det gäller att analysera och ge uttryck för elevers attityder till, förväntningar på och åsikter om mobilen i skolan, verkar forskningsrönen inte ha något entydigt svar. Vissa forskare (de jag kallar "iGen-anhängarna", se avsnitt 2.1.2) har bestämda åsikter kring ungdomarna och deras användning av och attityder till tekniken. De menar att elever av idag, i egenskap av "digital natives", är odelat positiva till den nya tekniken, att de alltid föredrar den framför traditionella medier, samt att de har stora förväntningar på användningen av de digitala redskapen i sin egen inläring (Black, 2010:100). Forskarna med mer sociologisk inriktning lyfter ofta fram de privata agendorna som har med relationsskapande att göra. I dessa sammanhang ligger fokus på jämnåriga kamrater och frigörelse från just vuxenvärlden och dess institutioner (Ling, 2004b, 2007b, 2012; Köhlmark & Hedman, 2005). Det finns därutöver några tidigare undersökningar som beskriver elever och deras syn på mobilens roll för skolarbetet (Campbell, 2006; Köhlmark & Hedman, 2005; Jöngren & Johansson, 2008; Ulvbielke & Andersson, 2012; etc.). Resultaten i dessa ger uttryck för ganska varierande, och inte så sällan skeptiska eller oengagerade, åsikter kring mobilens roll i skolan och de är, om inte konflikterande, så bitvis svårförenliga med framförallt iGen-teorierna.

Det verkar alltså finnas skäl att tro att eleverna och deras mobilanvändning, samt upplevelserna och åsikterna kring den, är av mer komplex karaktär än vad man ibland får uppfattningen av i viss forskning och opinionsbildning, samt att gruppen är mindre homogen än vad som framhålls i dessa sammanhang. Icke desto mindre tror jag att en djupare förståelse för elevernas mobilpraktik och attityder kring denna är viktig i samband med digitala satsningar och implementeringar av ny teknik i skolan. Därför vill jag, inom ramen för en gymnasieskola, i denna uppsats undersöka dessa aspekter närmare med syftet att bidra med en kartläggning av målgruppen samt de utmaningar och möjligheter mobilerna för med sig in i den lokala verksamheten.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att, inom ramen för en gymnasieskola, belysa elevernas mobilanvändning i relation till skolarbetet; hur de använder mobilen idag, vilken påverkan mobilen upplevs ha på det egna skolarbetet, samt deras attityder till en satsning på mobiler i undervisningssyfte.

Studien är tänkt att belysa och nyansera elevperspektivet i frågan. Vidare är studien tänkt att kartlägga utmaningar och möjligheter som den nya tekniken för med sig in i skolans verksamhet, och i och med detta utgöra ett bidrag till utvecklingen av skolans framtida strategier för val och användning av informations- och kommunikationsteknologi.

1.2 Frågeställningar

- Vad har eleverna att säga om sin användning av, upplevelse av och attityder till mobiltelefonen i förhållande till skolarbetet?
  - Hur förhåller sig elevernas användning av mobilen på fritiden till deras användning under skoltid?
  - Hur och i vilken omfattning upplever de att mobiltelefonanvändningen (den egna och andras) påverkar deras skolarbete (positivt och negativt)?
  - Hur ser deras attityder till mobiltelefonen som ett pedagogiskt redskap ut?
- Vilka möjligheter och utmaningar med mobil teknik i skolan kan man se i elevernas svar?

1.3 Avgränsningar

Utan att bortse från lärarnas viktiga del i den pedagogiska verksamheten, kommer denna uppsats fokus ligga på eleverna och deras roll vid en potentiell satsning på mobil teknik i den pedagogiska verksamheten. Det är elevers självrapporterade mobilanvändning, upplevelser av mobilen i förhållande till skolarbetet, samt attityder till denna som pedagogiskt verktyg som behandlas. Uppsatsen gör inga anspråk på att genom observationer eller mätningar av tekniska data eller dylikt redogöra för vad eleverna faktiskt gör.

2 Teoretiska perspektiv

Detta teorikapitel inleds med att två teoretiska perspektiv på ungdomar och mobiltelefoner presenteras. Jag har valt dem då jag finner dem särskilt intressanta att sätta i perspektiv till de undersökningar som gjorts på elever på andra skolor (Jöngren & Johansson, 2008; Köhlmark & Hedman, 2005; Ulvbielke & Andersson, 2012; Svensson, 2009). De två perspektiven är det sociologiska perspektivet, representerat av Richard Ling, samt den falang som jag har valt att kalla ”iGen-skolan”, vars teorier genomsyrar en relativt stor del av de artiklar man finner inom detta forskningsområde. Vidare behandlas forskningsområdet mobilt lärande (m-learning) som fokuserar på mobilernas roll i lärandet i allmänhet. I kapitlets sista del redogörs för en bakgrund samt tidigare forskning på området mobiltelefoner i skolan.

2.1 Teorier om ungdomar och mobiltelefoner

2.1.1 Den sociologiska infallsvinkeln

Ett perspektiv på ungdomars mobilanvändning är den sociologiska skolan, med rötter hos Erving Goffmann och Emile Durkheim, och en av de mest framträdande profilerna inom den sociologiska mobilforskningen är Richard Ling, professor på Köpenhamns IT-universitet. Han har under många år varit verksam som forskare på Telenor i Oslo och har skrivit flertalet böcker och artiklar om ungdomar och mobiltelefoni ur ett sociologiskt perspektiv. Ling angriper frågan om mobiltelefonens roll genom att tillämpa teorin om ”domesticering av IKT” (Ling, 2004a:26f). Domesticeringsperspektivet behandlar den ständigt pågående process i vilken vi definierar vår relation till teknologin runt omkring oss i förhållande till dess syfte och funktion i våra dagliga liv. Hållningen utgör, argumenterar Ling (ibid.) är ett slags kompromiss mellan den teknikdeterministiska hållningen och den socialdeterministiska. Ling fokuserar på hela samhället, både vuxna och unga, men han har i sin forskargärning ofta framhållit ungdomars särart vad gäller mobilanvändning.

Ling menar att tre stora viktiga sociala förändringar som mobiltelefonen har lett till är möjligheten att koordinera våra aktiviteter, ge oss en känsla av trygghet samt utgöra ett element i ungdomars och föräldrars förhandling i frigörelseprocessen (Ling, 2004a; 2004b:12). Han menar att mobiltelefonen möter det behov av social tillgänglighet över tid och rum som ungdomar i tonåren har och samtidigt erbjuder en arena där de sociala kontakterna med den egna gruppen jämnåriga förblir ofiltrerade av föräldrarna (Ling, 2001:133). Han beskriver hur rollen mobilen kommit att spela i ungdomarnas förhållande till föräldrarna är dubbel: Å ena sidan, menar han, är den en ”förlängd navelsträng” som möjliggör för föräldrarna att ha regelbunden kontakt med sina ungdomar på daglig basis, å andra sidan utgör den en helt nya arena för ungdomarna att interagera praktiskt taget ofiltrerat dygnet runt, vilket

innebär ett kraftfullt redskap i deras frigörelseprocess från de vuxna. Med mobilens hjälp stärker ungdomarna sina relationer till varandra med hjälp av t.ex. samtal och SMS. Funktionerna som dessa fyller går bortom det rent innehållsliga; det är ett sätt att upprätthålla en gemensam referensram och ett sätt att, som Ling uttrycker det: "refresh the contact" (Ling 2004a:111). Ling (2001:134) beskriver vidare hur mobilens roll för könsidentiteten ser olika ut: För pojkarna har mobilen en viktig roll som statussymbol, och fokus ligger på själva ägandet av teknologin. Han beskriver hur pojkarna varit tidiga att ta till sig den nya teknologin, men att det är med flickorna som mobiltelefonin har funnit en mer "robust form" (2004b:13), då de är mer aktiva användare, och flitiga SMS-användare, där meddelandena är längre, innehåller mer information, korrekt grammatik och används av flickorna på ett "vårdande" sätt (ibid.). Överlag är just SMS-aktiviteten hos ungdomar något som Ling återkommer till. Han beskriver t.ex. hur ungdomarna använder SMS mest med dem i samma ålder, men då de oftast är mer utvecklade i sin SMS-hantering än de vuxna, kan de också utnyttja kommunikationsformen för att tillskanska sig ett övertag i relationen till vuxenvärlden. Ungdomarnas utvecklade kompetens i SMS:andet, ger dem således en maktposition och en känsla av dominans i förhållande till föräldrarna, som inte är lika snabba och utvecklade i denna kommunikationsform, argumenterar Ling (2012:150f). I detta sammanhang bör dock påpekas att ungdomar, såväl som vuxna, på senare tid börjat använda SMS allt mindre till förmån för chatt-appar för att hantera den textbaserade mobilkommunikationen (Zeman, 2013). Ling har i en äldre studie av norska ungdomar (Ling, 2000) konstaterat att SMS-trafiken letat sig in i skolans värld, och att knappt 10 % av de elever som tillfrågades i studien svarade att de hade fått ett SMS under lektionstid föregående dag, och att 3 % av dem skickade ett (Ling, 2000:6), men han verkar dock inte ha undersökt fenomenet närmare än så.

Det finns inget i ovanstående resultat som diskvalificerar mobilen som ett pedagogiskt verktyg och forskningsskolan talar inte nödvändigtvis mot en mobilanvändning i skolarbetet, men resultatet talar för att det definitivt finns andra agendor att följa för eleverna när de använder sin mobiltelefon än att få (skol)arbete uträttat och att följa de vuxnas planering. Särskilt intressant är det att just mobiltelefonen nämns som ett sätt att hålla distans och upprätta en fristad i förhållande till vuxenvärlden, eller en kompetens att utnyttja för att skapa makt över den äldre generationen (som nämndes i stycket ovan). Det är därför motiverat att se hur dessa forskningsrön går att sätta i perspektiv till mobilen som ett vuxeninitierat verktyg i den traditionella institution som skolan utgör.

2.1.2 iGen och teorierna om de "digitala infödingarna"

Utöver den sociologiska skolan av mobilforskningen, finns en annan grupp som verkar ha ganska stort inflytande på det som publiceras om ungdomar och teknik inom ramen för skol- och

universitetsverksamhet, nämligen de s.k. iGen-förespråkarna¹, med sina teorier om den digitala generationen, "the Digital Natives". Myntaren av begreppet är författaren och föreläsaren Marc Prensky, som i sin artikel "Digital Natives, Digital Immigrants" (Prensky, 2001) driver tesen om ungdomars egenart i egenskap av ett slags "mediegeneration". Prenskeys huvudtes är att dagens skola är fel-designad för den generation ungdomar som den är ämnad att undervisa, och att det är den huvudsakliga förklaringen till varför den misslyckas med sitt uppdrag (Prensky, 2001:1). Det är en generationsklyfta vad avser digitala färdigheter som är förklaringen till varför resultaten ser ut som de gör, argumenterar han, då dagens lärare, i egenskap av "digital immigrants" (d.v.s. inte födda in i de nya mediernas värld), talar ett språk som är så utdaterat att eleverna inte kan förstå dem. Eleverna, å sin sida, är så vana vid simultana aktiviteter, hypertexter, högt tempo och högvisuell information, att de inte kan vare sig möta skolans tradition, eller lära sig på annat sätt än det på vilket de är vana att konsumera. Prensky (2001:1) går så långt som att påstå att elevernas hjärnor hanterar information annorlunda och att deras inläring därför kräver helt andra betingelser än lärarnas, som inte är vana vid denna blixtnabba informationskonsumtion. Kanske väljer eleverna rentav aktivt att inte fästa någon uppmärksamhet vid vad läraren säger, då de anser att det kanske inte är "värt att ge uppmärksamhet" resonerar Prensky (2001:3) vidare, och ställer retoriskt frågan om det är den nya eller den gamla generationen som ska kapitulera i denna kamp, för att själv besvara frågan med att det är lärarna som ska ta ett steg tillbaka och våga lära av sina elever. De som väljer att inte göra det är "inte så smarta" och "inte så flexibla" (ibid). Den stora utmaningen i skolan är alltså, enligt Prensky, att "de digitala invandrarna" (lärarna) ska hitta "infödningssätt" (elevsätt) att lära ut på.

Utöver "Digital Natives", finns det skolor och koncept som på liknande sätt beskriver den unga generationen och de typiska drag som kommer som ett resultat av att ha formats av det digitala medielandskap i vilket generationen vuxit upp. I sin artikel "The importance of still teaching the iGeneration: New Technologies and the Centrality of Pedagogy" argumenterar Philip & Garcia (2013:304-310) för att även dessa skolor, i likhet med Prenskeys "Digital Natives" bygger på ett alltför homogeniserande och överoptimistiskt resonemang. De anser också att den underliggande attityden och retoriken i dessa teoribildningar underminerar lärarna och den pedagogiska verksamheten (Philip & Garcia, 2013:304). Till skaran nämner de iGeneration (med företrädare som Larry D. Rosen), samt the Net-/Web generation (med namn som Don Tapscott respektive Maren Hartman samt "Millenials" (med Neil Howe & William Strauss som företrädare) och menar att dessa har kommit att utgöra en dominant diskurs på området (Philip & Garcia, 2013:308). Även dessa teorier bygger i huvudsak på samma tes: att ungdomar och elever är kompetenta och engagerade teknikkonsumenter som den

---

Jag väljer samlingsnamnet "iGen" efter termen iGeneration, en term myntad av Larry D. Rosen, vars teorier i många väsentliga delar i linje med Marc Prenskeys teorier.

traditionella skolan borde lära sig att tillmötesgå, istället för att falla tillbaka i gamla, traditionella fotspår.

Docent Alison Black är en av alla dem som refererar till Prenskys verk. Hon beskriver sina erfarenheter utifrån universitetsvärlden och argumenterar för att man, för att på bästa sätt tillmötesgå studenternas behov, måste ha en "realistisk bild" (Black, 2010:93) av studenterna. Vidare redogör hon för att studenterna föredrar att läsa från en datorskärm framför ett papper de håller i handen (Black, 2010:94) och att de har en "intuitiv förståelse för det digitala språket" (Black, 2010:95). Även Black menar att generationen (som hon väljer att benämna "GenY") och deras hjärnor är starkt påverkade av den digitala tekniken (Black, 2010:97). Black argumenterar för att eleverna är mycket bekväma med sin digitala teknik, samt att de är beroende av den och att de också förväntar sig dessa redskap i klassrummet (Black, 2010:100). Hon anser vidare att goda lärare alltid tillgodoser elevernas behov, och i sin argumentation likställer hon elevernas behov med deras mediala vanor. Hon uttrycker dock viss oro för hur denna tekniska expertis och "informella kunskap" har en baksida i elevernas "shorter attention spans and lack of depth in learning" (Black, 2010:98). Prenskys arv lever vidare och hans teorier fortsätter fortfarande att användas och refereras till i forskning. Så sent som 2012 kunde man t.ex. läsa en artikel (Keengwe et.al., 2012) om utmaningar och möjligheter för mobiltelefoner i utbildning, som också den bygger vidare på Black (och således i förlängningen Prensky), även om det alltså har uppstått en akademisk motreaktion mot dessa teorier.

2.2 Mobile learning (m-learning)

Om man skulle sammanfatta de två ovanstående teoriskolornas fokus, kan man säga att Ling fokuserar på ungdomar och mobiltelefoner ur ett relationsperspektiv med fokus på de privata sammanhangen, medan iGen-anhängarna å sin sida fokuserar på ungdomarnas förhållande och inställning till själva teknologin i ett skolsammanhang, men med utgångspunkt i deras privata användning. Det sista teoriavsnittet i detta kapitel kommer att behandla den forskning som rör den mobila teknologins möte med lärandet i allmänhet och skolans värld i synnerhet, nämligen *mobile learning* eller *m-learning*.

Som disciplin är m-learning förhållandevis ny, och den teoretiska basen är ännu under utveckling. Termen är nära besläktad med e-learning, d.v.s. "the use of electronic media and information and communication technologies (ICT) in education" (Wikipedia, 16 april 2014), men med tillägget att man tillämpar mobila enheter som mobiltelefoner, laptops, hand-/fickdatorer och surfplattor (Alalwan, 2013:527).

2.2.1 M-learning och definitionsproblematiken

Det finns olika definitioner av begreppet och olika forskare har adresserat frågan från olika infallsvinklar. Torbjörn Ott (2013:110), doktorand på Institutionen för tillämpad IT, Göteborg, redogör

i sin artikel kortfattat för hur vissa forskare fokuserat på själva mobilitetsaspekten, andra på inlärningsaspekten, och ytterligare några på att utveckla utbildningsrelaterade angreppssätt. Man kan dessutom se en indelning i forskning som lägger fokus på de teknologiska aspekterna å ena sidan och forskning som betonar den mobila inläraren, å den andra (Traxler, 2009:10).

Oavsett huvudfokus, verkar det emellertid finnas drag som återkommer i de olika definitionerna och teorierna kring disciplinen, nämligen *flexibiliteten*, *mobiliteten*, fenomenet med det *tillgängliga* och *"allestädes närvarande"* ("ubiquitous") samt det *gränsöverskridande* elementet. Wong & Looi (2011) kompletterar i sin litteraturöversikt bilden genom att presentera inte mindre än tio exempel på olika dimensioner där mobilen verkar gränsöverskridande. Förutom det gränsöverskridande som sker i *tid* och *geografiskt rum*, ger författarna också exempel på hur man i aktuell forskning behandlar gränsöverskridelser mellan *den digitala världen och den fysiska*, mellan *olika nivåer av kunskapstillgång*, mellan *olika typer av tekniska hjälpmedel* (stationära såsom mobila), mellan *olika läruppgifter* (t.ex. datainsamling - analys - kommunikation), mellan *olika delar i kunskapssyntesen* (ny kunskap, olika nivåer av tänkande och multidisciplinärt lärande), mellan *olika pedagogiska modeller*, mellan *det personliga och det sociala lärandet* samt, slutligen, mellan *det formella och det informella lärandet*.

2.2.2 M-learning och det formella lärandet

Frågan om huruvida det mobila, informella lärandet går att förena med det traditionella, formella lärandet verkar utgöra en tvistefråga och stötesten inom m-learningforskningen. Traxler (2009) ställer sig tveksam till om det går att förena dessa två typer av lärande då de är så väsensskilda till sin natur. Det formella lärandets kurser, terminer, uppgifter och utvärderande uppdrag låter sig inte förenas med det flexibla, mobila, situerade lärandet, argumenterar han och uttrycker skepsis mot det mobila lärandets implementeringsmöjligheter inom högskole- och universitetssammanhang inom en "överskådlig framtid" (Traxler, 2009:20f.).

Niclas Ekberg, fil dr på Luleå tekniska Universitet beskriver i en nyutkommen forskningsrapport (Ekberg, 2013) hur detta möte mellan m-learning och institutionellt lärande granskats och utvärderats av olika forskare. En av de forskare han nämner i sin teoriorientering är Yanjie Song, forskare i utbildningsteknik i Hong Kong. Song (2007) har gjort en forskningsöversikt över mobil teknik i undervisningssammanhang för att se hur denna de facto används, och presenterar i sin artikel en sammanställning av sex olika användningskategorier: *utbildningsrelaterad kommunikation*, *organisation/administration*, *informationssökning/-hantering*, *spel och simuleringar*, *datainsamling* och *"context awareness"* På det hela taget framhåller Song att många av de applikationer som beskrivs i forskningen är gamla, traditionella strukturer som kopieras och tillämpas med den mobila

tekniken, ofta med fokus på att effektivisera verksamheten. Inte sällan väljer man dessutom mobila enheter till ändamål där större enheter är mer lämpade, t.ex. spel och simulatorer, menar Song (2007:44) och argumenterar vidare att de mobila enheterna aldrig bör ersätta datorerna, då de är två olika teknologier med olika fördelar.

Ekberg (2013:16) tycker sig i forskningen skönja en ”spänning mellan tron på den riggade, strukturerade eller omsorgsfullt designade teknikanvändningen i utbildning [...] och idén om mer elevstyrda, spontana och öppna lärprocesser”. Till den senare nämner han t.ex. idéer kring BYOD (Bring Your Own Device), där man bjuder in till att de lärande tar med sina egna, personliga teknikresurser (t.ex. smarta mobiler) och själva införlivar dem i det formella lärandet. Ekbergs eget inlägg i frågan hör hemma i det han kallar ett förhandlingsperspektiv med rötter i den socialkonstruktivistiska traditionen, d.v.s. positionen att det inte går att avgöra om det är tekniken som påverkar människorna, eller det omvända. Den socialkonstruktivistiska traditionen lägger fokus på den kontextberoende förhandling som sker mellan människa och teknik på lokal nivå. Vissa forskare, fortsätter Ekberg (2013:17), är kritiska till det sätt utbildningsväsendet har närmat sig implementeringsfrågan. De menar att tekniken har påtvingats uppifrån och därmed blivit ett ”utanpåverk” (ibid.) och att inget radikalt har skett med innehållet i själva lärsituationen. Ekberg själv ansluter sig till denna hållning genom att betona behovet av att lärare ges möjlighet att reflektera över hur en ”teknikgenomsyrad och re-kontextualiserad lärsituation” (ibid.) påverkar själva innehållet i undervisningen. Samtidigt medger han att frågan är svår att besvara då det, som han skriver ”är lätt att påtala behovet av att använda ny teknik för att tillföra lärandet ytterligare dimensioner men betydligt svårare att visa vari dessa dimensioner består” (Ekberg, 2013:50).

Oavsett om man tror på att mötet mellan m-learning och klassrummet är framgångsrikt eller inte, argumenterar Ekberg (2013:63) för vikten av att ändå aktivt förhålla sig till frågan. Likhade resonemang för Doug Johnson, Minnesota State University i en artikel i *Learning & Leading with Technology*, november, 2010. I artikeln redogör han för fem olika sätt att bemöta mobilerna och övrig teknologi och den eventuella distraktion de kan ge upphov till i klassrummet. Det första förhållningssättet är *totalförbudet*, ett förhållningssätt Johnson avfärdar som kortvarigt. Han menar att detta förhållningssätt enbart leder till dold användning. Det andra förhållningssättet är att *fortsätta som vanligt*, ett sätt han också tar avstånd ifrån. Det tredje är att *begränsa användningen*, gärna med stöd av gemensamt upprättade förhållningsregler, något han menar är ett sätt att stärka lärarrollen och styrningen i klassrummet. Ett fjärde förhållningssätt är att *låta teknologin förbättra traditionella praktiker*, på ett sätt som gör det traditionella mer motiverande. Det femte förhållningssättet är att *använda teknologin för att omstrukturera utbildningsprocessen*. ”Omstruktureringen” sker, menar han, genom att exempelvis uppmuntra till problembaserat lärande, underlätta användningen av primärkällor

(t.ex. spela in intervjuer och fotografera), differentiera instruktioner så att de passar alla tänkbara lärtilar, göra samarbete lättare m.h.a. t.ex. bloggar, Google Docs etc., samt att interagera med elever från andra länder och kulturer m.h.a. modern teknologi, såsom Skype, chatt och e-post.

2.2.3 M-learning i klassrummet

En föregångare för en satsning på mobil teknik i klassrummet, är professor Liz Kolb (University of Michigan, School of Education). I sin bok *Toys to Tools* (Kolb, 2008), beskriver hon flera handfasta tips på hur mobilen kan användas som en tillgång och ett pedagogiskt redskap i klassrummet. Hon beskriver exempelvis hur man kan använda podcast-, videoteknik och olika konferensverktyg för att hålla konferenser, skapa radioprogram samt utföra fältexperiment utanför skoltid. Hon ger också exempel på brainstormingsverktyg och olika typer av skapande verktyg för kreativa uppgifter som att skriva och publicera poesi och/eller musik (Kolb, 2008:32ff.).

I introduktionen till sin bok, motiverar Kolb en satsning på mobil teknik i skolan genom att betona vikten av att möta eleverna i deras vardagsnära teknologiska praktik, för att på så sätt dra nytta av de styrkor och kompetenser eleverna redan besitter. Istället för att lägga fokus på mobilförbud, menar Kolb, bör man integrera den flora av "multiple literacies" (Kolb, 2008:4) som eleverna möter utanför skolan, för att på det viset bygga en bro mellan verkliga texter och det lärande som sker i skolan. Vidare argumenterar Kolb för det faktum att mobilen är "allestädes närvarande" ("ubiquitous") (Kolb, 2008:6) och därför borde utnyttjas bättre av skolan. Eftersom eleverna använder mobilen och är mycket obenägna att slita sig från den, bör det motivationshöjande redskapet integreras in i klassrummet, menar hon. En styrka med den mobila tekniken i detta avseende, menar Kolb är att lärandet inte begränsas till klassrummet. Författaren betonar också vikten av att ta in elevernas privata arenor i klassrummet för att på det viset hjälpa dem att bedriva källkritik (Kolb, 2008:7), och att skolan har en viktig roll i att hjälpa eleverna att förhålla sig till den kultur som råder utanför skolan. Utöver uppdraget att utveckla elevernas källkritik, pekar Kolb på skolans viktiga fostrande ansvar i mediasamhället och menar att det är av högsta vikt att integrera teknologin i klassrummet, för att kunna handleda eleverna i "digital etikett" (Kolb, 2008:8, 13f). Det är också genom att aktivt anamma den elevnära teknologin, snarare än att förbjuda internetsidor och teknologier i klassrummet, som skolan kan lära eleverna att förhålla sig till reklam (Kolb, 2008:15f), att göra skillnad på privata och offentliga webbsidor (Kolb, 2008:16), hur man hanterar bilder, videoklipp och texter på ett lagligt sätt, samt hur och när man kommunicerar med andra på nätet (ibid.).

I likhet med Ekbergs resonemang, driver också Kolb tesen att det är vitalt att implementeringen av ny teknologi sker underifrån-och-upp (Kolb, 2008:9f). För en sådan implementering krävs att man börjar i rätt ände, nämligen i klassrummet, och eleverna, argumenterar hon. Att implementera teknik

uppfifrån-och-ned, där administratörer tvingar på särskild teknik på lärarna, som i sin tur tvingar samma tekniker på sina elever, är inte bara ineffektivt, utan direkt kontraproduktivt, menar Kolb, då detta snarare utökar klyftan mellan elevernas egen teknik och den de är satta att använda i klassrummet (ibid.). Kolb medger dock att det finns anledning till oro och betänkligheter kring satsningens negativa sidor, men att ett aktivt läraransvar är det bästa sättet att hantera detta. T.ex. måste lärarna ta kontroll över hur och när mobilerna får användas (Kolb, 2008:13) genom att exempelvis upprätta ett kontrakt, eller samla in mobilerna i början av lektionen, för att sedan låta eleverna hämta dem när det är dags för själva aktiviteten.

Exempel på lärare som går i bräschen för mobil teknik och skolprojekt med mobilsatsningar sker naturligtvis också i Sverige. På internet finns Facebooksidor, samlingsbloggar och Youtube-kanaler och en hel uppsjö privata bloggar där lärare, rektorer, företagare, och andra intressenter diskuterar och utbyter erfarenheter om m-learning. Parallellt med dessa gräsrotsrörelser, kan man också i media läsa om en mängd olika satsningar på m-learning på olika nivåer. Det kan vara på skolvivå, t.ex. mellanstadieskolan Österåkersbygdens friskola i Vingåker som satsat på mobil teknik på skolan (Iwerbro, 2012), på kursnivå, t.ex. miljökunskapsprojektet, som startade på Katedralskolan i Växjö (Skolverket, 2014). Satsningarna kan också vara ett riktat stöd mot en särskild grupp, som på Anders Ljungstedts Gymnasium i Linköping, där man använt en särskild mobilapp för att hjälpa dem som behöver särskilt stöd i sin tidsplanering (Vikström, 2012).

2.2.4. Fördelar och nackdelar med m-learning

I en artikel av Nasser Alalwan, Ahmed Alzahrani och Mohamed Sarrab (2013) sammanställs m-learning's fördelar och utmaningar. Utöver de fördelar som nämnts tidigare (med flexibilitet i tid och rum) nämns att det främjar det personliga lärandet, att det stödjer många lärstilar och behov, att det sker på den egna personliga enheten, att den lärande har ökad kontroll och att det är självreglerat och självmotiverande. Andra fördelar som Alalwan et. al. tar upp är hur det förbättrar det sociala lärandet, reducerar barriärer mellan personal och elever (då man använder kanaler som eleverna gillar) samt hur elever som är tysta och/eller blyga får mer utrymme. Vidare nämner de att det gör det "lättare att samla bevis" och att det är "känsligt för kontexten" (med exempelvis QR-koder och GPS) (Alalwan et. al., 2013:528f). Även fördelar som att det är kostnads- och tidseffektivt anförs (då man kan använda "dötid" för att studera på) (ibid.).

Av de 15 punkter som Alalwan et. al., (2013:529) presenterar i samband med m-learning's utmaningar, är inte mindre än elva av teknisk karaktär. Det gäller begränsningar i minne, batterikapacitet och gränssnitt, avsaknad av uniforma lösningar av gränssnitt och infrastrukturer, såväl som designutmaningar för framtida applikationer som ska vara lättintegrerade och "kontextmedvetna" (ibid.). De sociala/pedagogiska utmaningarna består i att det kan bli enklare att fuska, att det kan

skapa en känsla av isolering och separation, att otekniska inlärare kan behöva lära sig ytterligare ett moment, samt slutligen utmaningen att få lärarna att använda den digitala tekniken. Keengwe et al. (2012) ägnar i sin sektion om m-learning's utmaningar en relativt stor del av sin artikel till cyberbullying, sexting, olovlig fotografering, fusk samt säkerhetsfrågor. Även om alltså t.ex. Black (2001) ger uttryck för utmaningen med elevernas bristande koncentrationssvårigheter och bristande djup i lärandet och i basfärdigheter som matematik och läs- och skrivförmåga (2001:98f), verkar majoriteten av forskningen på området fokusera tämligen lite på denna aspekt av m-learning's baksida.

Frågan om tekniksatsningars påverkan på eleverna med avseende på distraktionsmoment och stress behandlas dock i en ny svensk avhandling av Håkan Fleischer (2013) vid Jönköpings Universitet. Avhandlingen undersöker elevers upplevelser av en-till-en-datorer i undervisningen och belyser hur eleverna upplever ett stressmoment i samband med uppgifter de utför på datorn. En anledning till detta är att de upplever att själva uppgifterna är så omfattande att de kräver datorn som verktyg och att de inte går att lösa på annat sätt (Fleischer, 2013:79). En annan orsak är att de upplever att datorn i sig erbjuder distraktioner, särskilt de sociala medierna, vilka får en dubbel roll då de även används som verktyg i skolarbetet. På t.ex. Facebook delar elever skolrelaterade filer med varandra och ställer frågor om skolarbetet. Vidare upplever eleverna att internet är en yttlig informationskälla som behöver kompletteras med en analog källa, samt att skärmarna försämrar läsningen och att de läser bättre och arbetar mer flexibelt med text på papper (2013:76f). Dock använder eleverna möjligheten att arbeta med skolarbete i andra miljöer än skolan, och här är datorerna viktiga för att möjliggöra denna flexibilitet, menar de (2013:79). Datorerna gör arbetet friare och mer flexibelt, anser eleverna, vilket de tycker påverkar arbetsmiljön, som blir mer högljudd och rörig (ibid). Studien avhandlar visserligen en-till-en-datorer, men det är inte helt långsökt att tro att det finns beröringspunkter med elevernas upplevelse av mobilanvändning i skolrelaterade sammanhang, både vad gäller datorns fördelar (flexibiliteten i tid och rum) som dess utmaningar (med distraktioner, t.ex. via sociala medier).

2.3 Bakgrund och tidigare forskning

Som nämndes i inledningen, är skolans förhållande till mobilen inte helt enkel att redogöra för och inte sällan är den dubbel eller rentav motsägelsefull. Detta paradoxala förhållande kan kanske delvis förklaras med hjälp av en analys av de politiska och påbjudande instanser som påverkar skolans praxis. I det kommande kapitlet redogörs för just detta politiska perspektiv, följt av en redogörelse för olika undersökningar av lärare och elevers användning av och/eller attityd till mobilerna i klassrummet/skolarbetet.

2.3.1. Politiken, myndigheterna och styrdokumenterna

Den politiska agendan och retoriken har naturligtvis en stark influens på skolan. Vår utbildningsminister, i sällskap med andra politiker ur olika läger, har under en längre tid använt mobilen och totalförbudet mot denna i klassrummet, som en ”självklar” fråga i sina politiska kampanjer (Ott, 2013). Paradoxalt nog förespråkar läroplanerna (Skolverket, 2011a, 2011b), som skolminister Jan Björklund själv satt sin prägel på, ganska tydligt en satsning på digital teknik. I läroplanen för grundskolan nämns ”tekniska lösningar inom kommunikations-och informationsteknik för utbyte av information, till exempel datorer, internet och *mobiltelefoni* (min kursivering)” (Skolverket, 2011a:271) i teknikämnets centrala innehåll för år 7-9 och det står uttryckligen att ”skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande” (Skolverket, 2011a:14). I läroplanen för gymnasieskolan (Skolverket, 2011b) finns visserligen inte ordet *mobil* (läs *mobiltelefon*) nämnt en enda gång, men *digitala verktyg* eller *digitala medier* nämns i så gott som vartenda examensmål och nämns dessutom vid upprepade tillfällen både inom matematikkurserna och samhällskunskapsämnet. Dessutom framgår i läroplanen att det ska ske en samhällsanpassning från skolans håll och att denna ska förbereda eleverna för att kunna orientera sig i ett komplext och allt mer föränderligt informationssamhälle (Skolverket, 2011b:6f). Detta behöver förvisso inte innebära att man har mobilerna med in i klassrummet, och än mindre att de där ska vara på och användas som en del av undervisningen. Samtidigt pekar emellertid läroplanens rader på att man i skolan bör lära eleverna att orientera sig i det digitala landskapet och införliva informationssamhällets olika aspekter i sin undervisning, för att spegla ett nutida (och förbereda för ett framtida) samhälle, där mobilerna utgör en väsentlig del i vardagen.

Som nämndes i inledningen ger Skolverket inga tydliga riktlinjer i frågan om mobiltelefonernas vara eller icke vara i klassrummet men hos myndigheten, tillsammans med Skolinspektionen, kan man ändå skönja en IT/IKT-agenda för de svenska skolorna, med tydliga imperativ när det kommer till IT-satsningar. Skolinspektionen gjorde så sent som Läsåret 2011/2012 en granskning av just skolornas IT-satsningar (där såväl grund- som gymnasieskolor granskades), och på deras hemsida kan man läsa att skolorna överlag får underkänt i desamma. Bristerna består i att IT-satsningarna inte i tillräcklig utsträckning utgör ett stöd i det pedagogiska arbetet utan, på sin höjd, underlättar det administrativa arbetet som omger det pedagogiska. Vidare påtalar man brister i ledning respektive övergripande IT-strategier som följs upp, det pedagogiska fortbildningsbehovet tillgodoses inte, och skolorna har bristfällig utrustning och/eller support. Det man kan utläsa av detta är alltså att man från Skolverkets/Skolinspektionens sida tycker att det krävs mer, och framförallt bättre använd, IT i skolorna idag, inte tvärtom. Även här är det på sin plats att tillägga att IT naturligtvis inte behöver inte betyda mobiltelefoner, men likväl nämns ändå användandet av mobilkameror i Skolinspektionens

rapport (2012:2). Inte heller Skolverket bedriver någon särskild agenda när det gäller den smarta mobiltelefonen, men har publicerat ett innovativt exempel på mobilanvändning i undervisningssyfte under fliken ”Skolutveckling” på sin hemsida (Skolverket, 2014), vilket ändå kan uppfattas som något slags ställningstagande.

Särskilt paradoxal kan frågan om mobilen i skolan framstå när det gäller elever i behov av särskilt stöd. Inte så sällan är det dem man värnar om i retoriken kring studieron i skolorna, den studiero mot vilken man argumenterar att mobilen utgör ett hot. Å andra sidan framhålls denna grupp särskilt mycket då man påtalar mobilens förtjänster. Christina Szekely, Skolverkets egen samordnare för just ”IT i skolan”, argumenterar t.ex. för de digitala alternativens betydelse för elever i behov av särskilt stöd (Rydin, 2013), framförallt för dem med olika typer av läs- och skrivsvårigheter. En bred tillgång till t.ex. datorer, gör utpekandet av dessa elever mindre, menar Szekely. I Skolinspektionens rapport (Skolinspektionen, 2012:6) betonas också hur viktig IT-satsningen är för just denna grupp elever. Även myndigheten Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM) anger på sin hemsida mobilen och dess appar som ”digitala hjälpmedel” och ”alternativa verktyg” (SPSM, 2014a). SPSM och ansluter till Szekelys resonemang genom att framhålla mobilen som fördelaktig i det att den inte ”uppfattas som utpekande” (SPSM, 2014b) och därmed ett gott komplement till datorn. Den smarta telefonen presenteras som ett alternativt verktyg som kan underlätta i skolsammanhang för att läsa, skriva, räkna, komma ihåg samt ge kognitivt stöd och att hjälpa elever att koncentrera sig. Myndigheten beskriver på hemsidan flera olika typer av appar och hur de kan användas för att komplettera den smarta telefonens grundfunktioner och ge stöd och hjälp åt dem som behöver. Ytterligare en myndighet värd att nämnas i sammanhanget är Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), som också den har tydlig koppling till personer med olika typer av läsnedsättningar, och skolan är en av de viktiga samhällsorgan som de vänder sig till. Deras digitala bibliotek, Legimus, har numera även en app som kostnadsfritt kan laddas ned till såväl iPhone som Android-telefoner. Via Legimus hemsida (www.legimus.se) eller app, kan de som har behov av detta söka och ladda ned såväl talböcker som – tidningar och tjänsten är en naturlig del av skolbibliotekens uppdrag och verksamhet.

2.3.2 Lärarna och mobiltelefonerna

”iGen-gruppen”, som nämndes ovan, har sina teorier om lärares attityd och inställning i frågan om mobilen och dess roll i klassrummet och skolarbetet. Dock överensstämmer dessa teorier bara bitvis med de resultat man kan läsa från undersökningarna på området.

Lärarna är, i likhet med många andra grupper, inte homogena i sin inställning i frågan om mobiltelefonens roll i skolan. Tidig forskning av internationella pionjärer på forskningsområdet (Campbell, 2006; Katz, 2005) påvisar en negativ attityd från såväl rektorer (Katz, 2005:101) som

lärare (Katz, 2005; Campbell, 2006). Däremot bör tilläggas att inställningen till mobilen i klassrummet här verkar vara mer positiv hos de yngre lärarna (Campbell, 2006). I nyare undersökningar från våra svenska skolor, går även där att utläsa en generationsskillnad i det att yngre lärare är mer positivt inställda till mobiltelefoner som pedagogiskt redskap (Svensson, 2009:46), men att inställningen till mobilen som redskap i klassrummet i dagsläget är negativ överlag (Svensson, 2009:46; Olsson 2011:27).

Samtidigt kan man, hos lärare i flera undersökningar, se en positiv inställning på sikt. I en undersökning av gymnasieelever och gymnasielärare som Jöngren & Johansson (2008:45) gjort, redovisar författarna förvisso att få av de 39 gymnasielärarna som de studerade ser en tillgång i mobiltelefonen. Samtidigt redovisar deras resultatstatistik att en klar majoritet ändå ser en tillgång i redskapet i "något sammanhang" (ibid:33). Maritha Olsson (2011:27) beskriver också i sin magisteruppsats en viss ambivalens hos de grundskolelärare som deltog i hennes studie, och som verkar göra en distinktion mellan nutid och framtid; trots att lärarna anser att mobiltelefonen i klassrummet är störande, ser de ändå att den har "en positiv framtid". Olsson uppger också att lärare, "trots att de ansåg att mobilen var ett problem, [gav] konkreta förslag om ny användning" (2011:26). I Ulvbielke & Anderssons (2012:32) examensarbete, anser sex av sju gymnasielärare att mobilen kan vara ett pedagogiskt redskap (och nämner här t.ex. kamera och internet), men påtalar farhågan att mobilen kan skapa klyftor mellan elever från "olika ekonomiska förhållanden".

Svenssons (2009:40) kommentarer till lärarnas skeptiska inställning till mobilerna i klassrummet relaterar han till forskning kring maktfördelning och konflikter i klassrummet. Han menar att eleverna behärskar den mobila tekniken "i mycket högre grad än lärarna" (ibid.) och att detta kan utgöra en förskjutning i de invanda strukturer som finns i klassrummet och således resultera i ett motstånd från pedagogernas sida. Även Olsson (2011:25ff) ansluter sig till denna analys genom att tillskriva lärarna ett kontrollbehov som genererar begränsningar i elevernas eget ansvarstagande (Olsson, 2011:26). Dessa analyser till trots framhäver emellertid alltså både Svensson och Olsson att lärarna ändå har en viss framtidstro till mobilen som pedagogiskt verktyg. Den positiva framtidstron som Olsson redogör för har också stöd av Svenssons undersökning, där lärarna är försiktigt positiva till mobilens roll i framtiden och ser en potential, men uttrycker att de vill ha mer forskning och bevis på påtagliga positiva fördelar innan de vill lägga ned tid på en implementering (Svensson, 2009:30-39). Skolinspektionens rapport från granskningen 2012/2013 ger också den vid handen att lärarna gärna använder IT-verktyg (i allmänhet) mer men att de inte vet vad de ska göra av dem, utan vill ha kompetensutveckling (Skolinspektionen, 2012:4). Rapporten redovisar också att lärarnas attityder till IT varierar mellan entusiasm och skepsis inför nyttan och att det bland lärarna råder en oro inför tekniska problem och tidsbrist (ibid.). Den försiktiga framtidsoptimismen går även att utläsa i en

lärarenkätundersökning från World Summit on Media som uppger att enbart ungefär en tredjedel av lärarna i deras undersökning ser mobiltelefonen som ett hot och tre av tio vill ha ett totalförbud (World Summit on Media:2010:11). Här, precis som i Svenssons (2009:68f) undersökning, verkar det också finnas en större öppenhet för mobilen som pedagogiskt redskap hos lärare som undervisar äldre elever.

Niklas Ekberg (2013) har i sin forskningsrapport beskrivit såväl lärares som elevers upplevelser av mobilens roll och betydelse i samband med ett m-learningprojekt 2011-2012 i två gymnasieklasser på Strömbäckaskolan i Piteå kommun. Även Ekberg redovisar hur arbetsgruppen med lärare i projektet är förhållandevis positivt inställda till mobilen som pedagogiskt verktyg. Lärarna ger uttryck för nyfikenhet och öppenhet inför såväl mobilen som verktyg som elevernas medieverklighet och teknikanvändning. Dock påtalar de behovet av mer tid för att kunna ta tillvara de möjligheter mobilen erbjuder, och hinna implementera dessa i sin undervisning. Det är alltså, även här, tidsbrist som är föremål för lärarnas mest kritiska synpunkter (Ekberg, 2013:36). Det finns också stöd i Ekbergs rapport för behovet av fortbildning och kompetensutveckling på området för lärarnas vidkommande. Med dessa resultat ifrågasätter Ekberg, den enligt honom i forskningen ganska utbredda, uppfattningen om lärarnas oförmåga att förstå elevernas vardagsteknik och medievanor och det lärande som sker där, och menar att detta är en allt för förenklad bild (Ekberg, 2013:52).

2.3.3 Eleverna och mobiltelefonerna

Mobilen har, som nämntes i inledningen, på senare år uppnått en etablering på närmare 100 % (Statens Medieråd, 2013:14) hos ungdomar i gymnasieåldern och utgör en stor del av deras vardag. Även om mobilen inte hade samma etablering för tio år sedan, kan man se tidiga exempel på den roll som mobiltelefonen har i ungdomars liv. I en något äldre licentiatavhandling, beskriver forskaren Eva Thulin (2002) gymnasieelevers användning av IKT i sin vardag. Redan här ger gymnasieeleverna i avhandlingen uttryck för en stressituation, och uttalar att mobiltelefonen är viktigare än andra IKT-verktyg i vardagen (Thulin, 2002:169). Några uppger sig vara beroende av den. Ytterligare ett resultat i Thulins (2002:158, 167) forskning är att flickornas IKT-användning är mer kommunikativt inriktad än pojkarnas, vilket återspeglas i såväl deras mobiltelefonanvändning (där flickorna ringde mer i både mobil och i fast telefon) som i deras datoranvändning (där den sociala kommunikationen var den enda aktivitet som flickorna ägnade mer tid åt än pojkarna). Överlag finner Thulin (2002:169) att ungdomarnas IKT-användning skiljer sig åt sinsemellan. Både när det gäller internetanvändning och mobilanvändning, kan hon se att det finns olika användartyper. Vissa elever använder internet främst för nyttoorienterade aktiviteter (t.ex. skolarbete) medan andra använder internet företrädesvis för sociala syften och för underhållning och förströelse. Vad avser mobilanvändning finns det de som använder sin mobiltelefon någon gång i veckan, och de som bär den med sig överallt och använder den flera gånger per dag.

Även de nyare resultat som går att utläsa av elevundersökningar visar en inte helt homogen bild av elevernas användning och attityder. I Skolinspektionens rapport kan man läsa att på de gymnasieskolor de undersökt är yrkes eleverna mindre benägna både att använda IT överlag och att tycka att användandet gynnar deras inläring (Skolinspektionen, 2012:3). Bland de 234 gymnasieelever som svarat på Jöngren & Johanssons (2008:19) enkät, svarar 80 % att de föregående skoldag hade mobilen påslagen under lektionstid och drygt en fjärdedel hade både ljud och vibration på. Ungefär lika många svarade på ett samtal och ringde själva ett samtal under lektionen. Över hälften svarade på SMS då de fick ett sådant. Utöver samtal- och SMS-funktionen, lyssnade eleverna på musik (knappt 30 %), tittade på bilder (30 %), samt spelade spel (16 %). Den vanligaste skolrelaterade aktiviteten var att använda miniräknaren (30 %) (ibid.). Trots den höga användarfrekvensen hos eleverna, uppger dock 44 % att de aldrig använder mobilen i skolarbetet och 28 % att de gör det någon enstaka gång. Enbart 3 % gör det oftare än 2-5 ggr/vecka (Jöngren & Johansson, 2008:33). Även i Ulvbielke & Anderssons (2012:25) examensarbete, uppger 86 % av de 112 eleverna i enkätundersökningen att de har med mobiltelefonen in i klassrummet, påslagen. Enbart 12 % uppger att de aldrig använder mobilen under lektionstid. När eleverna i studien observeras, använder hälften av dem mobilen aktivt i klassrummet (Ulvbielke & Andersson, 2012:26). Tillsammans med klockfunktionen är SMS den vanligaste aktiviteten i klassrummet, enligt elevernas enkätsvar. På tredjeplats i enkätsvaren kommer musik, tätt följt av internet och skolarbete (35 % uppger denna aktivitet). Först därefter kommer det sociala (26 %) och övrigt (2012:27). Det verkar alltså som att SMS används i hög utsträckning av eleverna. Ann-Sofie Axelsson (2010:41) belägger även hon i sin artikel "Perpetual and personal: Swedish young adults and their use of mobile phones" att SMS är den vanligaste mobilfunktionen som används i klassrummet. Bland de olika arenor som Axelsson undersökt, är klassrummet det ställe där man överlag SMS framför samtal just i klassrummet (2010:41). I Axelssons studie är SMS-aktivitet i just klassrummet vanligt i åldersgruppen 16-17 år (50 %) och mycket vanligt i gruppen 18 - 24 år (92,9 %).

I Campbells (2006:290) undersökning av attityder till mobiltelefoner är, som nämndes ovan, även studenterna negativt inställda till dessa i klassrummet. Det är snarare åldern (på såväl studenter som lärare) som är den avgörande faktorn för attityden till mobiltelefonerna i klassrummet än distinktionen lärare/student. I Martin Svenssons (2009:66f) undersökning uppger 93 % av eleverna i år 4 och 73 % av eleverna i år 8 att de inte är intresserade av mobiltelefonen i undervisningen. Eleverna i Jöngren & Johanssons undersökning (2008) ombeds inte ta ställning till potentialen för mobilen som pedagogiskt redskap, eller hur intresserade de är av att testa ett mobilbaserat arbetssätt, men en klar majoritet av gymnasieeleverna i undersökningen (2008:27) uppger i.a.f. att de inte blir störda i någon större utsträckning av någon annans mobilanvändning, och upplever inte heller att de går miste om något på grund av sin egen. Både mobilanvändningen och det upplevda störmomentet till följd av någon

annans mobilanvändning är större på yrkesprogrammen (Jöngren & Johansson, 2008:30), samtidigt som eleverna på de studieförberedande programmen ger uttryck för större förståelse för att ”lärare och andra elever kan uppleva mobiltelefoner som störande under lektionstid” (ibid.). I intervjuerna i Ulvbielke & Anderssons (2012) studie ger eleverna uttryck för att de SMS:ar, trots att de anser beteendet vara fel och hänsynslöst, men att de ”inte kan slita sig” och gör det dolt, ”när ingen ser” (Ulvbielke & Anderssons, 2012:27).

I Ulvbielke & Anderssons (2012:25) undersökning ombeds gymnasieeleverna att, utifrån ett antal färdiga svar, samt ett öppet svarsalternativ, uppge nackdelar med mobiltelefonen i undervisningen. Inget alternativ i enkäten finns för att uttrycka att man inte upplever någon nackdel, och här ser också svarsfrekvensen annorlunda ut än i Jöngren & Johanssons (2008) undersökning: Tre fjärdedelar av eleverna uppger i sina enkätsvar det faktum att de förlorar fokus och koncentration på undervisningen när de tillfrågas om nackdelar med mobiltelefonen i klassrummet. Sex av tio uppger att de blir störda när någon glömt att sätta mobilen på ljudlöst. Cirka en tredjedel störs av andras mobiltelefonanvändning och ungefär lika många av den egna. Knappt en av tio uppger att mobilen stressar dem. Även potentiell smygfotoografering och det faktum att det är respektlöst mot lärarna nämns i samband med att nackdelar förs på tal (Ulvbielke & Anderssons, 2012:34). När eleverna, på motsvarande sätt med färdigformulerade svarsalternativ samt ett öppet dito, ombeds uppge fördelar med mobilen i undervisningen uppger ca hälften eller mer att de kan använda mobiltelefonen som miniräknare, att den kan hjälpa dem att hålla tider och fungera som kalender, söka information med, samt ”lyssna på musik för att arbeta bättre på lektionerna” (Ulvbielke & Anderssons, 2012:33). Fyra av tio nämner möjligheten att ta anteckningar via mobiltelefonen. Man nämner i de öppna alternativen också ordlistefunktionen, kamera-/videofunktionen för att dokumentera genomgångar, ta kontakt med intervjupersoner, samt ”som en paus från undervisningen” (ibid.). De sammanlagt 112 eleverna som deltagit i enkätundersökningen i samband med studien fick också möjligheten att ta ställning till ett antal påståenden kring vad som är legitimt användande av mobiltelefonen i klassrummet. Här framgår att det råder mycket hög acceptans för att använda mobiltelefonen för kontakt med myndigheter. Det råder vidare hög acceptans för att använda mobiltelefonen för skolrelaterad faktaundersökning, samt att ha kontakt med sina föräldrar. När det gäller SMS är drygt hälften av de tillfrågade negativa till beteendet, medan en fjärdedel är positiva och en fjärdedel neutrala. Lägst acceptans får användandet av mobiltelefonen i samband med prov, samt till spelaktiviteter, följt av aktiviteter på sociala forum, såsom Facebook (2012:24f).

När man undersöker elevers attityder till mobiltelefonen i klassrummet, är elevers tidigare erfarenhet av detsamma definitivt en viktig faktor att ta upp. I exemplet som Skolverket presenterar på sin hemsida (Skolverket, 2014) kan man t.ex. läsa om hur man på Katedralskolan i Växjö har satsat på

mobil teknik inom kursen miljökunskap och använt mobilen för att stödja lärandet i samband med exkursioner och fältrapportskrivning. Läraren, Hans Willstedt, rapporterar om satsningens betydelse, inte bara för rapportens kvalitet, utan även för intresset för kursen, vilket i de nya söksiffrorna för kursen visat sig öka avsevärt. Det finns även resultat som är mer blygsamma i rapporteringen om den motiverande effekten: i m-learningprojektet på gymnasieskolan i Piteå som Ekberg följer upp i sin forskningsrapport (2013), finner han att elevernas kommentarer uppmärksammar kommunikation- och informationshämtningsaspekterna av projektet. Däremot, påtalar Ekberg, finner han inga ”klara indikationer på att någon [sic] nämnvärt skett med elevernas förhållningssätt till eller värdering av nätburen information” (Ekberg, 2013:43).

Ekberg redogör vidare för hur det i forskningskretsar finns ett starkt stöd för synen på att det finns ett glapp mellan lärare och utbildningsanordnare och deras fokus på traditioner och ”analoga läresurser” (Ekberg, 2013:52) å ena sidan och de unga inlärnarnas vardagstekniker, förväntningar, kompetenser och vanor å den andra. Dock finner han själv i sin studie att det i elevernas svar och formuleringar ges uttryck för att även elever behöver stöd i sin teknikanvändning (2013:37f) och att det kan uppstå frustration hos eleverna då lärarna förutsätter att de hanterar tekniken med lätthet, och att t.ex. alla elever har ett Facebookkonto. Vissa elever, menar Ekberg (2013:38), vill inte ha ansvaret att utveckla tekniken framåt, utan vill ”återföra det på lärarna” (ibid.). Även i Statens medieråds rapport (2013:9) går det också att skönja mer negativa attityder hos eleverna i förhållande till den egna mediekonsumtionen. Inte bara ungdomars mediekonsumtion har ökat markant sedan motsvarande mätning 2010, utan också andelen som anser sig lägga för mycket tid på mobilen och internet på bekostnad av mer ”nyttiga” aktiviteter” (ibid.), och i synnerhet flickorna är missnöjda med hur de disponerar sin tid. Svaren visar således att det bland ungdomar även existerar en kritisk syn på den egna konsumtionen, och att man uppenbarligen inte bara ser mobilen och internet som något positivt och konstruktivt.

3 Metod

Då syftet med uppsatsen är att belysa elevperspektivet och elevernas roll i samband med en eventuell implementering av mobil teknik, har jag valt att göra min undersökning bland elever på en gymnasieskola. Undersökningen har skett i två steg, och jag har valt att använda mig av två metoder för datainsamling: en webbenkät ämnad för hela skolan, samt tre intervjuer i fokusgrupper.

Valet att kombinera två metoder i undersökningen motiverades av de olika syften jag hade med studien. Repstad (2007:21) nämner den kvantitativa metoden som överlägsen i de fall ”man vill veta hur bestämda egenskaper fördelar sig hos ett stort antal människor” eller söka ”kunskap om fördelningsmönster i en stor population” (Repstad, 2007:22). En kvantitativ ansats är vidare att föredra om man vill kunna jämföra resultatet med tidigare forskning på området, samt för att upprätta ”mer exakta skattningar eller beräkningar av vilken relation som finns mellan begrepp” (Bryman, 2011:156). Den kvalitativa ansatsen förordar Repstad (2007:21) när man vill ”förstå konkreta lokala skeenden”. I mitt fall var jag intresserad av båda aspekterna; jag ville veta dels hur användning, upplevelser och attityder fördelar sig över populationen (hela skolan), dels förstå de lokala skeenden och konkreta frågeställningar som ligger till grund för desamma. Vidare ville jag komplettera enkätens material med de förklaringar, nyanser och mer djupgående diskussioner som den kvalitativa metoden erbjuder.

Jag valde fokusgrupper som kvalitativ metod då jag ville undersöka ett förhållandevis avgränsat tema (mobiltelefonen i skolan), samt då jag var intresserad av ett dynamiskt samtal mellan gruppmedlemmarna, snarare än en intervju av fråga-svar-karaktär. Jag ville vara öppen för hur gruppmedlemmarna reagerar på varandras åsikter och hur de förhandlar om ”betydelsekonstruktionen” (Bryman, 2011:446f). Webbenkätens resultat utgör delvis en grund för fokusgruppernas innehåll, men i enlighet med den kvalitativa intervju-traditionen, har ambitionen varit att vara lyhörd för frågor som kan komma att dyka upp i själva intervjun och låta dessa få styra innehållet. Fokusgrupperna kan alltså ses vara ett mellanting mellan semistrukturerade intervjuer (i det att det finns särskilda frågor som behandlas utifrån enkäten), och ostrukturerade intervjuer, då jag försökt vara flexibel inför nya infallsvinklar som dykt upp under intervjuens gång (Bryman, 2011: 415).

3.1 Miljö

Denna undersökning har gjorts på en mindre gymnasieskola i en mellansvensk kommun med såväl yrkes- som studieförberedande program. Det går ca 300 gymnasieelever på skolans yrkes- resp. studieförberedande program. Skolan har en idrottsprofil, med elever som sökt in från andra håll runtom i landet. Det finns flertalet yrkesprogram representerade och fyra studieförberedande program.

Fördelningen mellan studieförberedande och yrkesförberedande är relativt jämn, men däremot är könsfördelningen på skolan ojämn, med närmare 70 % pojkar. Skolan har sedan ett antal år tillbaka en-till-en-datorer.

På skolan är mobilen och dess roll i skolan en ständigt pågående fråga. I dagsläget har skolan ett uttalat mobilförbud i sina ordningsregler som lyder: ”ha mobilen avstängd under lektionstid”, något som presenterats för samtliga elever muntligen av skolledningen i samband med klassrumsbesök vid två tillfällen under 2013. Eleverna har själva varit delaktiga i att utforma dessa ordningsregler, även den gällande mobiltelefonerna. Icke desto mindre finns mobilerna fortfarande närvarande och påslagna i klassrummen. Skolinspektionen bedrev några månader efter presentationen av ordningsreglerna en enkätundersökning i alla år 2-klasser som en del av sin reguljära tillsynsproceduren. Enkäten undersökte frågor kring hur eleverna upplevde olika förhållanden på skolan. I denna enkät sticker två svar ut: Dels upplever eleverna att det inte finns tydliga ordningsregler på skolan och att de inte har studiero, dels upplever de att elevinflytandet är för lågt. Mobilfrågan är intressant att sätta i perspektiv till såväl ordningsfrågor om studiero som elevinflytande, och både skolledning² och personal har visat intresse för min undersökning med hänvisning till just ordningsregler, studiero och elevinflytande.

3. 2 Webbenkäten

3.2.1 Design

Enkäten skapades och administrerades i webbenkätverktyget Survey Monkey (www.surveymonkey.com) och består av 42 frågor indelade i olika avsnitt (En sammanställning av hela **enkäten** finns i bilaga B):

Del 1: Allmän information om eleven: kön, studieinriktning, mobilnehav samt mobilens sociala roll i kompisgänget.

Del 2: Elevernas användning av mobilen för privat bruk respektive skolarbete, samt när den används (i klassrum/utanför skolan).

Del 3: Om/Hur och i vilken omfattning eleven upplever att andras och/eller den egna mobilanvändningen påverkar skolarbetet negativt (under lektionstid såväl som på fritiden).

Del 4: Om/Hur och i vilken omfattning eleven upplever att mobilen används som ett hjälpmedel som underlättar skolarbetet.

Del 5: Elevernas attityd till mobilen som ett verktyg i undervisningen i framtiden.

---

² För att se informationen till skolledningen, se Bilaga A

Frågorna har olika karaktär. I enkätens tredje respektive fjärde del använde jag mig av frekvenssvarsalternativ i de flesta frågorna (för att få en uppfattning om hur ofta en elev upplever sig göra något). För de sista två frågorna i dessa två avsnitt, använde jag mig av en sjugradig Likertskala, då jag ville ha reda på hur eleverna ställer sig till påståendet att mobilen påverkar skolarbetet negativt (Del 3) respektive att den utgör en hjälp i arbetet (Del 4). I den avslutande delen använde jag mig enbart av Likertskalan, då jag var intresserad av att undersöka attityder kring en potentiell satsning på mobiler i undervisningen. Jag ville med andra ord: ”mäta intensiteten i en känsla eller upplevelse som rör det aktuella området eller temat” (Bryman, 2011:157). Samtliga ”items” (ibid.) formulerades i form av ett påstående, och jag såg också till att presentera påståendena så att de uttryckte både en positiv och en negativ syn på mobiltelefonen i undervisningen för att identifiera eventuella skevheter i elevernas svar.

Innan jag gick ut med enkäten i skolan anordnade jag en pilotstudie, där jag lät tre personer i min bekantskapskrets i ungefär samma ålder som gymnasieeleverna fylla i enkäten med mig närvarande i rummet. I samband med detta fick jag möjlighet att se hur lång tid enkäten tog i anspråk och hur det fungerade rent tekniskt med olika inställningar. Sist, men inte minst, fick jag i samtliga fall värdefulla synpunkter på ordval, tolkningsfrågor och struktur. Jag blev också uppmärksam på att det kan föreligga en skillnad mellan den påverkan mobiltelefonen kan ha på skolarbetet som utförs under lektionstid och den som utförs på fritiden, en faktor min ursprungliga enkät inte gav möjlighet att uttrycka, men som jag såg till att införliva i den slutliga versionen.

3.2.2 Genomförande

Webbenkäten tillgängliggjordes för eleverna i samband med att jag kom ut på lektionsbesök. Jag gick runt i grupperna/klasserna på hela gymnasieskolan på någon av deras lektioner. I samband med besöken presenterade jag muntligt syftet med min undersökning och genomförandets gång, samt delade ut **deltagarinformation** (se bilaga C). Eleverna fick tillgång till enkäten via en webblänk, som låg i ett rum i skolans lärplattform för att jag skulle ha bättre kontroll över att bara de elever jag besökte för tillfället hade tillgång till länken. Inställningen på enkäten var att man enbart kunde göra enkäten en gång per enhet (dator/mobiltelefon), men att IP-adressen inte skulle röjas. Jag var närvarande under hela enkätsessionen, ifall frågor skulle uppstå. Jag fick i samband med att eleverna fyllde i enkäterna ett tiotal frågor om hur frågor i enkäten skulle tolkas och förstås och kanske ett tiotal frågor om vad ord och formuleringar betydde. En respondent undrade om det var OK att ”säga emot sig själv” genom att, i enkätens sista del uttrycka såväl skepsis till som nyfikenhet på samma fenomen (ett hypotetisk m-learninginitiativ från lärarhåll).

3.2.1 Urval och bortfall

Jag avsåg att göra en så heltäckande studie av skolans elever som möjligt. Man kan alltså säga att jag arbetat med ett slags ”populationsdata” (Bryman, 2011:179). Av de ca 300 elever som enligt skolans dataregister går på ett studie- eller yrkesförberedande program (Komvux och introduktionsprogram/-grupper exkluderat), fick jag möjlighet att komma ut på besök hos alla klasser utom två (bestående av sammanlagt elva elever). Utöver dessa elva elever, föll ytterligare 46 bort då de inte var närvarande under just den lektionen, eller då de valde att inte göra enkäten. Jag valde också att räkna bort de nio enkäter som inte blivit fullständigt ifyllda. Dessa nio ofullständiga enkäter var trots allt inte så många till antalet, och jag bedömde också att det fanns en risk att eleverna i denna kategori hade ”tröttnat”, vilket går att misstänka då den första delen av enkäten besvarats av samtliga. Av de 245 enkäter som fylldes i, var 236 fullständigt ifyllda, vilket är närmare 80 % av den ursprungliga populationen som jag hade för avsikt att undersöka.

Kön	Studieförberedande program antal respondenter/antal elever totalpopulation	Yrkesförberedande program antal respondenter/antal elever totalpopulation	TOTALT antal respondenter/antal elever total- population
Pojkar	82/98 (83,7 %)	67/100 (67 %)	149/198 (75,3 %)
Flickor	64/69 (92,8 %)	23/ 35 (65,7 %)	87/104 (83,7 %)
TOTALT	146/167 (87,4 %)	90/135 (66,7 %)	236/302 (78,1 %)

Tabell 3A: Fördelning av respondenter/totalpopulation samt svarsfrekvens

I tabell 3A, kan man se att av den totala populationen är bortfallet i själva webbenkäten större hos pojkarna än hos flickorna, samt att en större andel elever på yrkesprogram fallit bort än vad som är fallet för studieförberedande elever. I fallet med flickor på studieförberedande program, är bortfallet lägst, med en svarsfrekvens på 92,8 %.

3.2.2 Databearbetning av enkäten

Då enkäten är omfattande (42 frågor), har jag valt att först sammanställa all rådata i ett Excelark efter följande princip:

- Fråga 1, 2, 3, 28 samt 42 har sammanställts utan att filtrera dessa i köns- respektive programtillhörighet (fråga 1 och 2 avser just dessa variabler).

- Då enkäten blev så pass omfattande, tvingades jag till förenklingar i min bearbetningsfas, och valde att ”bunta ihop” flera av de svarsalternativ som jag valt att ta med i min ursprungliga enkätdesign. I de frågor som har **ordinalvariabler** (Bryman, 2011:321) (**fråga 6, 7-17** samt **20-27**) i form av **frekvenssvarsalternativ** (*många gånger om dagen, någon till några gånger om dagen etc.*) har jag, utifrån variablerna *generellt, pojkar, flickor, studieförberedande, yrkesförberedande, pojkar-studieförberedande, pojkar-yrkesförberedande, flickor-studieförberedande* samt *flickor-yrkesförberedande* sammanställt alla data (n samt procentsatsen) för dels svarsalternativen för det som sker ”på daglig basis” (d.v.s. *många gånger om dagen* samt *någon till några gånger om dagen*) i ena kolumnen samt procentsatsen för dem som valt svarsalternativet *Det händer i princip ALDRIG* i den andra kolumnen. Jag har m.a.o. valt att basera min analys huvudsakligen med fokus på det eleverna rapporterar sker på daglig basis respektive det som de rapporterar i princip aldrig sker, då dessa data säger mest om hur vanlig förekomsten är. Utifrån dessa ytterligheter har jag tittat på fördelningen utifrån de respektive variablerna. I de fall jag sett stor representation i mittenskiattet, d.v.s. det som rapporteras ske på vecko-, månads, eller terminsbasis, har jag undersökt detta närmare.
- På liknande valde jag p.g.a. den omfattande datamängden att sammanställa frågorna med **Likertskalealternativ** (**fråga 4,5, 18,19 29, 30** samt **31-41**), genom att summera de svar som är ”instämmande” (tre svarsalternativ) och ”avståndstagande” (tre svarsalternativ).
- Enkätens sista fråga (**fråga 42**) behandlar tidigare erfarenheter av någon mobilsatsning i undervisningen. Förutom att analysera svarsalternativens fördelning för att få en uppfattning av hur utbrett det är med erfarenheter av mobilen i undervisningen, har jag valt att, m.h.a. Survey Monkey, jämföra svaren i denna fråga med svar i attityddelen i enkäten (**del 5, fråga 31-41**) för att se eventuella samband mellan tidigare erfarenheter (positiva och negativa) och attityder till m-learningssatsningar i framtiden.

I samtliga fall har jag låtit resultatet gå igenom ett s.k. Chi-2-test (Bryman, 2011:335ff; Practical Surveys, 2014), för att fastslå om sambanden är statistiskt signifikanta eller ej. Jag har där använt gränsvärdet $p < 0,05$ för att fastslå den statistiska signifikansen, i enlighet med vedertagen praxis inom samhällsvetenskaplig forskning (Bryman, 2011:334).

3.3 Fokusgrupperna

3.3.1 Design

De resultat som framkom i enkäten (såväl avvikande mönster som tydliga trender) genererade, tillsammans med övriga frågor som väckts under denna studie, grunderna för en **intervjuguide** (se bilaga D). Intervjuguiden utgjorde sedan grunden för tre uppföljande fokusgrupper, en för varje årskurs med fyra-sex elever i varje, och anpassades delvis mellan intervjuerna. Sammanlagt uppgick det insamlade materialet till nästan två timmar.

	Program	Kön	Totalt antal elever
År 1	3 studieförb. , 2 yrkesförb.	3 pojkar – 2 flickor	5 elever
År 2	2 studieförb. , 4 yrkesförb.	3 pojkar – 3 flickor	6 elever
År 3	2 studieförb. , 2 yrkesförb.	2 pojkar – 2 flickor	4 elever

Tabell 3B: Fördelning av fokusgruppsrespondenter

3.3.2 Genomförande

Innan själva intervjuerna började, informerade jag eleverna om undersökningens syfte och genomförande, samt lät dem fylla i ett **samtyckesformulär** (se bilaga E) Intervjuerna spelades in på ett digitalt fickminne.

3.3.3. Urval

Fokusgruppernas urval gjordes i flera etapper, då det visade sig vara svårt att rekrytera elever till dessa. De första eleverna var de som anmälde intresse redan i samband med att de besvarade enkäten. Då intresset var relativt lågt, och då urvalet blev väldigt snedfördelat med avseende på årskurs, bad jag mentorerna fråga ytterligare en gång, vilket resulterade i att ytterligare några elever kunde tänka sig att ställa upp. Slutligen fick jag tillämpa en mer spontan ”on-the-spot”-värvning då jag, med berörda lärares godkännande, besökte aktuell lektion för de grupper jag saknade representanter ifrån och ”hämtade” intresserade elever därifrån direkt.

3.3.4 Databearbetning av fokusgrupperna

Jag lyssnade igenom de inspelade fokusgruppsintervjuerna ett flertal gånger och antecknade i datorn i grova drag det som sades. Sedan sammanställde jag materialet från samtliga tre intervjuer tematiskt utifrån de rubriker under vilka resultaten presenteras. Jag fokuserade främst på generella tendenser och genomgående drag och mönster, men valde också att belysa vissa exempel som avvek eller utgjorde

motpoler, för att få fram en så nyanserad bild som möjligt. I likhet med det resonemang Repstad (2007:112) beskriver valde jag att följa principen att göra ett ”komprimerat referat” (ibid.) av intervjuerna i sin helhet, och att transkribera enbart de delar som jag fann relevanta och intressanta för studien.

4 Resultat

I resultatkapitlet presenteras såväl enkätsvar som intervjumaterial tematiskt. De teman som ligger till grund för dispositionen återspeglar såväl enkätens upplägg som uppsatsens frågeställningar och lyder som följer: *mobilen, skolan och fritiden; mobilen som stör; mobilen som hjälp* samt *mobilen och framtiden - attityder*.

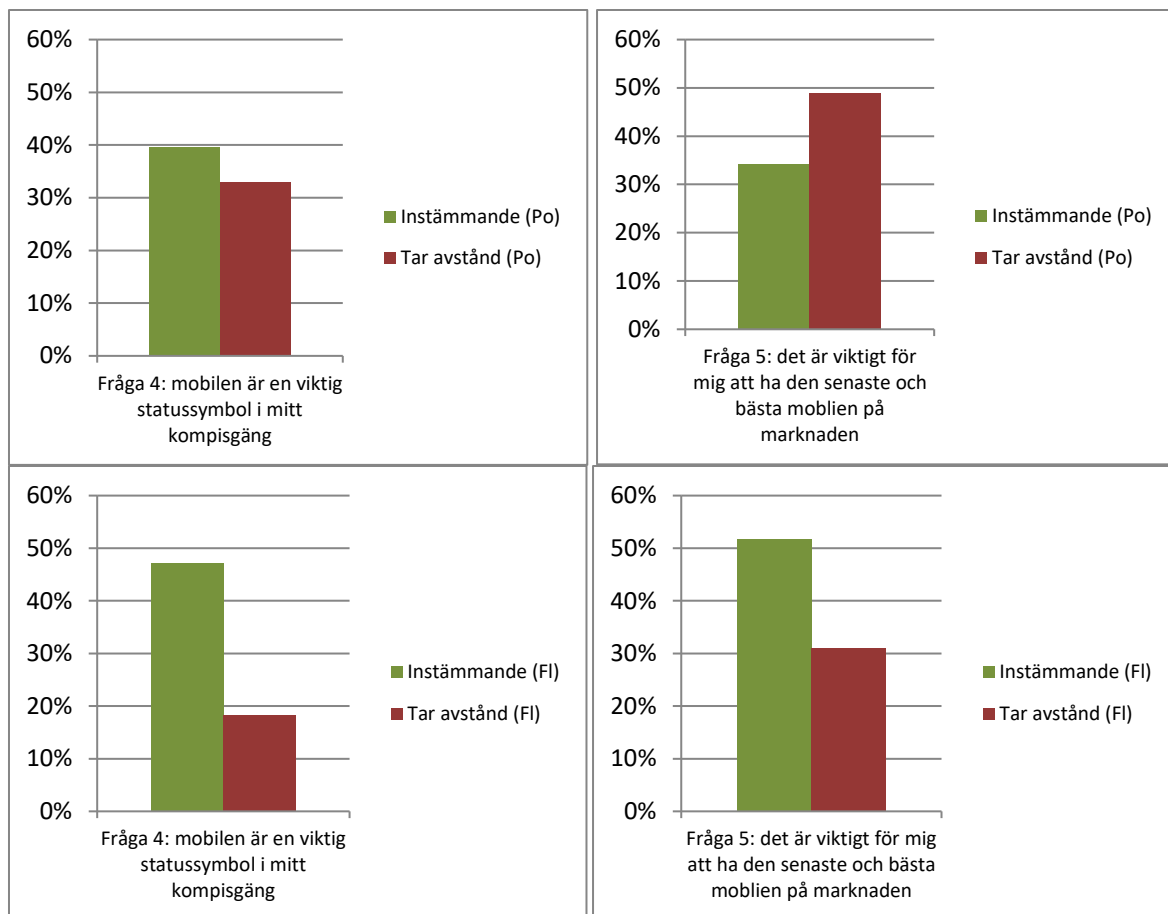
4.1 Resultat enkät

I denna resultatdel kommer enkätsvaren att behandlas tematiskt, med fokus på avvikande mönster och tydliga trender på såväl generell nivå, som med avseende på köns- eller programtillhörighet. Om inget annat uppges, har sambanden testats statistiskt m.h.a. Chi-2testet, där gränsvärdet har satts till $p < 0,05$ (Bryman, 2011:334ff, Practical Surveys, 2014). För att göra figurerna mer lättlästa, presenteras följande förkortningar i figurerna:

Samtliga elever:	Samtl
Flickor:	Fl
Pojkar:	Po
Studieförberedande program:	St
Yrkesförberedande program:	Yr
Flickor, studieförberedande program:	Fl, St, o.s.v.

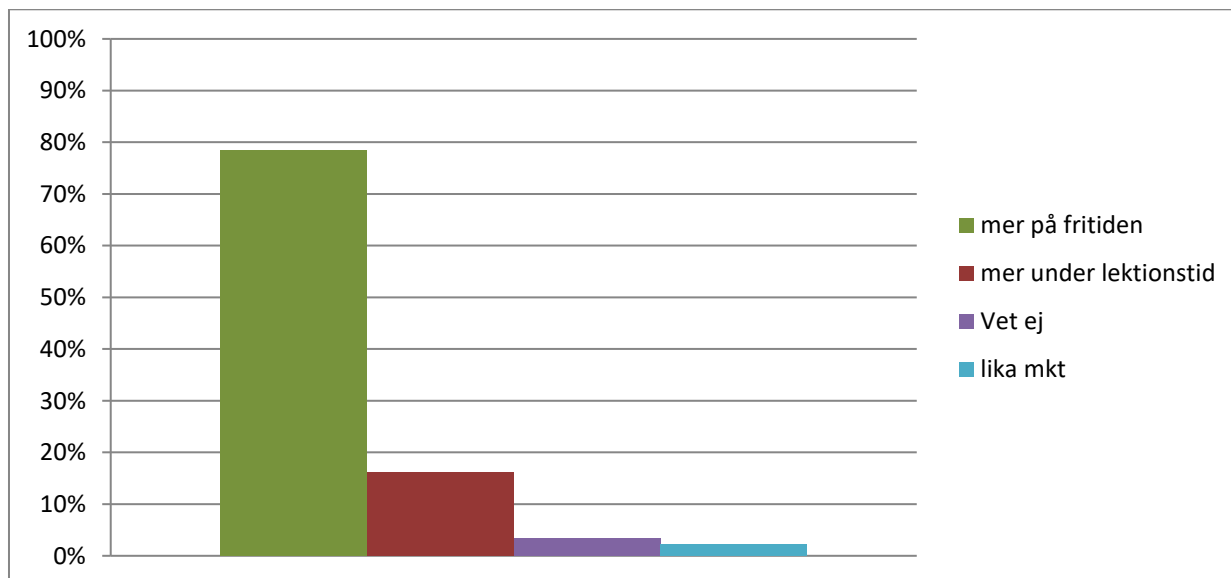
4.1.1 Mobilen, skolan och fritiden

Den entydigt mest markanta svarstendensen i hela undersökningen är den som rör **mobilinehavet (fråga 3)**: över 98 % svarar att de äger en mobil av smartphonemodell. Enbart en elev väljer svarsalternativet ”Jag har ingen mobil”. På frågan om **mobilen som statussymbol (fråga 4)** är svarstendensen generellt mer instämmande än avståndstagande. Det är snarare köns- än programtillhörighet som är utslagsgivande, där flickorna i högre grad instämmer och i lägre grad tar avstånd i förhållande till frågan om mobilen är en statussymbol (se figur 4A). Vad gäller **vikten av att ha den senaste och bästa mobilen (fråga 5)**, ser svaren ganska liknande ut. Även här är flickorna mer benägna att instämma.

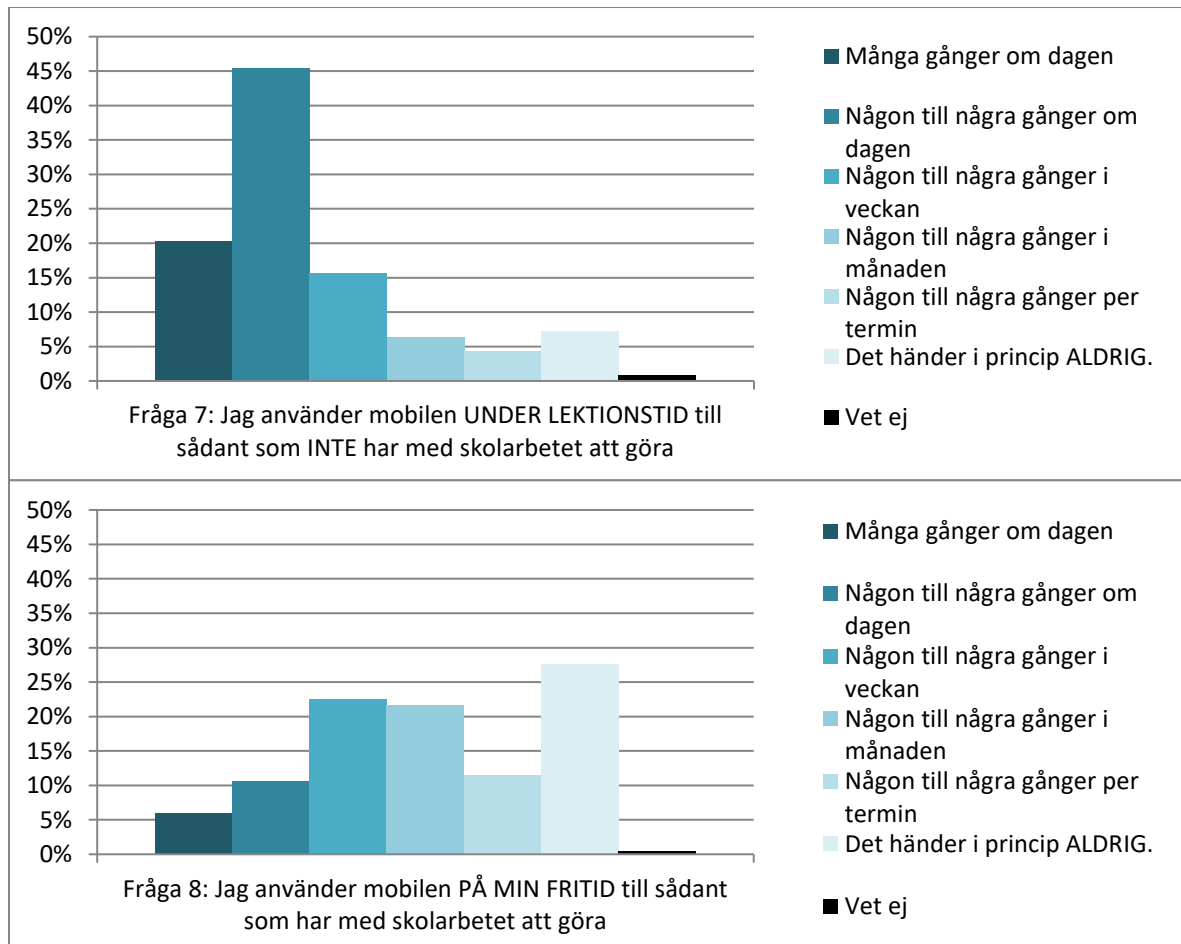
Figur 4A: Flickors respektive pojkars attityder till mobilen som statussymbol (fråga 4) samt vikten av att äga den senaste/bästa mobilen (fråga 5).

Att mobilen används mest på fritiden (**fråga 6**) är tydligt av statistiken att döma: Ca 80 % instämmer i detta, medan bara 16 % använder den mer på lektionstid, se Figur 4B.

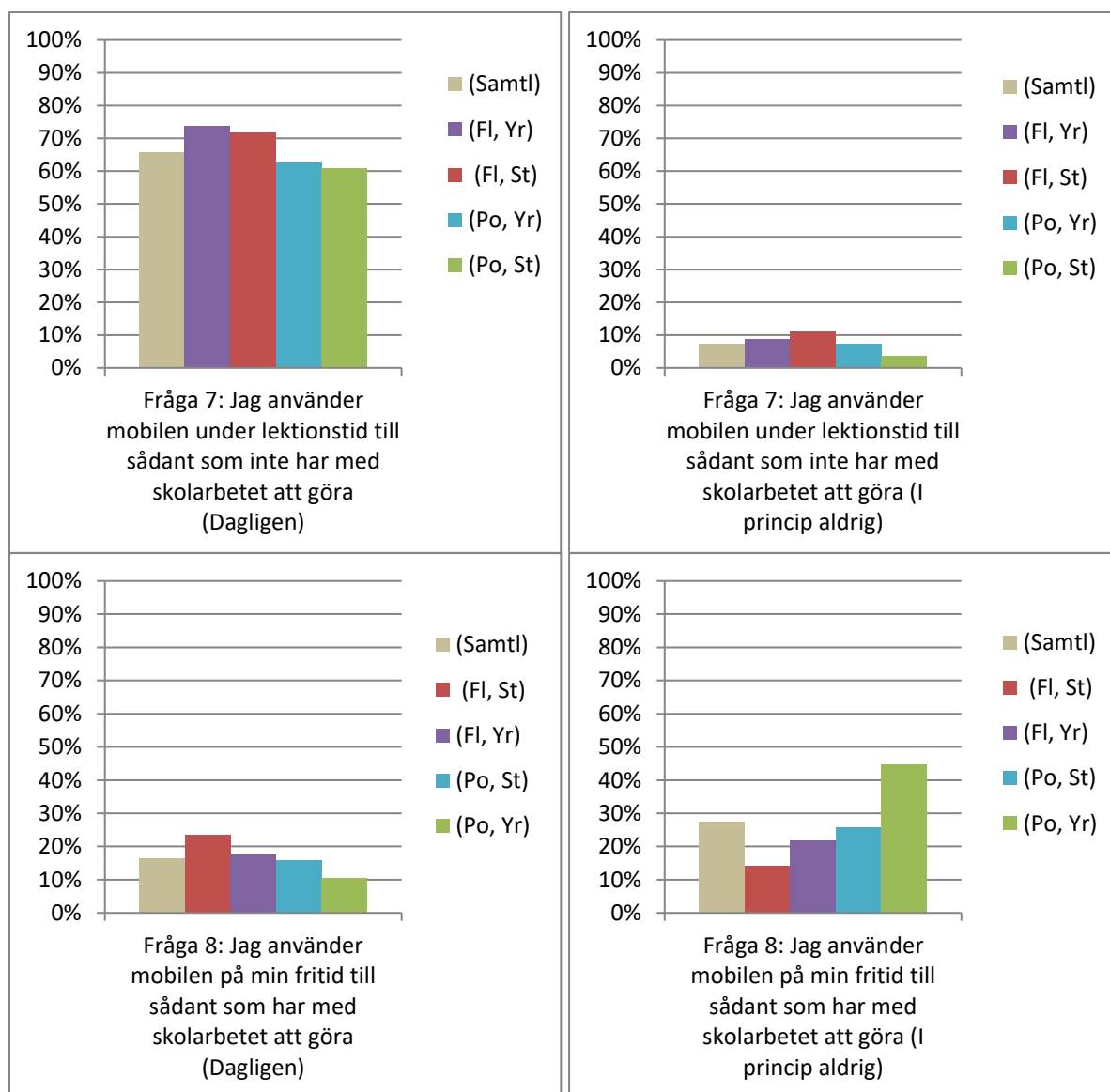
Figur 4B – Samtliga elevers svar på när de använder mobilen mest (fråga 6).

När det gäller hur man använder mobilen mer ”gränsöverskridande” mellan skola och fritid (d.v.s. att skolarbete utförs på fritiden och fritidssysslor utförs på lektionstid), kan man finna tre indikationer: Först och främst kan man konstatera att det är vanligare att **använda mobilen på lektionstid till sådant som INTE har med skolarbetet att göra (fråga 7)**, än att **använda mobilen utanför skoltid till skolarbete (fråga 8)**, vilket åskådliggörs i Figur 4C.

Figur 4C: Samtliga elevers ”gränsöverskridande” användning av mobilen (fråga 7 och 8).

För det andra kan man utläsa att man på studieförberedande program använder mobiltelefonen i större utsträckning till att utföra skolarbete på fritiden än vad man gör på yrkesprogrammen (se figur 4D).

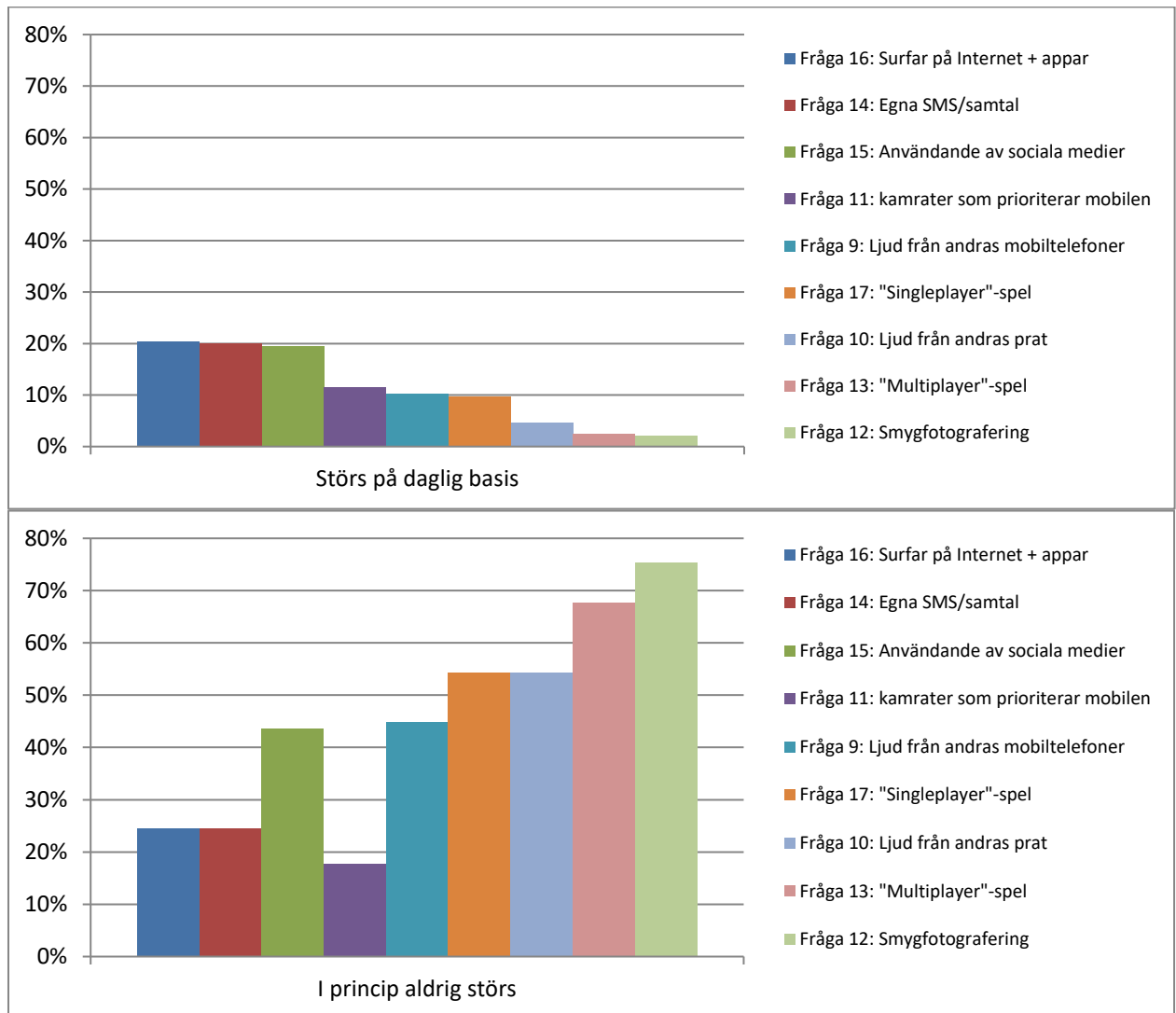

Figur 4D: Svansfrekvens för de fyra populationernas ”gränsöverskridande användning”, dagligen resp. ”i princip aldrig” (fråga 7 och 8).

Den tredje slutsatsen kan man se, är att flickorna som grupp betraktad uppger sig använda mobilen oftare än pojkarna i båda fall. Dock, ska tilläggas, är det bara mobilanvändningen på fritiden (**fråga 8**) som uppnår statistisk tillförlitlighet i detta avseende. Man skulle alltså kunna uttrycka det som att flickorna använder mobilen mer ”gränsöverskridande” än pojkarna, då de i högre utsträckning använder mobilen till skolarbete utanför lektionstid, och på det viset i högre grad utmanar gränsen mellan privat och skolrelaterad användning (se figur 4D).

4.1.2 Mobilen som stör

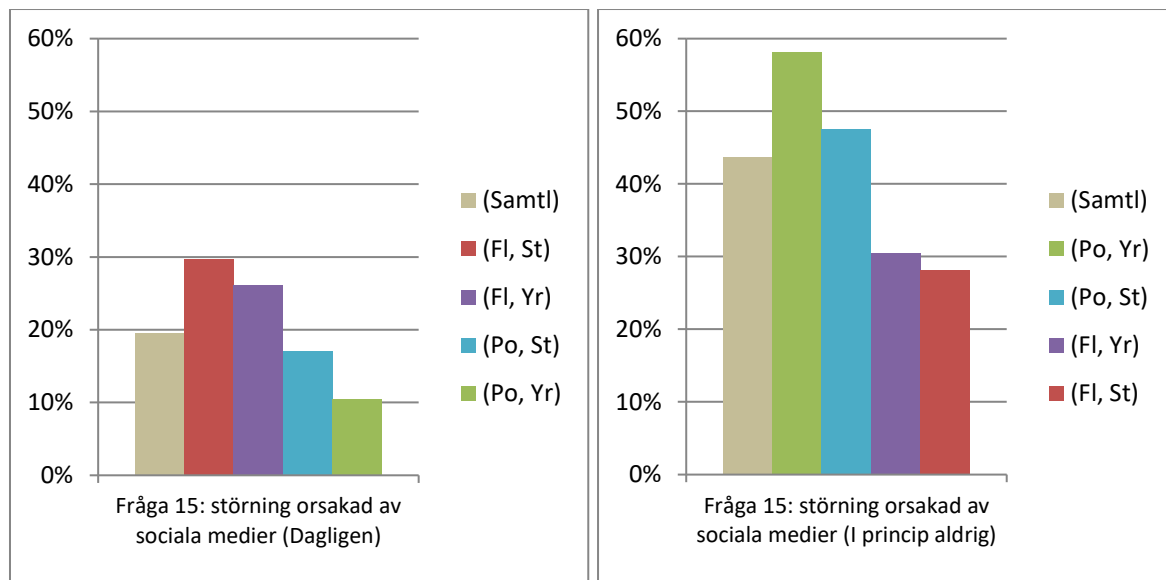
I enkätsvaren går att utläsa att mobilen till viss del upplevs ha negativ påverkan på skolarbetet. Dock kan man konstatera att det är vissa aspekter av den som stör skolarbetet mer än andra. Nedan (Figur 4E) följer en sammanställning över hur stor andel elever som upplever en distraktion i sitt skolarbete på daglig basis respektive aldrig:

Figur 4E: Samtliga elevers upplevelse av mobilens distraktion på daglig basis (fråga 9-17) respektive aldrig.

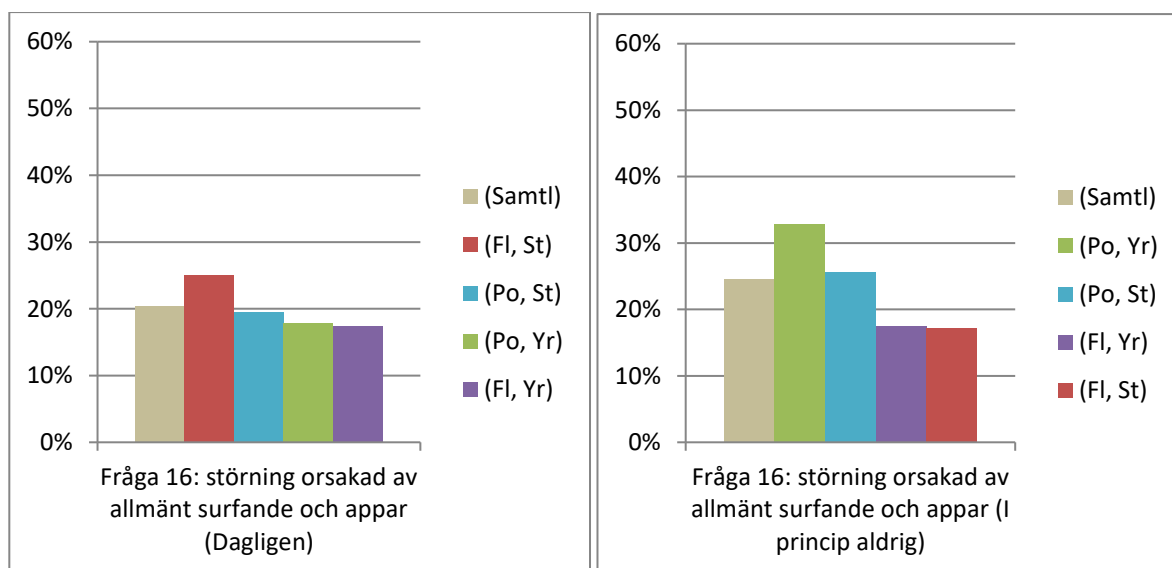
Generellt kan man utifrån figur 4E dra slutsatsen att det verkar vara vanligare att aldrig uppleva sig störd av mobilen i olika avseenden, än att se mobilen som en daglig distraktionskälla. Man kan också utläsa att SMS och telefonsamtal (på den egna telefonen), tillsammans med internetsurfande, app-användande och sociala medier är de vanligaste störmomenten på daglig basis.

Det är svårt att se en tydlig trend vad gäller **SMS/telefonsamtal (fråga 14)** som störmoment med avseende på köns- och programtillhörighet. Däremot kan man se några tendenser i frågorna kring sociala medier respektive internetsurfande: flickorna svarar med högre frekvens än pojkarna att de dagligen störs av **sociala medier (fråga 15)**, och dessutom med lägre frekvens anger att de aldrig störs (Se Figur 4F).

Figur 4F: Svansfrekvens för de fyra populationernas upplevelse av störning orsakad av sociala medier (fråga 15).

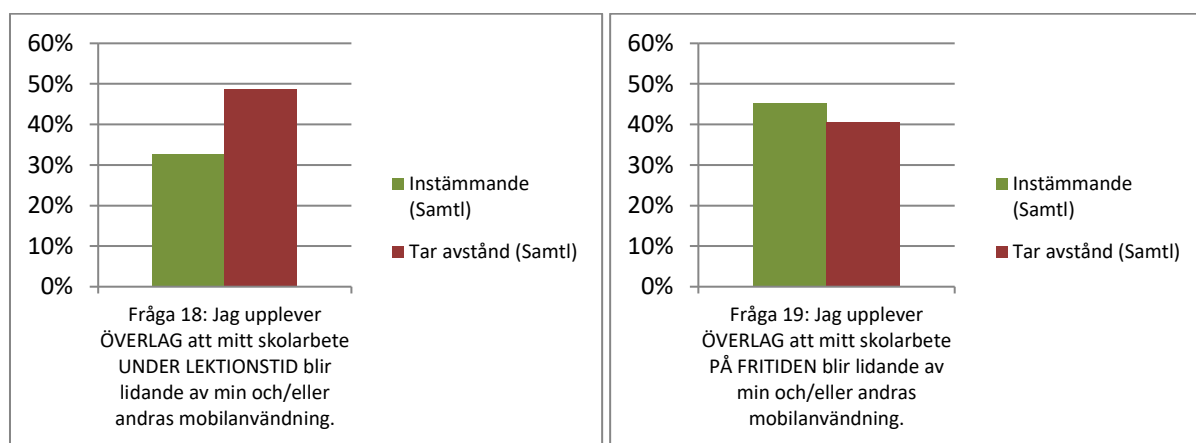
Liknande tendens som i fråga 15, kan man se i frågan om övrigt **internetsurfande och/eller användandet av appar (fråga 16)**. Här är dock inte könsskillnaden lika stor. Man kan också utläsa att pojkarna verkar störas mer av det allmänna surfandet än av de sociala medierna.

Figur 4G: Svansfrekvens för de fyra populationernas upplevelse av störning orsakad av allmänt surfande (fråga 16).

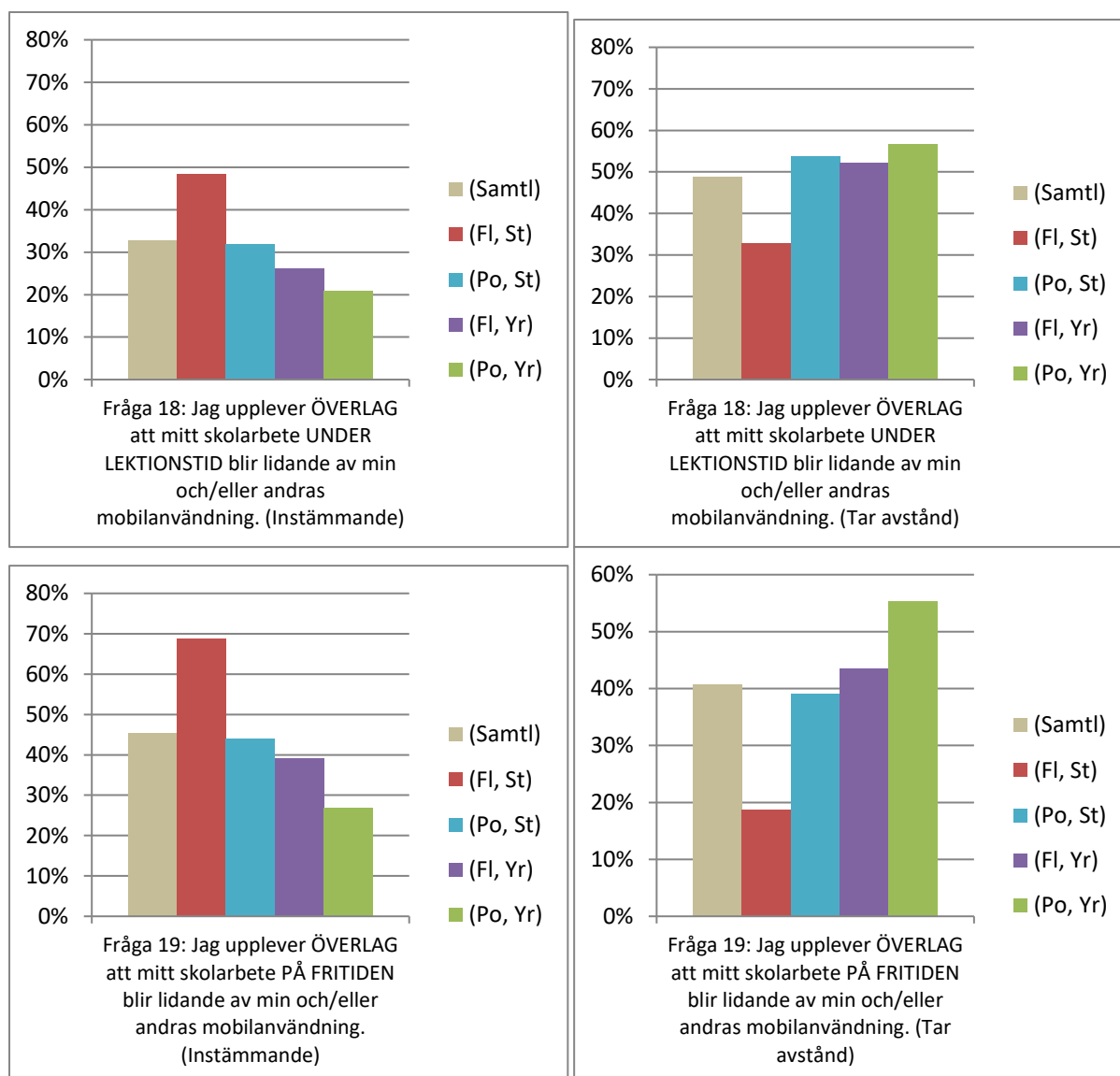
På frågan om skolarbetet blir lidande av att **kamrater man arbetar tillsammans med prioriterar mobiltelefonen framför det gemensamma arbetet (fråga 11)** är det inte så många som störs på daglig basis, men ändå med en markant andel som hamnar i mellanskiktet, d.v.s. någonstans mellan vecko- och terminsbasis. Generellt verkar det också vara ganska ovanligt att **störas av ljud från andras mobiler (fråga 9)**. Att störas av **andras mobilprat (fråga 10)** är ännu mer sällsynt. Inte heller spelande verkar utgöra något större störmoment för eleverna. Man kan dock konstatera att det är fler som uppger att **”singleplayer”-spel (fråga 17)** påverkar deras skolarbete negativt än som uppger detsamma för **”multiplayer”-spel (fråga 13)**. Det enkätalternativ som verkar ha allra minst negativ påverkan på elevernas skolarbete är **oron för att bli fotograferad och/eller filmad (fråga 12)**.

Vad gäller upplevelsen av **mobilen som distraktionskälla överlag (fråga 18 och 19)**, framgår att eleverna tycker skolarbetet blir mer lidande på fritiden än under lektionstid (se figur 4H). Majoriteten av eleverna är i frågan om huruvida **mobilen stör skolarbetet under lektionstid (fråga 18)** något mer avståndstagande, medan man på motsvarande fråga vad gäller **mobilens negativa inflytande på skolarbetet på fritiden (fråga 19)** uppvisar omvänd tendens (se figur 4H).

Figur 4H: Samtliga elevers upplevelse av störning i skolarbetet på lektionstid) respektive fritid (fråga 18 och 19).

Ser man till hur de olika grupperingarna upplever mobilens inverkan på skolarbetet (**fråga 18 och 19**), ser man en tydlig tendens att flickorna i större utsträckning än pojkarna uppger att skolarbetet blir lidande, både vad gäller lektionstiden och fritiden. Samma trend gäller för programtillhörighet, där de studieförberedande eleverna i större utsträckning instämmer i frågan att skolarbetet på såväl lektionstid som fritid påverkas negativt (se figur 4J).

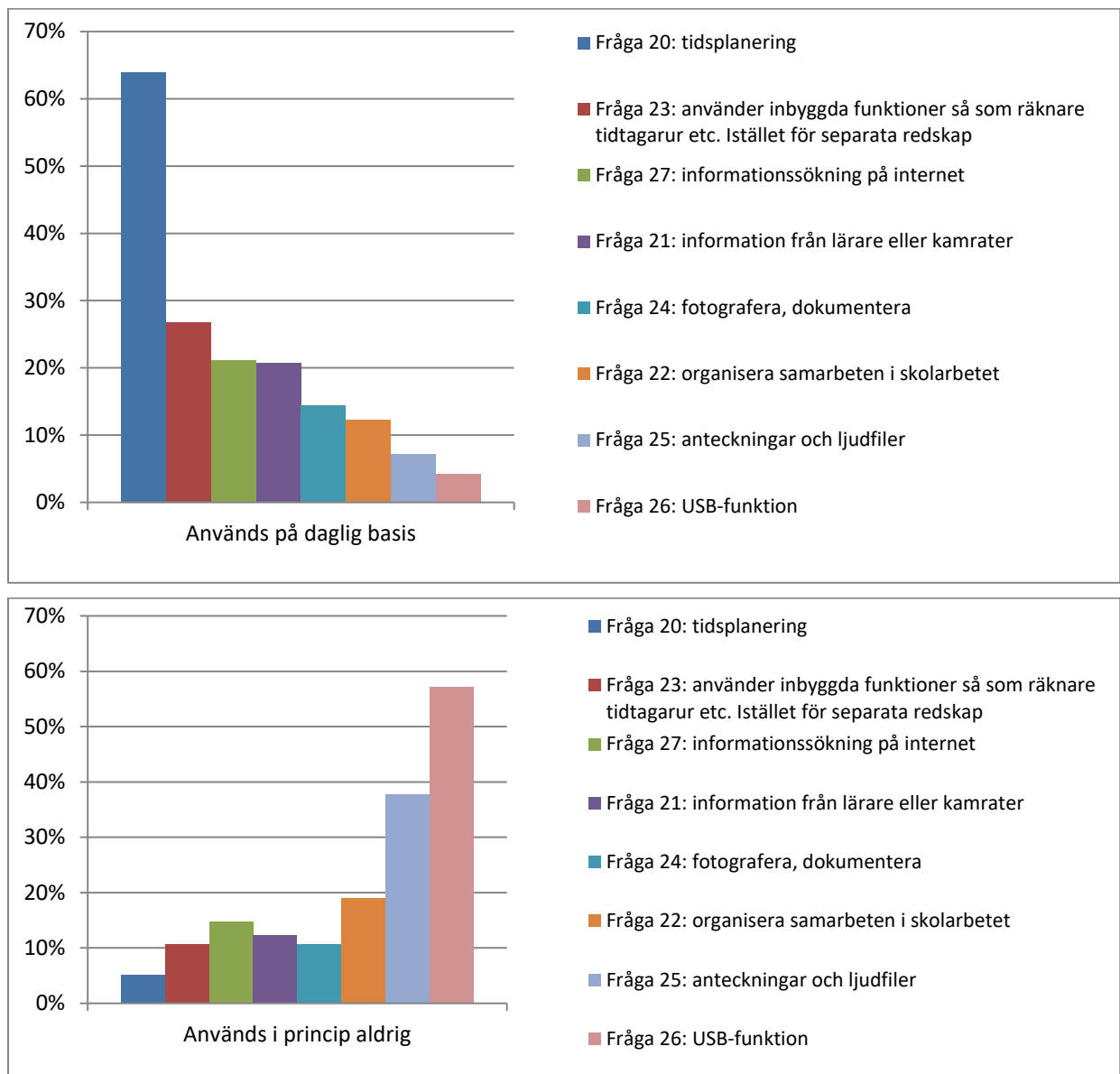
Figur 4J: Svansfrekvens för de fyra populationernas upplevelse av störning i skolarbetet på lektionstid (fråga 18) respektive fritid (fråga 19).

Sammanfattningsvis kan man alltså fastslå att det är sociala medier, internetsurfande, app-användning och SMS som stör mest, att det finns en viss indikation att det är på fritiden som mobilen stör skolarbetet mest, samt att det i flertalet fall är flickorna och eleverna på studieförberedande program som i högre grad upplever att skolarbetet blir lidande av den egna och andras mobilanvändning.

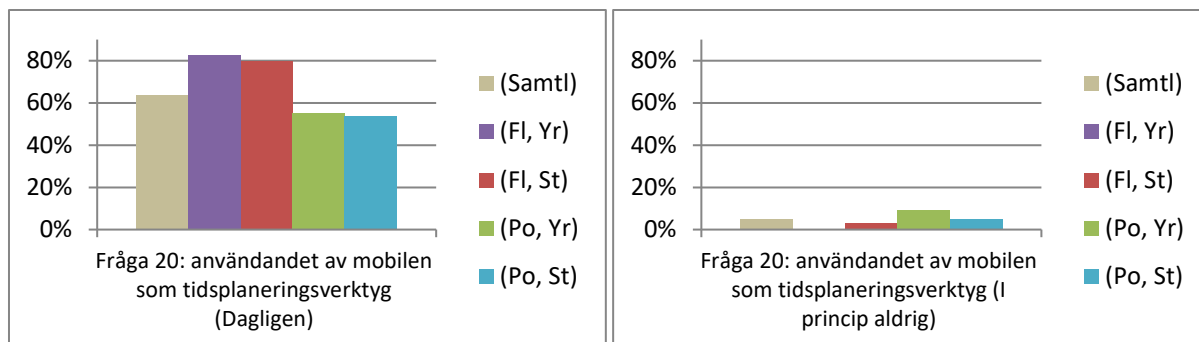
4.1.3 Mobilen som hjälp

I enkätsvaren kan man se att mobilen till viss del används i skolarbetet. Särskilt en funktion används av över 60 % av samtliga elever på daglig basis, nämligen tidsplaneringsfunktionen.

Figur 4K: Samtliga elevers upplevelse av mobilen som hjälpmedel (fråga 20-27) i skolarbetet på daglig basis respektive i princip aldrig.

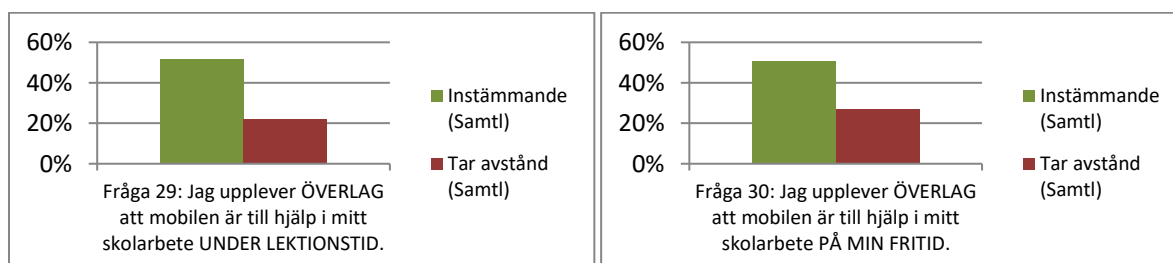
Att använda mobilen som ett verktyg för **tidsplanering (fråga 20)** är mycket vanligt hos alla elever. Över hälften av alla elever gör det dagligen och bara ett fåtal gör det i princip aldrig. Man kan också se en tydlig skillnad mellan könen, där flickor oftare tidsplanerar med hjälp av mobilen än vad pojkar gör.

Figur 4L: Samtliga elevers användning av mobilen som tidsplaneringsverktyg (fråga 20).

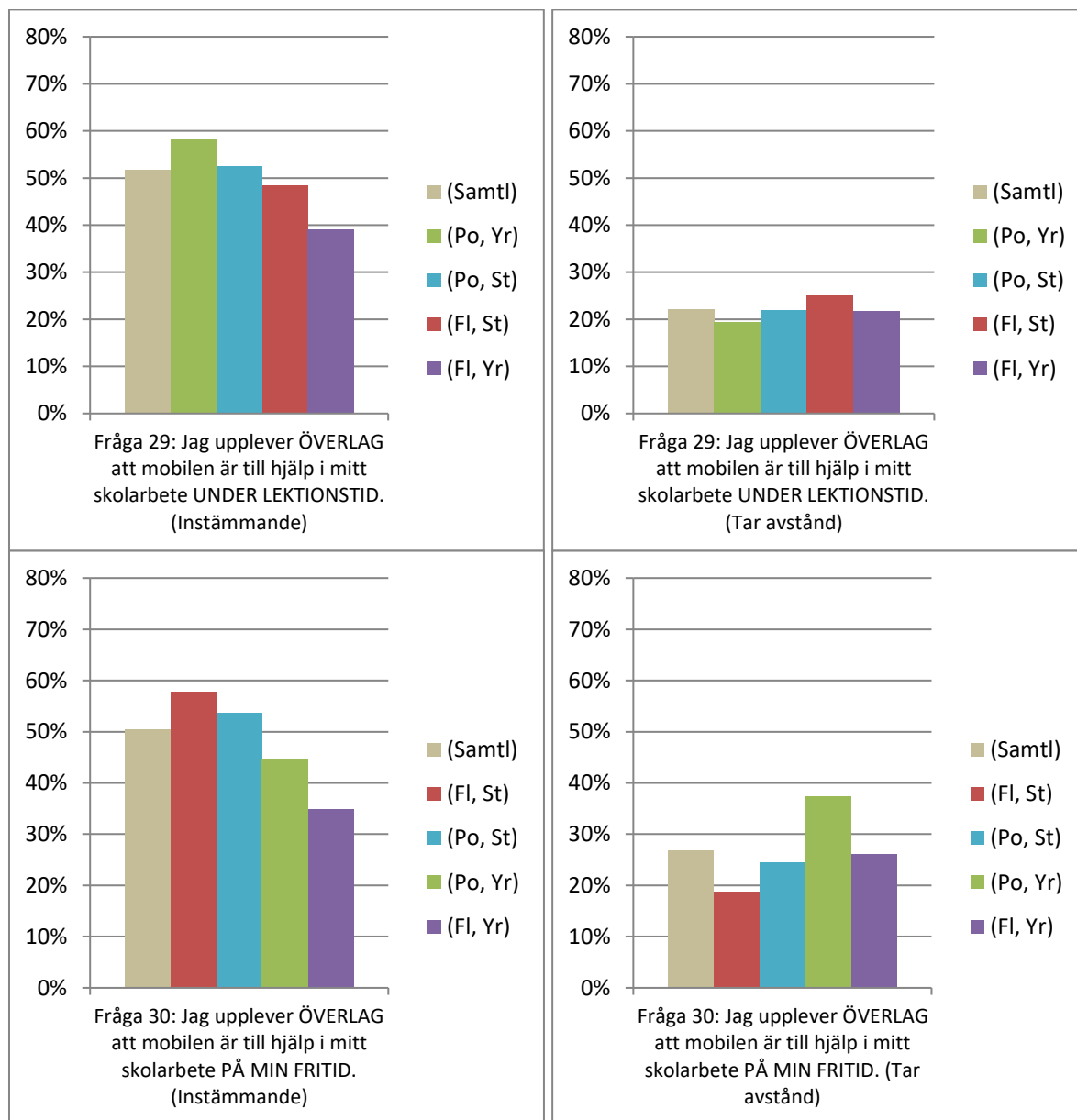
I den allmänna svarsbilden för hur mobilen hjälper i skolarbetet (Figur 4K) kan man vidare finna ett antal aktiviteter i ”mittenfällan”, d.v.s. de används mestadels på vecko- månads eller terminsbasis. Här kommer funktionen att **använda mobiltelefonens inbyggda funktioner (fråga 23)**, **söka information på nätet till skolarbetet (fråga 27)**, **ta reda på information om uppgifter om man har varit frånvarande eller glömt (fråga 21)**, **fotografera och dokumentera information som behövs i skolarbetet (fråga 24)**, samt att **organisera samarbeten (fråga 22)**. Slutligen återfinns två alternativ som majoriteten anger att de i princip aldrig använder: att spara **textanteckningar och/eller inspelade video-/ljudfiler med information/kommentarer som rör skolarbetet (fråga 25)** samt att **använda mobilen ungefär som ett USB-minne för att transportera och överföra dokument (fråga 26)**. På frågan om de använder mobilen till något som inte figurerat i enkäten, svarar enbart knappa 10 % av eleverna ”ja”. Av dessa verkar åtta ha missuppfattat frågan, då de t.ex. svarar med sådant som nämnts i tidigare frågor, medan de 14 elever som uppger ett alternativ som inte tidigare nämnts visar ett tydligt mönster: sju elever nämner **musikens roll**, och fyra nämner någon typ av **ord- eller översättningstjänst**.

Vad gäller upplevelsen av mobilen som **hjälp i skolarbetet överlag på såväl lektionstid (fråga 29) som fritid (fråga 30)**, instämmer ungefär hälften i att mobilen är till hjälp för skolarbetet på såväl lektionstid som fritid (Se Figur 4M).

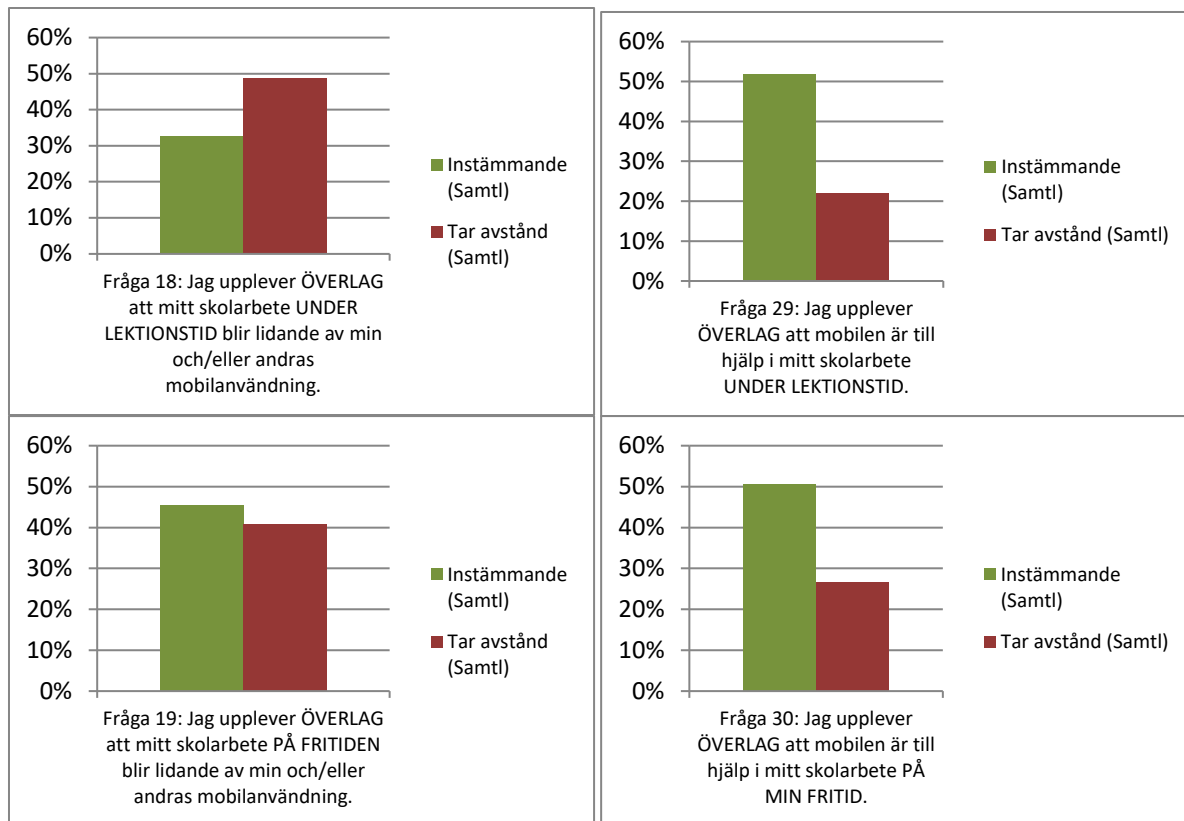
Figur 4M: Samtliga elevers upplevelse av mobilen som hjälp i skolarbetet på lektionstid (fråga 29) respektive fritid och (fråga 30).

Granskar man de olika grupperingarnas svar i frågan (Se Figur 4N), kan man utläsa att de som överlag upplever sig mest hjälpta av mobilen i sitt skolarbete under lektionstid är pojkarna (just detta samband fyller dock inte kraven för statistisk signifikans), medan det är elever på studieförberedande program som anser att de är mest hjälpta i skolarbetet på fritiden.

Figur 4N: Svansfrekvens för de fyra populationernas upplevelse av mobilen som hjälp i skolarbetet på lektionstid (fråga 29) respektive fritid (fråga 30).

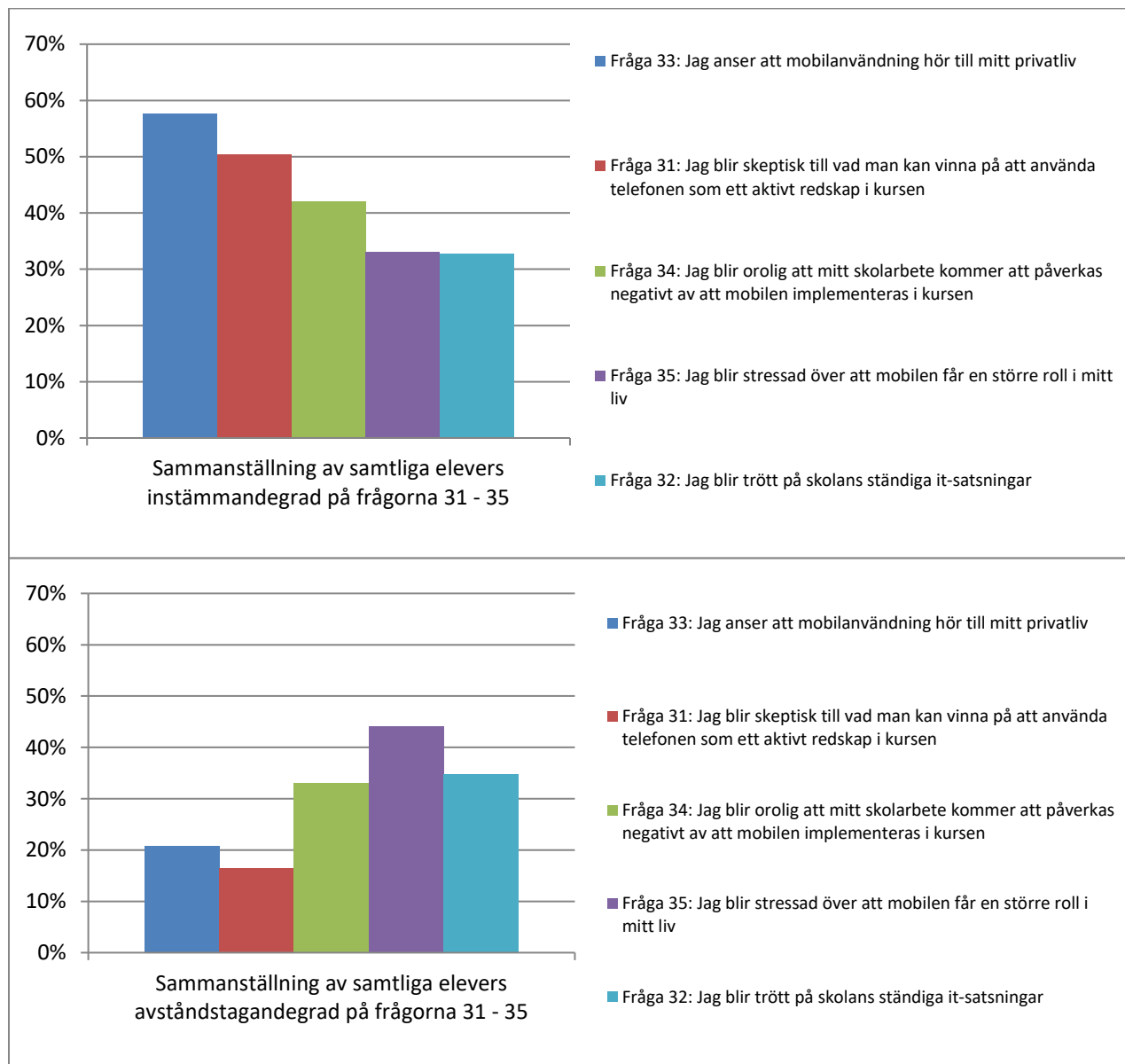
Jämför man slutligen svaren från föregående kapitel (4.1.2 *Mobilen som stör*) med motsvarande figurer i detta kapitel (4.1.3 *Mobilen som hjälp*), kan man konstatera att den generella bilden är att eleverna upplever sig mer hjälpta än stjälpda av mobilen i sitt skolarbete, på såväl lektionstid som fritid (se Figur 4O).

Figur 40: Samtliga elevers upplevelse av mobilen som störmoment (fråga 18 och 19) respektive hjälp i skolarbetet (fråga 29 och 30).

4.1.4 Mobilen och framtiden - attityder

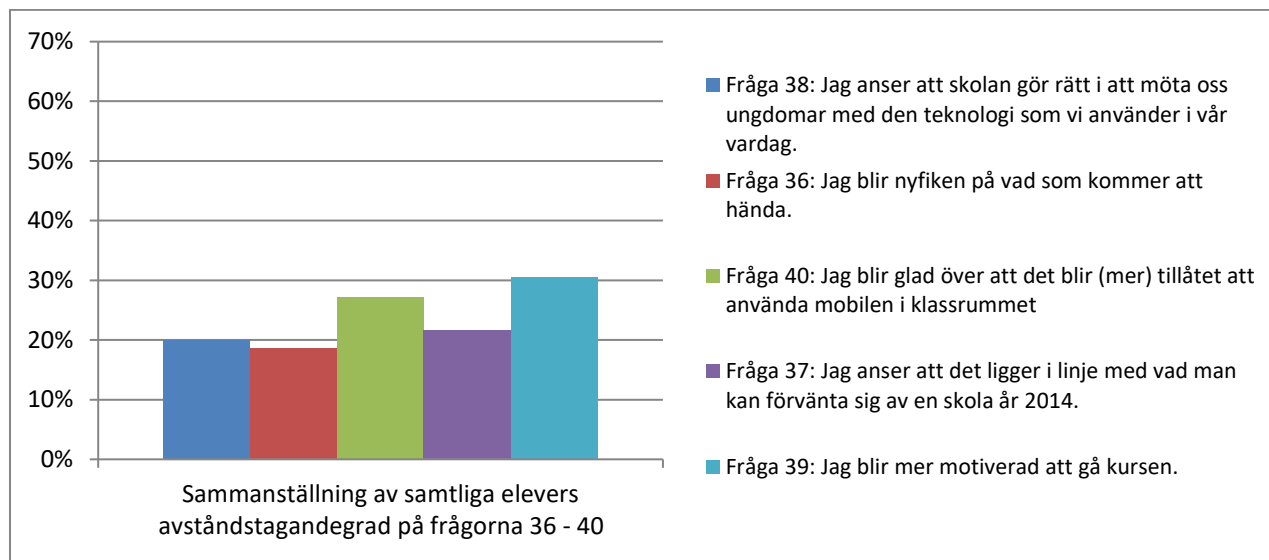
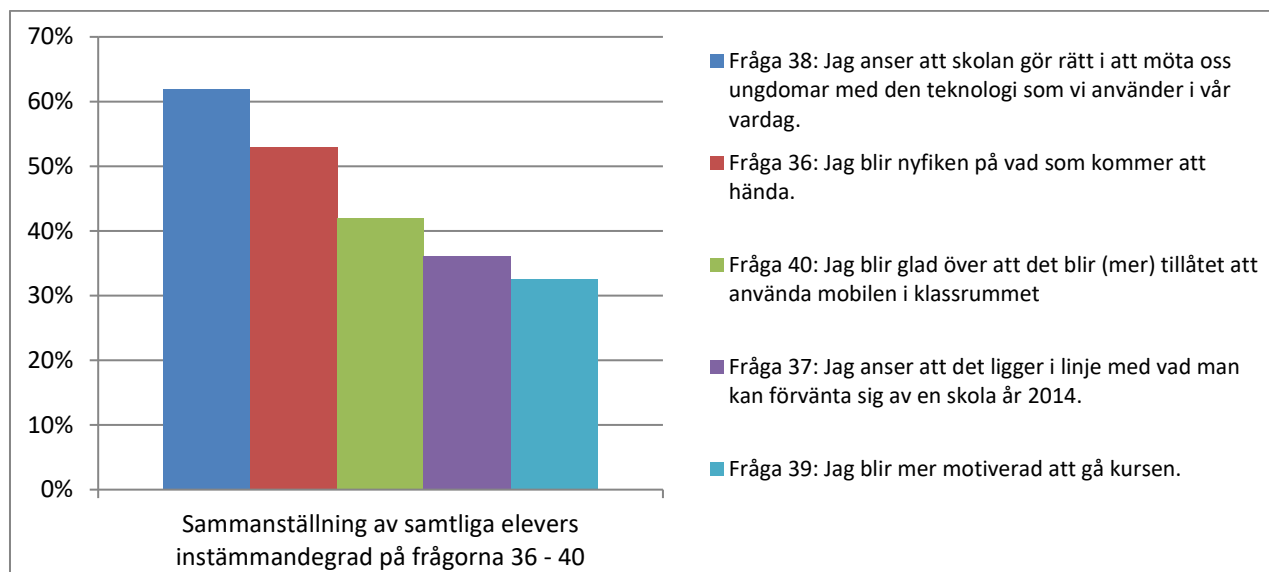
I enkätens sista del ställs eleverna inför ett hypotetiskt scenario där de ska tänka sig in i situationen att en lärare berättar att hen från och med nu kommer att använda mobiltelefonen som ett aktivt redskap i sin kurs. Utifrån detta scenario får eleverna beskriva sina reaktioner inför detta genom att ta ställning till olika påståenden som uttrycker såväl negativa som positiva reaktioner på/attityder till denna hypotetiska mobilsatsning.

Figur 4P: Samtliga elevers instämmande i respektive avståndstagande från de "negativa" påståendena (fråga 31-35).

Man kan i Figur 4P utläsa att många elever instämmer i flera av de påståenden i enkäten som uttrycker **negativa reaktioner på och attityder till en mobilsatsning (fråga 31-35)**. Majoriteten (nästan 60 %) instämmer i påståendet att **mobilanvändningen tillhör privatlivet (fråga 33)** och att man inte vill

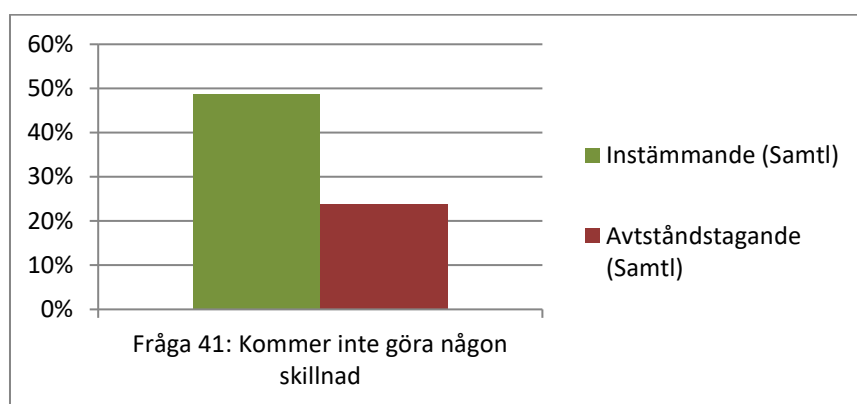
att skolan inkräktar på det området, medan enbart en femtedel tar avstånd. Hälften av eleverna är **skeptiska (fråga 31)** till vad man vinner på att använda mobilen i undervisningen, medan färre än en femtedel tar avstånd i någon grad. En tredjedel instämmer i någon grad i uttalandet att de blir **trötta på skolans ständiga IT-satsningar (fråga 32)**, medan en tredjedel tar avstånd och en tredjedel är neutrala. När det gäller **oron för att en mobilsatsning kommer att påverka skolarbetet negativt (fråga 34)** är man, i likhet med föregående påståenden, fortfarande mer instämmande än avståndstagande, men med påståendet att man blir **stressad över att mobilen får större roll (fråga 35)** i livet, vänder trenden, då fler tar avstånd än instämmer i det påståendet.

Figur 4Q: Samtliga elevers instämmande i respektive avståndstagande från de "positiva" påståendena (fråga 36-40).

När man granskar elevernas ställningstagande vad gäller de **påståenden som uttrycker en positiv reaktion/attityd (fråga 36, 37, 38, 39 och 40)**, ser man hur mobilens paradox återspeglas i svaren: Samtidigt som majoriteten av eleverna, som nämndes i föregående stycke, tycker att

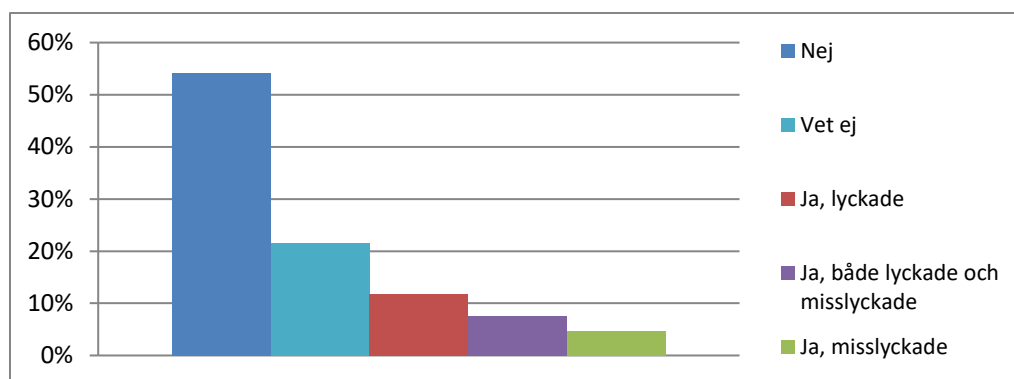
mobiltelefonanvändningen tillhör det privata och att skolan inte ska inkräkta på det området, ser svarsbilden väldigt snarlik ut vad gäller påståendet att **skolan gör rätt i att möta ungdomarna med den teknologi de använder till vardags (fråga 38)**. Likaså ser svarsfrekvensen tämligen snarlik ut för ”motsatserna” att man är skeptisk till en mobilsatsning å ena sidan, men **nyfiken (fråga 36)** på den samma å den andra. Även påståendet att man blir **glad över att det blir (mer) tillåtet att använda mobilen i klassrummet (fråga 40)** har slagsida åt instämmandesidan. En majoritet av eleverna är neutrala inför påståendet att en satsning på mobilen i undervisningen ”**ligger i linje med vad man kan förvänta sig av en skola år 2014**” (fråga 37). I påståendet att man blir mer **motiverad att gå kursen (fråga 39)**, hittar man ca en tredjedel i respektive läger (instämmande, avståndstagande, respektive neutrala). Hållningen att en mobilsatsning **varken skulle göra till eller från (fråga 41)** besvaras enligt Figur 4R:

Figur 4R: Samtliga elevers instämmande i respektive avståndstagande från påståendet i att mobilsatsningen INTE förändrar någonting (fråga 41).

Vad gäller samband mellan köns- respektive programtillhörighet och attityder till mobilen som pedagogiskt redskap, sticker flickorna på studieförberedande program ut genom att i högre utsträckning ge uttryck för större stress (fråga 35) inför att mobilen får en större roll i deras liv samt oro (fråga 34) inför att skolarbetet blir lidande. Sambandet framgår tydligt och uppnår också relativt låga p-värden ($p < 0,01$ resp. $p < 0,001$) i den statistiska beräkningen.

På frågan om eventuell tidigare erfarenhet av att skolan och/eller enskilda lärare har använt mobiltelefonen på något sätt i sin undervisning, svarar en klar majoritet ”nej”. Runt 10 % har antingen positiva eller både negativa och positiva erfarenheter, 5 % har negativa erfarenheter och den resterande fjärdedelen svarar ”vet ej” (Se Figur 4S).

Figur 4S: Samtliga elevers svar på fråga 42: ”Det beskrivna scenariot har hänt mig. Jag har redan tidigare erfarenhet av att skolan och/eller enskilda lärare har använt mobiltelefonen på något sätt i sin undervisning.”

Då så pass många saknar erfarenhet av mobiler i undervisningssyfte i förhållande till dem som har erfarenhet, går det dessvärre inte att slå fast några statistiskt signifikanta samband mellan dessa erfarenheter och hur de eventuellt påverkar attityden (**fråga 31-40**) till framtida satsningar. Dock kan man ändå se vissa tendenser i svarsfördelningen med avseende på tidigare erfarenheter: Man kan se att den grupp som är mest trött på skolans IT-satsningar, värnar sitt privatliv (gentemot skolan), är oroliga att mobilpedagogiken kommer påverka skolarbetet negativt, samt blir stressade över att mobilen får större roll i deras liv är de som har tidigare misslyckade erfarenheter av mobilsatsningar i skolan, medan gruppen med positiva erfarenheter instämmer minst i dessa påståenden. Omvänt kan man se att denna grupp också instämmer mest i de positiva påståendena (**fråga 36-40**); det är de som blir mest nyfikna och motiverade att gå kursen, tycker att det är vad man kan förvänta sig av skolan, att skolan gör rätt i att möta ungdomarna i deras teknologi och blir glada att det blir mer tillåtet att använda mobilen i klassrummet. De som generellt sett instämmer i lägst grad i dessa positiva påståenden är gruppen utan någon erfarenhet av mobila satsningar, följt av gruppen med negativa erfarenheter. När eleverna tar ställning till huruvida mobilsatsningen kommer att göra någon skillnad i skolarbetet (**fråga 41**), är det gruppen med positiva erfarenheter som är mest benägna att tro detta. De övriga grupperna tillskriver inte satsningen lika stor förändringspotential, där de med enbart negativa erfarenheter är allra mest obenägna att tro att en mobilsatsning kommer att förändra verksamheten.

Sammanfattningsvis går alltså att se att även om man i flera avseenden kan utläsa negativa tankar, förväntningar och åsikter, kan man också utläsa positiva tankar, förväntningar och åsikter parallellt med dessa. Tydligt är att det är en långt ifrån homogen svarsbild som målas ut, och förhållanden mellan olika svaranden är också komplexa. Det går att se några samband med avseende på program- och/eller konststillhörighet. Vidare kan man skönja vissa tendenser vad gäller tidigare erfarenheters inverkan på attityder till mobiler som pedagogiskt redskap, även om underlaget är allt för obalanserat och otillräckligt för att dessa ska uppfylla kraven för statistisk signifikans.

4.2 Resultat fokusgrupper

I denna resultatdel presenteras resultaten av mina tre fokusgruppsintervjuer. De presenteras tematiskt enligt samma mönster som enkäten. För att värna elevernas anonymitet och möta kraven på konfidentialitet, kommer jag inte att röja kön, programtillhörighet eller vilken årskurs eleven går i då jag citerar eller refererar enskilda elevers uttalanden eller åsikter.

4.2.1 Mobilen, skolan och fritiden

När det gäller mobilens roll i elevernas liv, är eleverna i intervjuerna mycket tydliga med att den är otroligt viktig, på många sätt. Den verkar följa dem under större delen av dygnet: *ja, asså den är ju med överallt* och det beskrivs på flera håll hur kännbart det är att vara utan den: *man blir ju liksom osäker utan mobil*. Den har bärande funktioner i såväl privatliv som när det gäller att hålla reda på tider och läxor i skolarbetet, och den stängs sällan av, inte heller i skolan. En viktig del som nämns i intervjuerna är möjligheten att få kontakt med omvärlden i olika situationer, särskilt utsatta sådana, som om man missat sista bussen och inte kan ta sig hem. Mer än en elev nämner ordet *panik* när de beskriver hur det känns då man inte har tillgång till sin mobil. Till skillnad mot enkätsvaren, ligger i intervjuerna ett tydligt fokus på mobilens funktionella aspekter och dess roll som statussymbol tonas ned eller dementeras. I samtliga intervjuer är eleverna överens om att mobilen inte är någon viktig markör för att markera status med, men att man möjligtvis kan tycka att någon utan smartphone är lite omodern, eller dra slutsatsen att vederbörande kanske har mindre pengar. Det var mer förr, när de gick på mellanstadiet och högstadiet, som mobilen var en viktig statussymbol, argumenterar man. Inte heller könsroller verkar utgöra någon vital del i deras mobilanvändning och de verkar inte ha några tydliga uppfattningar om vad som skulle kunna tänkas känneteckna flickors respektive pojkars mobilanvändning.

Det är utan tvekan de privata och sociala aspekterna som får mest utrymme i intervjuerna, något som också uttalas explicit: *Socialt, tycker jag.... Det är därför man har den, känns det som*. Särskilt lyfts dess fördelar fram vad gäller relationer med begränsningar i den fysiska världen. Mobilen är t.ex. viktig för att underhålla relationer på distans, om man har vänner eller släkt utomlands, men kan verka relationsstärkande också i de relationer som präglas av närhet i tid och rum. I dessa fall blir den ett slags komplement för att stärka banden och upprätthålla kontakten då man inte ses. En elev nämner hur förhållandet med en kompis *kan stärkas enormt om vi skickar roliga bilder till varann o...[...]* *asså med hjälp av det så... så stärks vårt förhållande [...]* *Vi behöver inte träffas så ofta*. Ett par elever nämner ändå att relationen behöver kompletteras genom att man träffas på riktigt för att *göra något* och hur viktiga värden i kommunikationen ibland går förlorade i medierade budskap, t.ex. när det gäller skämt kompisar emellan. Flera elever vittnar också om att det är vanligt att umgås med varandra genom att sitta tillsammans och använda mobilen på var sitt håll. Även om någon elev

säger att detta sätt kan vara *skönt* och *avslappnat*, verkar alla överens om att mobiltelefonen ofta kan utgöra ett irritationsmoment i vänskapsrelationer i de fall närvarande vänner prioriterar mobilen. Dock påtalar de flesta också att de själva utsätter andra för samma beteende: *Asså, när man är en grupp och man är där för att umgås med varann, då tycker väl jag att det är lite asså, visst, jag gör det ju själv också, men asså det är ju lite respektlöst ändå, faktiskt, oartigt*. Det finns tillfällen då mobilanvändning inte är OK, menar eleverna. Här nämns formella sammanhang, bio, föreläsningar, träning och möten.

Trots att mobilen är viktig för eleverna genomsyras alla intervjuer, parallellt med ett uttryck för mobilens värde, även av ett slags oro eller skepsis inför dess starka ställning i deras liv. Särskilt i två intervjuer spekulerar man kring hur nyttigt det skulle vara att ha en mobilfri period, kanske en månad *för att se hur man kan klara sig*. Bilden som målas upp i intervjuerna av eleverna och deras relation till mobiltelefonen, är att de har en önskan om tydligare gränser i sin användning, men kan uppleva svårigheter att själva upprätthålla dessa. Det är inte utan att man associerar delar av elevernas retorik till något slags beroende, och ordet dyker också upp i elevernas repliker: *Man är ju beroende av den som FAAN*, eller som i följande ordväxling:

- *Det är ju ett läskigt beroende egentligen...*
- *Mmmm, det är det.*
- *....och det blir ju bara värre och värre.*

I en av intervjuerna talar eleverna i positiva ordalag om tillfällen då de tvingats leva utan mobilen, och hur detta har lett till ett slags befrielse. De beskriver också att de infört mobilförbud på lite mer festliga tillställningar i vänskapskretsen, och hur dessa gränser lett till något positivt, men att det uttalade mobilförbudet som de upprättat varit ett obligatoriskt inslag för att man inte skulle falla tillbaka i gamla reflexer: *Men sen så när man har telefonen då kollar man ju på den även fast man vet att det är roligare att inte göra det... bara för att det är en reflex*.

Intrycket i intervjuerna är att eleverna överlag är förhållandevis fåordiga i sina utläggningar om hur de sätter mobilanvändningen i relation till skolarbetet, särskilt i jämförelse med de utförliga beskrivningarna som görs av mobilens övriga användningsområden och funktioner i privatlivet. På sina håll är de nästan oförstående inför kopplingen mellan mobilen och skolarbetet:

- *Ja, jag köpte den ju inte för att plugga.*
- *Och det är inte ens en sidoeffekt? (min fråga)*
- *Nej, det skulle jag inte vilja påstå.*

Angående mobilen som "hjälpmedel eller stjälpmedel" i skolarbetet på fritid kontra skoltid går åsikterna delvis isär. I en intervju fokuserar man på hur fritiden ger en illusion av oändliga tidsresurser, en chimär som ofta leder till att skolarbetet aldrig blir av, då fritiden också erbjuder så många distraktioner. I detta fall resonerar man kring skolan som en plats som tvingar till ett mer fokuserat och effektivt arbete. I en annan intervju diskuterar man tvärtom om fritiden i termer av en privat frizon där man själv kan reglera hur och när man ska studera, att det är *lättare o plugga, som sagt, när man... isolerar sig själv* och att man hemma har mer *pli på sig själv*. Någon elev uttrycker att det är svårt att finna studiedisciplin på både fritid och skoltid och att *o telefonen är ju väldigt stort... lockbete, om man säger så*.

Man kan vidare skönja en uppdelning i inställningen till digitala kontra traditionella medier när det gäller att t.ex. läsa och skriva. I någon intervju uttrycker en elev att hen upplever att det är lättare att läsa tre sidor på datorskärmen än att läsa en sida i en bok, och får visst medhåll av sina kamrater, medan man i en annan intervju snarare framhäver att läsning i en traditionell bok är att föredra. Dock verkar skrivprocessen enligt flertalet underlättas av de moderna medierna med deras autostavning och redigeringsmöjligheter, även om någon uttrycker att det kanske inte känns så *skönt och nyttigt att sitta framför en skärm i flera timmar*. I samband med att mobilerna diskuteras i förhållande till skolan och skolarbetet leds samtalet, av förklarliga skäl, in på skolans en-till-en-datorer, varvid mobilerna sätts i relation till dessa. Vad gäller de två verktygen har eleverna lite olika åsikter: Någon elev tycker att skolans datorer är så dåliga att hen helst väljer att lösa uppgifter utan dem. Hen spekulerar också om huruvida det kan bli aktuellt att mobilen tar över datorernas roll i skolan. En annan elev är dock mycket tydlig med att hen föredrar datorn som pedagogiskt verktyg framför mobilen, som enligt hen har en för liten skärm. Ytterligare en elev intar något slags mellanposition genom att fokusera på likheterna mellan de två verktygen och framhåller skrivplattan som ett slags kompromiss mellan dem. Även denna elev tror att mobilen kan ha potential att ersätta datorn i framtiden *om man bara utvecklar den mer*. Det verkar överlag som att eleverna ser för- och nackdelar med båda verktygen, men anser att de har lite olika användningsområden.

4.2.2 Mobilen som stör

I en intervju säger man uttryckligen att: *Just i klassrummet är det ett störmoment, rentav egentligen. Just där har man inte så mycket nytta av den*. I intervjun vittnar eleverna om hur mobilen *snor tid* från både dem som använder mobilen och dem som sitter runtomkring. Man framhäver hur mobilen används utan diskretion och begränsningar, vilket stör både elever och lärare, och hur detta blir *irriterande för alla*. I skolarbete som kräver samarbete är den ett hinder, resonerar man. Mobilen framhålls i denna intervju, sina fördelar till trots, som något som gör det *lättare att falla in i nåt annat*, och en elev säger, konkluderande, i deras resonemang att: *den har ju allt man behöver. Men den har ju*

även... allt man INTE behöver.

I en annan intervju resonerar man kring att kamraters mobilanvändning stör skolarbetet då den dels väcker nyfikenhet (man vill veta vad kompiserna gör), dels är *smittsam*, då man gärna tar upp mobilen om kompiserna gör det. Även om eleverna i intervjuerna uttrycker att mobilen är någonting som, i varierande grad, stör i skolarbetet, verkar de anse att gymnasiets krav på självdisciplin och studier har ett slags självreglerande effekt på deras mobilanvändning, som var mer frekvent och okontrollerad tidigare i skolgången. En elev beskriver hur det är svårt att använda mobilen på lektionstid, då det inte finns tid till det och en elev säger att det är få elever i den egna klassen som använder mobilen till sådant som de inte ska.

Det är svårt att dela upp mobilens fördelar och nackdelar i separata kapitel, då de ofta utgör två sidor av samma mynt. Ett exempel på detta är musiklyssnandet, som i enkäten och intervjuerna framhålls som en viktig hjälp för att skapa studiero i skolarbetet. Lyssnandet är inget universalmedel som enbart är positivt; när det gäller fokus vid exempelvis läsning och arbete i svenskan, kan musiken distrahera och försvåra. Vidare påtalar man i två intervjuer att andras musiklyssnande på mobilen också kan bli ett problem i ett i övrigt tyst rum, då man hör musiken genom hörlurarna.

4.2.3 Mobilen som hjälp

Trots det som beskrivs i föregående kapitel (4.2.2), är ändå musiken en aspekt av mobilanvändningen som eleverna framhåller som viktig för studierna, då den hjälper dem att upprätta ett slags auditiv och/eller social "bubbla" som behövs för att få studiero. Förutom att stänga ute ljud, beskriver en elev att hörlurarna dessutom blir ett sätt att markera för kamraterna att man inte önskar prata. Musiken skyddar inte bara mot störande och pockande kamrater, utan också mot en absolut tystnad, vilken inte heller är önskvärd: *A, det är ju inte lätt att va i ett rum där det är helt tyst*, sägs i en intervju. I en annan diskuteras fenomenet med den optimala ljudnivån som följer:

- *Läraren vill ha lugn o ro, det vill inte vi.*
- *Jo...*
- *Inte alltid. Inte för tyst.*
- *Nej, det är sant.*

Någon elev menar dock att det allra bästa är om alla i klassrummet håller en låg ljudnivå, och att musiken inte behövs då. Det är vid enskilt arbete som musiken används mest och det verkar som att strategin används mer i samband med matematikstudier än i övriga ämnen eller kurser. I en intervju nämns att det blir *roligare* med musik i öronen och här nämns även uppsatsskrivande som en aktivitet i vilken musiklyssnande kan underlätta. Även i detta fall beskrivs musiken som ett sätt att hålla

omgivningens ljud borta, då det är stressande att inte komma igång med sitt skrivande om elever runtomkring skriver för fullt.

Precis som i enkäten, är det den organisatoriska funktionen hos mobilerna (klocka, schema och kalender) som man uppehåller sig mest vid under intervjuerna. Man nämner också internetåtkomsten (*komma åt information*) och miniräknarfunktionen. En annan aspekt som nämns är hur informationen är svårare att missa med en mobil man bär med sig, som ständigt uppdaterar med notiser och aviseringar, jämfört med hur lätt det kan vara att råka *missa ett mejl som man bara får till datorn*. I en intervju berättar en elev om hur man i den egna klassen har upprättat ett elevkonto på Facebook, där man frågar varandra om t.ex. läxor, eller när lektionerna börjar, och poängter hur stor hjälp mobilen är i dessa lägen.

Bland eleverna i intervjun är det ingen som har någon uttalad erfarenhet av någon mobilsatsning i skolan. En elev beskriver dock hur en lärare i svenska lät klassen spela Wordfeud på en svensklektion. Eleven uttrycker dock en tveksam inställning till vad man lärde sig av det, och framhåller också att det förelåg en demokratisk orättvisa i det pedagogiska greppet, då mobilen inte var lika vanlig bland elever då, och alla följaktligen inte kunde vara med i aktiviteten. Dock framhåller hen att man hade uppskattat aktiviteten i klassen och att *det var väl en speciell grej. Det var ju inte som alla andra dagar*. En annan elev beskriver hur de använt mobiltelefonen för att utföra så avancerade matematiska funktioner att en vanlig miniräknare inte gick att använda, och därför tvingats använda mobiltelefonen. Användningen fungerade olika bra beroende på hur man hanterade mobiltelefonen, vilken utgjorde en distraktionskälla: *...för mig funkade det bra, men det är ju... det är ju lite olika beroende på hur man är o...det var inte alla det funkade så bra för [...] Betygen vart ju väldigt varierade*. Annars verkar lärarna, enligt elevernas utsago, mest ha adresserat mobilen i undervisningssyfte när de uppmanat eleverna till att skriva in viktiga händelser och kalenderpåminnelser i den. Några lärare verkar ha godkänt mobilanvändning för miniräknarfunktioner, även om de föredragit vanliga miniräknare.

4.2.4 Mobilen och framtiden – attityder

När det gäller mobilens framtid överlag, verkar eleverna förutspå en ännu starkare ställning för mobilen i vårt framtida samhälle, såväl privat som på andra områden i livet. De tror att teknikutvecklingen kommer leda till att den används mer och får fler funktioner, men de har svårt att förutspå tänkbara utvecklingsscenarion eller precisera på vilket sätt mobilens roll kommer att stärkas. På frågor om hur man skulle kunna använda mobilens olika funktioner och fördelar i skolan och hur det skulle se ut i den bästa av världar, har eleverna förhållandevis få uppslag. Det som kommer upp är sådant de redan använder (t.ex. faktasökning, miniräknarfunktion, kompenstation om man inte har dator, och slå upp ord). En elev, som talat varmt om sin mobil svarar på frågan om hur mobilen skulle

kunna användas genom att först uttrycka: *Det är ju ganska mycket*, för att sedan inte kunna konkretisera eller exemplifiera uttalandet. Flera elever säger uttryckligen att de inte kan komma på något. En elev kommer emellertid med en konkret idé om hur mobilen kan komma att spela en roll i skolan. Förslaget rör informationskanalerna på skolan och hur de skulle kunna förbättras om lärarna använder smartphones vid t.ex. schemabyten och annan viktig information som behöver komma ut till alla elever:

- *...istället för att läraren, som idag, ska leta efter 500 elever, så kan hon skriva ...i nån Facebookgrupp eller vad som helst. [...]bara klicka på en knapp så alla får informationen liksom. Det är ju utmärkt.*
- *Typ ändring av schema å såna saker*
- *Ja, precis.*

Intressant nog berättar en elev i en annan intervjugrupp om sina erfarenheter med en liknande strategi från skolans håll, men då hen inte använde Facebook, blev denna kanal snarare ett hinder i informationsinhämtningen för eleven i fråga.

Det är inte bara idéer som eleverna är relativt fåordiga kring; de förväntningar eleverna uttrycker på skolan vad gäller implementering av modern teknik är inte särskilt många eller omfattande. Det är, om något, en relativt traditionell ställning till teknikens roll i skolan och undervisningen som framkommer i intervjuerna:

- *Asså jag förväntar mig inte så mycket att man måste ha senaste tekniken i undervisningen. [...]Det tycker dä... det kan funka mycket bra ändå [...].*
- *Det kan ju funka lika(?)som det gjorde förut.*
- *Det funka förr, så... varför skulle det inte funka nu?*

Vid fler än ett tillfälle uttalas repliker som stödjer åsikten att skolan redan har satsat på teknik i form av en-till-en-datorer och interaktiva skrivtavlor, och att detta är fullt tillräckligt. I en intervju uttrycker man att skolans befintliga teknik räcker för att fostra elever in i ett digitalt samhälle, och att *det här med mobiler det klarar vi så bra själva ändå*. Även den elev som talar mycket varmt om sin mobil i alla sammanhang, och som uttrycker att hen föredrar att läsa på en skärm och att det är eftersträvansvärt att *hålla på med två saker samtidigt*, ger uttryck för en skepsis vad gäller den nya tekniken: *man lär sig ju mer utan nån teknik egentligen, för böckerna har ju mer lite mer exakt fakta [...]* Så man kan bli förvirrad om man ska söka på internet om fakta. När frågan om skolans uppgift att förbereda inför ett framtida digitalt och informationstätt samhälle väcks, påtalas från en elev att

man visst bör tränas i källkritik, men att *då får det gärna vara [...] en undervisning i det. O sen... ska man göra matte så behöver man inte ha en massa datorer o grejer; utan då kan man räkna vanlig matte.* Vad gäller skolans uppdrag och källkritik, uttrycker en elev önskemål om ett annat förhållningssätt från skolans håll, då skolan som institution har fått ett annat uppdrag:

Asså vissa grejer vi gör i typ svenskan, ska läsa nån text och svara på några frågor å... som finns på internet, det tycker jag är fullständigt onödigt. Slöseri med tid, det är bara att kolla upp det på internet. Man skulle liksom, borde göra andra sorts frågor än bara kolla upp en faktagrej, för det... kom, asså i verkliga livet så bara tar du fram mobilen, så har du det på fem sekunder ändå.

När vi diskuterar mobilen som ett hypotetiskt pedagogiskt redskap i framtiden, verkar det på sina håll rentav föreligga en oro för att man kanske skulle bli allt för distraherad om skolan använde mobilen mer. En elev resonerar kring den allt mer utsuddade gränsen mellan den privata sfären och skolan:

Om det skulle bli så att... telefonerna användes jättemycket så tror jag att... privatlivet och skolan skulle liksom blandas ihop jättemycket och det skulle inte bli någon tydlig gräns [...] nu är jag ledig, nu kollar jag Facebook och Instagram och nu går jag i skolan, nu gör jag inte det...

Efter detta inlägg resonerar eleverna om hur denna upplösta gräns skulle påverka dem, och de uttrycker att det finns en fara för skolarbetet om gränsen mellan skolan och det privata livet blir för otydlig. Man framhåller hur svårt det kan vara för vissa att utföra skolarbetet om man samtidigt har kanalerna öppna mot privatlivet. I en annan intervju berör man samma tema, och är även här noga med att värna sitt privatliv och upprätthålla en gräns mellan detta och skolarbetet: *Det är ju det som är lite charmen med att gå i skolan också, att det inte ska va som det är hemma, liksom,* säger en elev, och uttrycker senare att *det ska kännas att man kommer till skolan.* Eleverna runt omkring instämmer och uttrycker att det bör råda en skillnad mellan privatlivet och det liv man har i skolan. I denna intervju uttrycks även åsikten att *jag vet inte om jag skulle ens ... vilja ha en undervisning där det är baserat på mobilen.* Trots att eleverna själva inte verkar önska en satsning på mobiler i undervisningen, uttrycker en av dem att utvecklingen nog ändå kommer leda dithän att det blir mer och mer mobilanpassat i skolan, *även fast vi kanske inte tycker det.* I två av intervjuerna framhålls hur viktigt det är att det finns en hållbar pedagogisk tanke bakom en eventuell satsning på mobiler i undervisningssyfte, och att lärarna bör vara *väldigt eftertänksamma innan de bestämmer nånting,* som

inte får ske för förhastat och lättvindigt. Lärarens roll beskrivs av en elev som direkt avgörande för hur lyckad en satsning kan bli:

Det beror ju också på hur läraren väljer att använda mobilerna, asså, [...]om dom hittar ett sätt där man... verkligen fokuserar o använder den på ett bra sätt... då kanske man blir intresserad o tycker det är kul och det blir en drivkraft, liksom.

Ett stort antal av eleverna var innan intervjun obekanta med skolans mobilpolicy, men alla intervjugrupper är överens om att den inte efterföljs i sin aktuella utformning. Eleverna verkar i varierande utsträckning tycka att lärarna markerar när policyn inte efterföljs, och man nämner alla tänkbara uttryck från att lärarna inte alls säger till, eller säger till bara en gång, till att det finns en och annan lärare som ihärdigt framhåller i arbetet att upprätthålla en mobilfri zon i klassrummet. Något som framgår tydligt i elevernas kommentarer är bristen på konsekvenser av ett oönskat mobilbruk i klassrummet, och eleverna ger på flera håll exempel på hur lärare kan säga ifrån verbalt, utan att det får särskilt långvariga resultat. *Det är ju inte... några direkta straff*, menar en elev, som svar på varför mobilpolicyn inte efterlevs. I en intervju säger man att man behöver mer motstånd från vuxenvärlden och att det *inte på långa vägar* räcker att säga ifrån en gång, och en elev tror att det är svårt att tillåta mobilen i vissa fall och i andra inte, då det är *svårt med gråzoner*, och att man får göra *antingen eller*. Eleverna i en intervju uttrycker dock att reglerna har stramats upp en aning och blivit hårdare när det gäller prov och reglerna kring dessa vilket, enligt dem, minskat omfattningen av fuskandet i provsituationer.

Även om eleverna bitvis uttrycker oro för sitt mobilanvändande i skolan och stundtals uttrycker att det skulle vara bra med hårdare hållna regler uttrycks, parallellt med denna ståndpunkt, samtidigt en önskan om en viss frihet under ansvar: *Men sen gäller det ju att ha asså mycket ansvar själv o liksom va lite disciplinerad*, säger någon elev och en annan menar att *så länge man inte... använder den FÖR mycket så... brukar det funka bra*. I dessa resonemang framträder något slags princip om att det viktigaste är att man *sköter sitt arbete och gör det man ska*, samt att det inte behöver vara ett problem *så länge det inte stör nån annan*. Ytterligare en elev besvarar frågan om hur tillåtet det borde vara med mobiltelefon i klassrummet som följer: *Typ som det är... Man har eget ansvar liksom. Det är inte helt förbjudet, men det är inte liksom helt tillåtet heller*. I en intervju leder ovanstående resonemang in på huruvida alla elever kan klara av en självreglerad användning, och man framhåller elever med koncentrationssvårigheter som en utsatt grupp i dessa sammanhang. Vidare resoneras man om huruvida tumregeln med eget ansvar kan tänkas utgöra lärarnas bevekelsegrund för att se genom fingrarna med viss mobilanvändning. Hur som helst verkar eleverna anse att policyn i dagsläget inte

efterföljs, och att detta måste åtgärdas, antingen genom att ändra eller stryka den från ordningsreglerna, eller att mer offensivt se till att den faktiskt efterlevs.

5 Diskussion

5.1. Metoddiskussion

Uppsatsen bygger på två insamlingsmetoder: enkät- och intervjuinsamling. I stora drag beskriver resultaten i de två delarna bilder av verkligheten som är relativt enkla att förena, men det finns områden där enkäten och intervjuerna ger uttryck för aningen avvikande åsikter hos eleverna. Det gäller i synnerhet aspekterna kring mobilens roll som statussymbol, samt hur stort störmoment den utgör i skolarbetet; i intervjuerna är man mer skeptisk till mobilen som statussymbol och lägger också större vikt vid dess störande påverkan. Man kan naturligtvis bara spekulera kring dessa avvikelser. Det skulle kunna vara så att man i ett samtal går mer på djupet och nyanserar sina åsikter, och på det sättet är mer öppen för att problematisera frågor, medan man i en enkät svarar mer reflexmässigt. Kanske beror det på ordalydelsen i enkäten; de kanske tycker att de blir störda, men vill inte gå så långt som att tillstå att deras "skolarbete blir lidande". En annan anledning kan vara att det är lättare att uttrycka en åsikt i en enkät, men att det kan vara svårare att "stå till svars" för den i en intervju. Det kan också vara så att man, i samspelet med andra ändrar eller modifierar sin åsikt då man konfronteras med nya infallsvinklar. Kanske kan det i fokusgrupperna ha skapats ett slags kultur eller norm p.g.a. dominanta personer eller "majoritetens tryck" (Bryman, 2011:464) som sedan påverkar samtalet. Jag försökte dock under fokusgrupperna att balansera och fråga om alla höll med eller om det fanns någon avvikande åsikt, samt bjuda in de tystare när tillfälle uppstod, men det är självfallet ingen garanti för att det inte uppstår en fokusgruppseffekt. Det kan naturligtvis också vara så att de femton som deltog i fokusgrupperna inte är särskilt representativa för resten av populationen. Även om upplevelsen av intervjuerna var att de överlag var ganska balanserade med både positiva och negativa upplevelser och åsikter, kan det tänkas att fokusgruppsmedlemmarna ändå är mer skeptiskt inställda än populationen i stort, eller åtminstone mer beredda att resonera mer nyanserat i frågan. Dock är huvuddelarna av den enkäten respektive intervjuerna genererar inte svåra att förena och det faktum att resultaten från enkäten och intervjuerna överlag överensstämmer kan således tänkas stärka studiens trovärdighet.

Det finns naturligtvis fler aspekter som bör diskuteras i samband med metodval, förfarande och de resultat som denna forskningsdesign ger upphov till. Först och främst kan man diskutera huruvida resultatet går att generalisera till en större population. Det urval som gjorts i denna studie är ett urval som jag finner i någorlunda grad kan uttala sig om skolans population, då urvalet uppnår ca 80 % av denna. Däremot finns det en snedfördelning i svarsfrekvens/bortfall, vilket går att utläsa i Tabell 3A kap 3.2.1., där flickorna på studieförberedande program svarade i mycket högre utsträckning än vad t.ex. flickorna på yrkesprogrammen gjorde. De sistnämnda var också färre till antalet (23 elever) i förhållande till de övriga grupperna. Med färre personer inom denna population, slår varje enskilt svar

ut mer, vilket kan göra jämförelser grupper emellan aningen vilseledande. Detta skeva underlag leder till att flera svarstendenser inte uppnår statistisk tillförlitlighet. Det urval som gjordes i studien lever inte upp till att representera Sveriges gymnasieelever i stort (Bryman, 2001:168f), men då resultaten är så pass heterogena till sin natur, kan man möjligtvis dra slutsatsen att skolans unika särart i alla fall inte präglat dess elever i någon särskild riktning. Även om studien inte kan göra anspråk på att uttala sig om alla svenska gymnasieelever, finner jag ändå att den kan ge en viss indikation om mobilfrågans paradoxala och lokala natur.

En annan fråga som bör lyftas är urvalet till fokusgrupperna. Att låta frivilliga elever anmäla sig till en intervju, missgynnar principen om ett slumpmässigt urval då den attraherar en viss typ av elever. Den motsatta principen hade emellertid varit att ”tvångsmässigt” kalla elever efter ett slags slumpprincip, med risken att de inte alls är intresserade av att delta i någon intervju och således inte har mycket att säga i frågan. Slutligen blev ändå rekryteringen till fokusgrupperna en kombination av elever som redan från början anmält intresse, de som anmält intresse med lite uppmuntran från mentor och de jag slutligen fick locka med mig (med fika och giltig frånvaro) i direkt anslutning till själva intervjutillfällena. Detta till synes desperata tilltag kanske genererar vissa etiska frågor kring eventuella påtryckningar. Dock var det ingen som tvingades mot sin vilja, och alla fick information om samtycke och skrev under samtyckesblanketter. Ser man till urvalsprincipen kanske ändå dessa tre rekryteringssteg i sig skapade ett mer representativt urval, då de kan tänkas attrahera olika typer av elever med olika bevekelsegrunder för att delta i fokusgrupperna.

I linje med resonemanget ovan (med tänkbara påtryckningar), måste också min egen roll som forskare i studien lyftas. Jag är en känd person på skolan och att jag bedriver denna studie parallellt med min tjänstgöring där är inte helt oproblematiskt och mina dubbla roller kan säkerligen ge upphov till något slags forskningseffekt. Kanske har eleverna trott att jag är ute efter något särskilt svar, baserat på vad de känner till av mig sedan tidigare, eller baserat på min nuvarande yrkesroll på skolan. Det kanske finns en önskan från eleverna att ge mig det svar de tror jag vill ha, och att de upplever att det kan kosta på att inte göra detta. Även om denna etiska fråga bör lyftas, tror jag dock att effekten inte är så pass stor att den påverkar resultatet särskilt dramatiskt. Mobiltelefonen är ett ämne som visserligen debatteras friskt i den offentliga debatten, men den får ändå anses vara av mindre känslig natur som studieobjekt (i jämförelse med frågor som rör sexuell läggning, religion och/eller politiska åsikter till exempel). Jag har dessutom presenterat att resultatet är tänkt att leda till ökad kunskap om elevperspektivet, samt utgöra en hjälp i att utforma konstruktiva strategier för IKT-satsningar. Det faktum att jag fick så heterogena svar i resultaten i ger sig en viss garanti för att min roll inte styrt in eleverna i en särskild riktning. Jag har också, då de ställt frågor till mig om mina åsikter och tankar, varit noga med att jag vill ha fram alla typer av åsikter och erfarenheter och inte låsa mig vid någon

förutfattad mening. Det faktum att jag inte i heller i min nuvarande roll utövar någon makt i form av betygsättning eller dylikt, gör kanske också min roll mindre riskabel för resultatet. Jag skulle nog ändå vilja påstå att min förståelse för organisationen inte heller bara är en nackdel. Jag har trots allt, utan att göra några förberedande observationer, en förhållandevis god insikt i såväl skolväsendets praxis i stort, som kulturen som råder på just den här skolan. Jag har sett den lokala praktiken och deras olika uttryck, och har på det sättet också lättare att relatera enkätsvar och intervjuvar till dessa och sätta dem i något slags kontextuellt perspektiv.

När det gäller svaren på frågorna i enkäten finns det också vissa betänkligheter. Dels är enkäten lång, vilket kan ha lett till att vissa svarat slentrianmässigt i slutet av den (de som inte fyllde i sin enkät fullständigt, har lämnat obesvarat i enkätens senare delar). Det kan också finnas risk för att de missuppfattat frågorna, eller att tolkningarna av dem blir väldigt olika. Vid lektionsbesök blev jag exempelvis varse att elever resonerade som så att *mitt skolarbete blir inte lidande av mobilen, då jag ändå inte skulle ha gjort det* (d.v.s. skolarbetet är lidande, men inte p.g.a. mobilen). Utöver vissa ordval (t.ex. ”skeptisk” och ”IT-satsningar”), verkar dessutom i synnerhet den sista delen av enkäten varit komplicerad att få grepp om. Jag fick uppfattningen att de få som ställde frågor kring denna inte först förstått hur de skulle förhålla sig till det hypotetiska scenariot och sätta detta i perspektiv till frågorna och svarsalternativen. Trots att jag fanns på plats för att besvara frågor, kan det säkert finnas ett mörkertal av elever som inte vågade ställa sina frågor, vilket kan leda till enkätresultat som svarar på något annat än det jag haft för avsikt.

5.2. Diskussion av resultaten

Studien påvisar att mobilen har en mycket stark ställning i ungdomarnas liv. I enkäten framgår att mobilen främst används på fritiden och att man använder den oftare till privata syften, och det är också dessa privata användningsområden som får störst utrymme i intervjun. Det finns flera beröringspunkter med den sociologiska infallsvinkeln, då det framgår att eleverna använder den för att koordinera aktiviteter, för att inbringa en känsla av trygghet och samtidigt spela en stärkande roll i relationskapandet med de jämnåriga, inte sällan med hjälp av SMS, vilket sammanfaller med det Ling (2004b:12) lyfter fram i sin forskning. Dock kan man se att det symboliska värdet som Ling (2004a:105) beskriver verkar ha mindre betydelse för eleverna i min studie, åtminstone av intervjuerna att döma, där man tar avstånd från telefonens statusvärde och istället lägger vikten vid de funktionella aspekterna av den. Å andra sidan talar enkätsvaren för att mobilen ändå är viktig i detta avseende. Här är det emellertid, i motsats till vad Ling (2001:134) skriver om ägandeskapets betydelse för den manliga könsidentiteten, flickorna som instämmer i högre grad i frågorna. Mobilens roll som statussymbol verkar alltså ha förskjutits från pojkarna till flickorna. En förklaring till detta skulle kunna vara att mobilen nu blivit så vanlig att den inte längre säger så mycket om den ekonomiska

kapaciteten hos köparen. Bland de smarta telefonerna, som ägs av 98 % av eleverna på skolan, är modellerna kanske så pass snarlika att dessa frågor helt enkelt kommer i skymundan av de funktionella aspekterna av mobilbruket, vilka å sin sida snarare verkar ha ökat. Det är just mobiltelefonens funktion, med ord som "useful" och "convenient" (Ling, 2001:134) som Ling lyfter fram i flickornas syn på mobiltelefonens roll. Möjligtvis kan man således tolka in i flickornas inställning att det är mobilens funktionella (och i förlängningen sociala) status, snarare än ett slags ekonomisk markering, som är viktig. Huruvida det är en generell trend att flickorna i så hög grad instämmer i mobilens roll som statussymbol och hur viktigt det är att ha den senaste telefonen på marknaden, är något som skulle kunna undersökas vidare i framtida forskning, tillsammans med eventuella förklaringar och fenomen vad avser mobilbruk och könsroller.

Då min studie och Jöngren & Johanssons (2008) är ganska lika i sitt upplägg (234 resp. 236 enkätsvar med likande frågeställningar riktat till gymnasieelever) är det relevant att jämföra de resultat de genererar. En tydlig trend är att eleverna i min studie i högre grad anger mobilens både hjälpande och stjälpande influens på skolarbetet. I Jöngren & Johanssons (2008:33) studie anger enbart 3 % att de använder mobilen i skolarbetet oftare än 2-5 ggr i veckan. I min studie anger en bra bit över 60 % att de använder tidsplaneringsfunktionen som hjälp i sitt skolarbete på daglig basis, och för de flesta av funktionerna i enkäten anger åtminstone 10 % av eleverna att de använder dem dagligen. På motsvarande sätt kan man också se hur eleverna i Jöngren & Johanssons (2008:27) studie i lägre grad anger att de blir störda av mobilanvändningen: 14 % blev störda i någon grad i sitt skolarbete av den egna eller andras mobiltelefonanvändning föregående dag. I min studie, i motsats till Jöngren & Johanssons (2008) är störmomenten kategoriserade, men i fallet med de tre vanligaste störmomenten (internet/appar, SMS/samtal samt sociala medier) uppges alla tre, var för sig, störa ca 20 % av eleverna på daglig basis. Möjligtvis kan man argumentera att min enkätdesign, med konkreta förslag på såväl hjälp som störmoment, kan tänkas göra respondenterna mer benägna att föreställa sig tillfällen då dessa gör sig gällande. Ett rimligt antagande är dock att man kopplar mobilens (och i synnerhet smartphonens) etablering till dessa skillnader. Antagandet stöds av såväl Ulvbielke & Anderssons (2012:27) resultat, där 35 % av eleverna använder mobilen på lektionstid till skolarbete, som av siffrorna från Statens Medieråds (2013) rapport, där den ökade medieanvändningen, parallellt med en ökad självkritik av densamma, uppges ha ökat påtagligt under de senaste åren.

En annan fråga som är värd att lyftas är skillnader elevgrupper emellan. I Jöngren & Johanssons (2008:30) undersökning är det yrkes eleverna som störs mest av andras mobilanvändning. I min studie är det, i de fall det råder någon skillnad mellan programmen, eleverna på studieförberedande program som upplever sig mer störda av mobilanvändningen i klassrummet. Min studie visar vidare att vad gäller skolarbete utanför lektionstid är eleverna på yrkesprogram underrepresenterade (Kapitel 4.1.1,

Figur 4D), ett resultat som går att sätta i perspektiv till Skolinspektionens rapport (2012:3), där just yrkes eleverna verkar se en mindre potential i IT-användningen för skolbruk. I min studie är också flickorna mer benägna att uppge att deras skolarbete blir lidande av den egna och andras mobilanvändning. Det är också just gruppen flickor på studieförberedande program som överlag uttrycker störst oro kring mobilanvändningen i skolan, och som störs i högst utsträckning, t.ex. av de sociala medierna. Att dessa flickor är mer störda och oroliga vad gäller det egna mobilbruket, indikerar samma utsatthet som framkommer i Statens Medieråds (2013) rapport, där man anger flickorna som den grupp som är mest kritisk till sin egen användning. Mot bakgrund av flickornas avvikande nivåer för stress och oro i enkäten, samt deras syn på mobilen som statussymbol och hur viktigt det är att ha den senaste modellen, skulle man kunna argumentera att flickorna känner en större press socialt och kulturellt när det gäller mobilen och mobilbruket. Man kan dessutom spekulera kring om det finns något samband mellan flickornas oro och stress och deras mer uttalade gränsöverskridande mobilaktiviteter. Att just flickorna verkar särskilt utsatta av den egna och andras mobilanvändning, är definitivt en fråga att lyfta och undersöka närmare i framtida forskning.

I likhet med vad som lyfts fram i Fleischers (2013) avhandling framträder även i min studie att eleverna har ett kluvet förhållande till IKT i skolarbetet. Fleischer (2013:79) beskriver hur t.ex. Facebook är en arena där eleverna hjälper varandra, samtidigt som webbsidan är en källa till distraktion. Detta förhållande framkommer även i min studie, där mobilens paradox gång på gång manifesteras: *den har ju allt man behöver. Men den har ju även... allt man INTE behöver*. De oslagbara verktyg som mobilen tillhandahåller för att utföra en uppgift är också en inkörsport till de distraktioner som stör i utförandet. Denna dubbla roll berör mobilen i såväl skolsammanhang som i kamratkretsen. Man uttrycker vidare att det är respektlöst mot omgivningen att prioritera mobilen framför det som sker här och nu, vare sig det gäller kamrater eller lärare, men i likhet med Ulvbielke & Anderssons (2012:27) intervjusvar uttrycker eleverna att man ändå faller i fällan själv, och använder mobilen mot bättre vetande. Det märks i min undersökning hur viktiga mobilerna är, med framför allt musik, SMS, appar, internet och sociala medier, och många av Prenskeys (1991) och Blacks (2010) resonemang kring ungdomarna och hur de älskar hypertexter, simultanaktiviteter och högt tempo återspeglas i delar av resultatet. Dock framkommer i detta material också en elevanförd önskan om en motvikt, samt en uppskattning för det traditionella, i synnerhet när det gäller skolan. Även om man i någon intervju uttrycker preferens för att läsa från en skärm, framhåller man i en annan, i likhet med Fleischers studie (2013:77), boken som överlägset medium för läsning. En av de elever som uttrycker störst uppskattning för de tekniska medierna är samtidigt, precis som eleverna i Fleischers studie (ibid.), mistrogen mot internet som kunskapskälla. Överlag uttrycks således, parallellt med elevernas vurm för den mobila tekniken i sitt privatliv, ganska traditionella åsikter om mobilens roll i skolan.

I linje med denna ganska traditionella hållning i frågan om mobilens roll i skolan, är också uttrycken för elevdrivna påtryckningar för att använda den egna, vardagsnära teknologin i undervisningssyfte få och vaga. Medan Prensky och hans anhängare anser att lärarna ska ta ett steg tillbaka och låta eleverna visa vägen, finns alltså i min studie snarare belägg för den elevreaktion Ekberg (2013:38) vittnar om, d.v.s. att man ”ryggas för detta ansvar”. I intervjumaterialet förekommer vidare exempel på det Ekberg kallar för det ”teknikrelaterade utanförskapet” (Ekberg, 2013: förordet), vilket framgår i en elevs beskrivning av hur hen hamnat utanför informationsflödet i en kurs, då hen inte använt Facebook. Samtidigt som de flesta eleverna verkar övertygade om att teknikutvecklingen kommer stärka mobilens ställning i samhället, såväl i privatlivet som inom skolans verksamhet, verkar det således inte finnas några uttalade drivkrafter eller önskemål från elevernas håll att skynda på utvecklingen. I Svenssons (2009:66f) examensarbete framgår att eleverna i både år 4 och 8 uttrycker att de inte vill använda mobilen i undervisningen, och de yngre eleverna är generellt mer avståndstagande än de som går på högskolan. Inte heller nu i min studie, fem år senare och bland äldre elever, går det att se någon markant förändring i attityder. Min enkät ställer dock inte frågan i binära termer (för eller emot mobilanvändning i skolarbetet), men man kan ändå utläsa en utbredd skepsis mot det pedagogiska greppet. Inte heller verkar det motivera dessa elever nämnvärt, i motsats till vad man ofta framför som ett huvudargument för mobila teknologier i undervisningssammanhang (t.ex. Johnson, 2010; Kolb, 2008:6; Prensky, 2001). En av de invändningar som uttrycks mest homogent från elevernas sida i såväl enkät som intervjuer är den om ett fredat privatliv, fritt från skolans inblandning och, icke att förglömma, kanske även det omvända: en fredad skolverksamhet. Det karaktäristiska gränsöverskridandet som framhålls som en av mobilens och m-learning's stora styrkor och möjligheter, har uppenbarligen också en baksida, vilket leder tillbaka till min spekulation om de gränsöverskridande flickornas utsatthet.

Black påtalar vikten av att ha en ”realistisk bild” (Black, 2010:93) av eleverna, men jag vill hävda att den bild hon beskriver lider brist på just realism, och är allt för generaliserande, och ansluter mig i denna hållning till iGen-anhängarnas kritiker (Philip & Garcia, 2013). I min studie är det snarare en heterogen bild av ungdomarnas upplevelser av, användning av och attityder till mobilen i skolan som framträder. Eleverna verkar, precis som i Thulins (2002:169) forskning, utgöra olika användartyper som använder mobilen olika mycket till olika saker, och utgör således inte någon homogen skara. Utöver detta kan man se att frågan om mobilen och dess konsekvenser kan falla olika ut i olika grupper (t.ex. beroende på programtillhörighet, könstillhörighet och tidigare erfarenheter). Sist men inte minst verkar mobilen skapa splittring även på individnivå, då den ofta ger upphov till motstridiga känslor hos den enskilde. I samband med att eleverna fyllde i enkäten ställde en elev symptomatiskt frågan: *Får man säga emot sig själv?*, och satte nog där fingret på hela dilemmat. Frågans komplexitet och påverkan av den lokala kontexten fordrar således en särskilt känslig mottagaranalys i samband

med en mobilsatsning i skolan.

Mobilen för med sig både möjligheter och utmaningar in i skolans verksamhet. För just denna skola är mobilen ett ovärderligt verktyg för elevernas information och kommunikation, samt för att koordinera och planera deras vardag, ofta på stående fot. Inte helt oväntat verkar mobilen vara just så ”allestädes närvarande” som framhålls i forskningen, och som nämns som en potential i skolsammanhang (Kolb, 2008:6). Kanske skulle skolan kunna utnyttja dessa kanaler ytterligare för att uppnå en mer effektiv informationsspridning i skolverksamheten? Även om man från flera håll (t.ex. Song, 2007:44; Skolinspektionen, 2012:1) kritiserar denna organisatoriska och administrativa tillämpning, är det icke desto mindre den som eleverna själva väljer att nyttja. Möjligheten att lyssna på musik är också något som framträder i uppsatsen och verkar ha avgörande roll för elevernas upplevda studiero, en aspekt som även i Ekbergs (2013:35) studie beskrivs som en viktig fördel med mobiltelefonen i förhållande till skolarbetet. I den mån det sköts på ett acceptabelt sätt (t.ex. inte används i provsituationer, eller så att det stör elever runt om kring) så kan denna funktion vara en möjlighet som mobilen för med sig in i skolans verksamhet. Det framkommer dessutom att eleverna, trots att de värnar sitt privatliv, är positiva till skolans vilja att använda sig av deras vardagsteknik. Ett sätt att adressera detta skulle kunna vara att, som Kolb (2008:13-16) beskriver, använda deras arenor i själva undervisningen. Detta behöver inte nödvändigtvis legitimera mobiltelefoner i undervisningen, men man kan t.ex. ta in autentiska exempel från elevernas digitala vardag och arenor och sätta dem i ett skolperspektiv, där man som lärare kan handleda i frågor som rör exempelvis etik och källkritik i ett föränderligt digitalt landskap, ett uppdrag som finns tydligt beskrivet i läroplanen för gymnasieskolan (Skolverket, 2011b:6f). En relaterad fråga är den som rör skolans roll i informationssamhället. Då fakta och information inte längre är svåra att finna och samla in, och då utantillramsnas dagar verkar tillhöra en svunnen tid inom skolan, återstår frågan om hur skolan idag ska rusta eleverna inför den accelererande informationsflod som möter dem. Utmaningen som följer i detta är att hitta, som en elev säger, *en annan typ av frågor* än rena faktafrågor från skolans håll, en utmaning som även Ekberg (2013:62f) lyfter i sin rapport.

Det finns ytterligare utmaningar som följer av den mobila tekniken i skolan. En utmaning är att det är de privata syftena som till största del präglar mobilanvändningen. Även om eleverna bevisligen upplever sig ha betydande hjälp av mobilen i sitt skolarbete, och enligt enkätsvaren upplever sig använda mobilen som hjälp oftare än de blir störda av den, är det ändå den privata agendan som verkar prioriteras i samband med att man använder mobilen. Att hantera mobiltelefonen är, som Ling (2012:110f) beskriver det en balansgång mellan ”the copresent and the remote”, och dessutom en balansgång mellan nytta och nöje, samt privatliv och skolverksamhet. Det ställer stora krav på omdöme och självdisciplin. Det senare vittnar eleverna delvis om att de stundtals saknar. Om mobilen

ska ses som en tillgång bör det ändå råda en rimlig balans mellan dess privata och dess skolrelaterade funktioner. I dagsläget har konsekvenserna av mobilens gränsöverskridande potential tydlig slagsida åt den privata användningen. Här finns således en utmaning som ligger på såväl skol- som lärar- och elevnivå, nämligen att hitta ett sätt att reglera och hantera användningen av mobilen så att inte den privata användningen tar överhanden. Resonemanget leder osökt in på mobilpolicy och dess status på skolan. Precis som i tidigare undersökningar (Olsson, 2011; Svensson, 2009), framkommer att bristen på en förankrad mobilpolicy skapar en osäker situation, där regler och förhållningssätt skiftar från lektion till lektion. I intervjuerna framgår tydligt att många elever inte ens känner till skolans mobilpolicy. Uppenbart är också att lärare följer upp policyn i olika grad. Bland de som förespråkar en aktiv mobilpolicy i skolan (Kolb, 2008:13; Johnsson, 2010:23) betonar man just vikten av ett aktivt läraransvar och att upprätta regler, gärna tillsammans med eleverna. Mobilpolicy på skolan har förvisso vuxit fram ur en demokratisk process, men uppenbarligen har den ändå inte förankrats i tillräcklig grad, då den vare sig är allmänt känd eller efterföljd. I intervjuerna framkommer, i likhet med de åsikter som uttrycktes i Skolinspektionens enkät, att eleverna delvis vill ha tydligare ramar och att de upplever att den dagliga implementeringen av mobilpolicy i dagsläget är obefintlig eller tandlös. Om eleverna själva upplever att de kan ha svårt att sätta gränser för sitt användande, och delvis vill att skolan ska vara en motpol till det fritidsrelaterade, är det viktigt att hörsamma detta. Samtidigt, tål att nämnas, uttrycker eleverna en önskan att själva få tillämpa något slags ”frihet under ansvar” (att man så länge man sköter sig och inte stör andra kan använda mobiltelefonen). Det finns alltså en önskan om ett slags bemyndigande och inflytande hos eleverna, något som i sin tur kan sättas i perspektiv till de låga siffrorna i Skolinspektionens enkätfråga om elevinflytande i på skolan. Som ett genomgående tema i denna undersökning ser man alltså två motstridiga, men likväl parallellt existerande, uttryck yttras i kölvattnet av mobiltelefonen. Här har skolan en viktig utmaning i att skapa och kontinuerligt vidmakthålla en tydlig mobilpolicy. Kanske är det så att man också med jämna mellanrum måste diskutera det som Kolb kallar ”digital etikett” (Kolb, 2008:8, 13 f) och diskutera det tillsammans med andra demokratiska och mellanmänniska frågor som dyker upp i det pedagogiska arbetet? I likhet med Kolb (2008), Johnssons (2010) och Ekbergs (2013) resonemang tror jag att någon typ av ställning måste tas, även om det inte behöver innebära totalförbud. Det svåra är kanske att hitta en lagom balans i dessa regler om man väljer en annan väg än totalförbudet då det, som en elev beskriver, är svårt att hantera en regelmässig gråzon. Att inta förhållningssättet ”fortsätta som förut” som Johnsson (2010) förkastar, är dock uppenbarligen ingen framgångsrik väg.

För att återigen vidga perspektivet från den enskilda skolan till hela m-learningproblematiken, finns det intressanta reflektioner att dra: En reflektion gäller det s.k. ”underifrånperspektivet” som flera forskare förordar (Ekberg, 2013; Kolb, 2010; Prensky, 2001). Detta resonemang bygger på att verksamheten ska växa underifrån, utifrån elevernas initiativ och drivkrafter. Uppenbart i min studie är

att en sådan gräsrotsrörelse inte alltid existerar, åtminstone inte i den utsträckning och omfattning som en teknisk implementering kräver. Eleverna talar gärna om sin privata användning och har mycket att säga om hur mobilen fungerar socialt, men själva transfern mellan detta privata användande och en uttalad skolkontext uteblir. Fällan, som även Ekberg (2013) nämner, att tro att eleverna fullt ut kan och vill driva denna pedagogiska agenda kan bli ganska förödande, och jag tror, precis som Philip & Garcia (2013), att det finns en risk att de forskningsrön som bygger på iGen-teoriernas budskap ger näring åt dessa föreställningar och slutsatser. Efter att ha läst om såväl lärares som elevers syn på mobiler i skolan finner jag inga belägg vare sig för att lärarna skulle vara entydigt negativa till mobiler i skolan, eller att eleverna skulle vara entydigt positiva. Min studie utgör inget undantag. Precis som Ekberg skriver (2013:58) har lärarna tidigare fått klä skott för att överföringen av privat elevteknik inte tillvaratas inom skolans verksamhet, en syn man delvis återfinner i Svenssons (2009:40) och Olssons (2011:25ff) analyser. Jag finner emellertid att det är uppenbart att iGenanhängarnas polariserade bild av en entydigt traditionell och negativ lärarkår som bromsar en entydigt positiv och förändringsbenägen elevpopulation inte verkar hålla som förklaring till transferproblematiken, och det kan vara på sin plats att anlägga en mer konstruktiv tolkningsram.

En annan reflektion i sammanhanget är att en stor del av forskningen förespråkar underifrånperspektivet med övertygelsen om att eleverna och lärarna tillsammans ska komma på det bästa sättet att använda tekniken, bara för att sedan underkänna det sätt på vilken just dessa aktörer löser uppgiften. Både enkäten och intervjuerna i denna studie talar för att mobilens roll i elevernas skolarbete först och främst är att stötta i deras tidsplanering och koordinering, och det är också en liknande funktion som lyfts i det mest konkreta elevförslaget till mobilens roll i skolan i framtiden. Ekberg (2013) kommer också fram till att det huvudsakligen är organisationen och kommunikationen som har gynnats mest i hans mobilprojekt och väljer att tolka det som att eleverna blivit bättre på att "lära sig bli en lärande" (Ekberg, 2013:63), men tillstår också att projektet inte inneburit någon "djupgående förändring av undervisningen" (ibid). Paradoxalt nog verkar alltså det som kommer just "underifrån" d.v.s. från eleverna (och/eller lärarna) vara just de funktioner som i forskningen avfärdas för att inte vara tillräckligt innovativa och pedagogiska för mobilens inneboende potential. Istället får denna organisatoriska, koordinerande och tidsplanerande funktionstillämpning utstå kritik (Song, 2007:44; Skolinspektionen, 2012:1). Just denna inneboende, utforskade, pedagogiska potential som tillskrivs mobilen är dock, precis som Ekberg (2013:50) skriver, lättare att påtala än att konkretisera. Tyvärr är det nog konkret man måste bli om man överhuvudtaget vill få både elever och lärare med sig. Tydligt är att lärarna i studierna vill ha konkreta tips, tid till implementering samt bevis på att m-learning kan stödja pedagogiken och öka lärandet. Inte heller eleverna verkar ha särskilt många (tillräckligt) revolutionerande uppslag själva. I linje med Philip & Garcias (2013) resonemang, tror jag på en forskning som frångår de stereotypa och delvis ogrundade antaganden som finns om elever och

lärare som grupp. Jag hoppas på ett tätt samarbete mellan forskningen och den lokala pedagogiska verksamheten, där resultaten kan förse lärarna med de tips, utbildningsmöjligheter och bevis på metodens förtjänster och goda resultat som de efterfrågar.

6 Slutsats

I såväl enkätsvar som intervjuer framgår att mobiltelefonen är mycket väletablerad i gymnasieelevernas liv och att i princip alla äger en telefon av s.k. smartphone-modell. Enligt det som framkommer i enkätsvaren och fokusgruppsintervjuerna, använder eleverna mobilen mer på sin fritid än under skoltid. Det är också i större utsträckning för privata syften än till skolarbete som mobilen används. I enkätsvaren framgår vidare att eleverna använder mobilen mer för privata syften under lektionstid än det omvända, även om det också förekommer att de utanför skoltid använder mobilen för att utföra skolarbete. Dessutom kan man också se att elever på yrkesprogram verkar använda mobilen för privata syften på skoltid i högre grad än elever på studieförberedande program, vilka i sin tur använder mobiltelefonen i högre utsträckning för att bedriva skolarbete utanför lektionstid. Flickorna verkar vara mer benägna att använda mobilen ”gränsöverskridande” än pojkarna, d.v.s. de uppger att de använder den oftare för skolarbete utanför lektionstid.

Eleverna uttalar i enkäten att de i högre utsträckning blir hjälpta av mobilen i sitt skolarbete än de blir störda av den, och de anger tidplaneringsfunktionen som den i särklass mest frekvent använda hjälpfunktionen. Eleverna beskriver vidare hur musiklyssnande är en strategi för att skapa ett slags ”bubbla” med en självreglerad ljudnivå som stänger ute såväl störande och pockande ljud som en stressande tystnad. Det som gör skolarbetet lidande i högst utsträckning är SMS, telefonsamtal, app-användning och sociala medier, men av enkätsvaren att döma är det fler som i princip aldrig störs än som störs på daglig basis av dessa fenomen. Man kan vidare utläsa av enkätsvaren att elever på studieförberedande program överlag verkar störas mer än de på yrkesförberedande och att flickor överlag verkar störas mer än pojkar. I intervjuerna antar eleverna en mer skeptisk hållning till mobilens förtjänster i studiesyfte, och hyser också mer oro kring dess störande inverkan på studierna.

Mobilen för med sig såväl möjligheter som utmaningar in i skolans verksamhet. Den största möjligheten med mobiltelefonen i skolan i dagsläget verkar vara att eleverna i princip alltid bär den med sig och håller sig uppdaterade i förhållande till omvärlden med hjälp av den. Vidare utgör den en vital del i deras dagliga tidsplanering vad gäller de åtaganden som har med skolan att göra. Den verkar också vara viktig för elevernas självreglerade studiemiljö, då de önskar en optimal ljudbild för att koncentrera sig bättre i sina studier. Den mobila tekniken utmanar emellertid också skolan på flera sätt. En utmaning är den störande potentialen som mobilen har, och som framgår särskilt tydligt i intervjuerna. En annan utmaning är att se till att den privata användningen inte tar överhanden och inkräktar på den skolrelaterade. Här spelar en reglerad användning och en väl förankrad mobilpolicy en viktig roll. Den alltså närvarande mobilen utmanar också skolans tidigare roll som både auktoritet och faktaförmedlare, vilket föranleder stora insatser i att utveckla elevernas källkritik,

kunskapsinhämtning och digitala etikett.

Även om enkätsvaren antyder att eleverna hjälps mer än de störs av mobilen, är de desto mer skeptiska och oroliga när de spekulerar kring konsekvenserna av en hypotetisk mobilsatsning. Inställningen till mobilen som pedagogiskt redskap är ganska kluven: man tycker å ena sidan att skolan gör rätt i att möta eleverna i deras vardagliga teknikanvändning och tanken på en mobilsatsning väcker nyfikenhet; å andra sidan värnar man om det privata och vill ha en tydlig gräns mellan privatliv och skola. Eleverna tycker dessutom att skolans uppdrag som ”digital fostrare” uppfylls i tillräcklig utsträckning med skolans befintliga IKT-resurser och uttrycker i intervjuerna stundtals ganska traditionella åsikter om vad undervisningen ska erbjuda, och vad man förväntar sig av skolan. På vissa håll uttrycker man tydliga önskemål om försiktighet i samband med en eventuell implementeringsprocess.

Vid en eventuell satsning på mobil teknik i skolan finns det således flera aspekter att ta i beaktande. Först och främst bör man ta hänsyn till indikationerna om att mobilen används olika i olika grupper och att dess påverkan på eleverna därför är svår att förutse. Elevgruppen är heterogen med många olika användartyper och det verkar dessutom föreligga vissa skillnader mellan olika grupper, med avseende på köns- och/eller programtillhörighet. En redan relativt utbyggd användning av IKT på skolan, i kombination med elevernas något skeptiska hållning, motiverar att mobilimplementeringen genomförs mot bakgrund av en känslig och flexibel mottagaranalys och med en pedagogiskt genomtänkt agenda.

7 Referenser

- Alalwan, N., Alzahrani, A. & Sarrab, M. (2013). M-Learning the Next Generation of Education in Cyberspace. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 7 (3), 527-530.
- Axelsson, A-S. (2010). Perpetual and personal: Swedish young adults and their use of mobile phones. *New Media & Society*, 12 (1), 35-54.
- Black, A. (2010). Gen Y: Who They Are and How they Learn. *Educational Horizons* 88 (2), 92-101.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Campbell, S. W. (2006). Perceptions of Mobile Phones in College Classrooms: Ringing, Cheating, and Classroom Policies. *Communication Education*, 55 (3), 280-294.
- Delling, H. (2013, 30 oktober). Fack: Mobilstressen ökar på arbetsplatser. *Svenska Dagbladet*. Hämtad den 13 februari 2014 från http://www.svd.se/nyheter/inrikes/fack-mobilstressen-okar-pa-arbetsplatser_8673896.svd
- Ekberg, N. (2013). *De funkcar grymt bra möblerna ;)*. Uppföljning av ett mobilt lärandeprojekt i gymnasieskolan. Forskningsrapport, Luleå tekniska universitet.
- E-learning. På *Wikipedia*. Hämtad den 22 maj, 2014 från <http://en.wikipedia.org/wiki/E-learning>
- Fleischer, H. (2013). En elev – en dator. Kunskapsbildningens kvalitet och villkor i den datoriserade skolan. Akademisk avhandling, Högskolan i Jönköping.
- Iwerbo, Maria. (2012, 25 december). Skola använder smarta telefoner i undervisningen. *Sveriges Radio*. Hämtad den 17 februari 2014 från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=5391448>.
- Johnson, D. (2010, november). Taming the Chaos. *Learning & Leading with Technology*, 20-23.
- Jöngren, K. & Johansson, G. (2008). *Elevers användning av mobiltelefon i klassrummet*. Examensarbete, Göteborgs Universitet. Hämtad den 20 december från https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18463/1/gupea_2077_18463_1.pdf
- Katz, J. E. (2005). Mobile Phones in Educational Settings. I K. Nyiri (Red), *A sense of place: The global and the local in mobile communication*, 305-317. Wien: Passagen Verlag.
- Keengwe J., Schnellert G., Jonas D. (2012). Mobile phones in education: Challenges and opportunities for learning. *Education and Information Technologies*, 1-10.
- Kolb, L. (2008). *Toys to Tools: Connecting Student Cell Phones to Education*. Eugene, Or.: International Society for Technology in Education.
- Köhlmark, M. & Hedman, L. (2005). Ungdomar med mobiltelefoner i klassrummet – vad gör de? C-uppsats, Uppsala universitet. Hämtad den 20 december 2013 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:130832/FULLTEXT01.pdf>
- Ling R. (2000). *Norwegian teens - mobile telephony and SMS use in school*, Telenor R&D, Norge, 1-8

- Ling, R. (2001). "We Release Them Little by Little": Maturation and Gender Identity as Seen in the Use of Mobile Telephony, *Personal and Ubiquitous Computing*, 5 (2), 123-136.
- Ling, R.S. (2004a). *The Mobile Connection: the Cell Phone's Impact on Society*. San Francisco, Calif.: Morgan Kaufmann.
- Ling, R.S. (2004b). The adoption, use and social consequences of mobile communication. *Teletronikk* 3, 1-13.
- Ling, R.S. (2012). *Taken for Grantedness: the Embedding of Mobile Communication into Society*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Olsson, M. (2011). *Lärarens upplevelse av elevernas mobiltelefonanvändning i klassrummet - en fallstudie*. Magisteruppsats i pedagogik, Blekinge tekniska högskola. Hämtad den 1 jan, 2014 från <http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/6753b78eb2944e0ac1256608004f0535/bcd4225cfe445abac125798a004b260f?OpenDocument>
- Othman, N. et. al. (2009). A Conflict between Professional vs. Domestic Life? Understanding the Use of ICT in Teleworking for Balance in Work and Family Units. *Computer and Information Science*, 2 (2), 3-15.
- Ott, T. (2013). Mobile Phones and Other Disturbing Objects.... *Proceedings from Mobile Learning*, 109-116.
- Philip, T.M. & Garcia A.D (2013). The importance of Still Teaching the iGeneration: New Technologies and the Centrality of Pedagogy. *Harvard Educational Review*, 83 (2), 300-319.
- Practical Surveys, hemsida (2014): <http://www.practicalsurveys.com/reporting/chisquare.php>. Hämtad den 6 juni 2014.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9 (5), 1-2.
- Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. (4., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Rydin, S. (2013, 5 mars). IT-satsning gynnar elever med dyslexi. *Tidningen Läs & Skriv*. Hämtad 22 maj 2014 från <http://www.dyslexi.org/tidningen-las-skriv/it-satsning-gynnar-elever-med-dyslexi-4771>
- Skolinspektionen. (2012). *Satsningarna på IT används inte i skolans undervisning. Vad visade Skolinspektionens granskning?*, 1-6. Hämtad den 3 mars, 2014 från <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/it/pm-it-iundervisningen.pdf>
- Skolverket (2011a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. [PDF]. Stockholm: Skolverket. Hämtad den 22 maj 2014 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>
- Skolverket (2011b). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. [PDF]. Stockholm: Skolverket. Hämtad den 22 maj 2014 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705>
- Skolverket. (2013) *Trygghet och studiero*. Hämtad den 13 februari 2014 från <http://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning>
- Skolverket (2014). *Innovativt mobilprojekt ökar elevers intresse för miljöundervisningen*. Hämtad den 17 februari 2014 från <http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/itiskolan/sa-arbetar-andra/no-amnen/miljoundervisning-mobilprojekt-1.138536>

- Song, Y. (2007). Educational Uses of Handheld Devices: What are the Consequences? *TechTrends*, 51 (5), 38-45.
- Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM). (2014a). Hämtad den 17 april från <https://www.spsm.se/sv/Stod-i-skolan/It-i-larandet/Stod-med-it/Alternativa-verktyg/>
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). (2014b). Hämtad den 17 april från <https://www.spsm.se/sv/Stod-i-skolan/It-i-larandet/Stod-med-it/Alternativa-verktyg/Telefoner/>
- Statens medieråd. (2013). *Ungar & medier 2012/13*. Hämtad den 13 februari 2014 från <http://www.statensmedierad.se/Publikationer/>
- Svensson, M. (2009). *Alla har en mobiltelefon: En attitydundersökning kring införandet och användandet av mobiltelefonen som pedagogiskt redskap*. Examensarbete i Lärarutbildningen, Högskolan Kristianstad. Hämtad 19 januari, 2014 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:304536/FULLTEXT01.pdf>
- Thulin, E. (2002). *Ungdomars användning av dator, internet och mobiltelefon. Konsekvenser för vardagslivets geografiska dimensioner*. Licentiatavhandling, Göteborgs Universitet.
- Traxler, J. (2009). *Mobile Learning: Transforming the Delivery of Education and Training*. M. Ally (Red.), Current state of Mobile Learning, 9-24. Edmonton: AU Press. Hämtad den 14 januari, 2014 från http://books.google.se/books?id=Itp60WteuJsC&pg=PR5&hl=sv&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false
- Ulveilke, M. & Andersson, C. (2012). *Att vara eller icke vara – en studie av hur mobiltelefoner används i klassrumsmiljö*. Självständigt arbete, 15 hp, Högskolan i Halmstad.
- Vikström, S. (2012, 2 april). Mobilen lotsar i tid och rum. *Specialpedagogik*. Hämtad 22 maj, 2014 från <http://www.lararnasnyheter.se/specialpedagogik/2012/04/02/mobilen-lotsar-tid-rum>
- Wei R., & Leung, R. (1999). Blurring public and private behaviors in public space: policy challenges in the use and improper use of the cell phone. *Telematics and Informatics* 16, 11- 26.
- Wong & Looi (2011). What seems do we remove in mobile-assisted seamless learning? A critical review of the literature. *Computers & Education* (57), 2364-2381.
- World Summit on Media for Children and Youth. (2010). *Att vara lärare i dagens mediesituation* Hämtad 25 januari, 2014 från http://www.wskarlstad2010.se/filer/pressmeddelanden/ws_lararundersokning.pdf
- Zeman, E. (2013, 29 april). 10 Mobile Chat Apps That Beat SMS. *Information Week*, hämtad den 5 juni 2014 från <http://www.informationweek.com/mobile/mobile-devices/10-mobile-chat-apps-that-beat-sms/d/d-id/1109729>

Bilaga A - Information till rektorer

Inbjudan att delta i en studie kring elevers mobiltelefonanvändning

Jag vill bjuda in elever på din skola att delta i en undersökning som genomförs inom ramarna för mitt examensarbete på magisterprogrammet "Lärande, kommunikation och informationsteknologi" på Institutionen för tillämpad informationsteknologi vid Göteborgs universitet/Chalmers. Ansvarig för undersökningen är jag, Karolina Hansson, och min handledare är Ylva Hård af Segerstad, docent och universitetslektor inom tillämpad informationsteknologi.

Syftet med examensarbetet är att undersöka gymnasieelevers mobiltelefonanvändning, samt vilka attityder och tankar de har kring sin egen och andras mobilanvändning i förhållande till skolarbetet. Den insamlade kunskapen från studien kommer att belysa mobilens roll i gymnasieelevers skolarbete, och kan bidra till att kartlägga de utmaningar och möjligheter som den nya tekniken för med sig in i skolans verksamhet. Studien är tänkt att bli ett bidrag till utvecklingen av skolans framtida strategier för val och användning av informations- och kommunikationsteknologi.

Studien består av en webbenkätundersökning som tar ca 10-15 minuter att genomföra, samt uppföljande intervjuer med elever som frivilligt anmält intresse för att delta. Mer information om detaljerna kring detta finner du i inbjudan till lärare/mentorerna samt i deltagarinformationen som jag bifogar i detta mejl. Läs gärna igenom informationen och ta ställning till om du vill ge ditt godkännande till denna studie på er skola. Om du ger klartecken, tar jag själv kontakt med lärarna på skolan med inbjudan och deltagarinformation.

Med vänliga hälsningar,

Karolina Hansson

Student: Karolina Hansson
Mobil:
E-post:
Adress:

Handledare: Ylva Hård af Segerstad
E-post:
Tfn:
Adress:

Bilaga B – Enkätöversikt, sammanställning

<p style="text-align: center;">Del 1: JAG OCH MIN MOBIL <i>I det här avsnittet av enkäten vill jag veta lite om dig och din mobiltelefon.</i></p>		
Fråga	Svarsalternativ	
1. Jag är...	<ul style="list-style-type: none"> • ...kille • ...tjej 	
2. Jag går på ett...	<ul style="list-style-type: none"> • ...studieförberedande program • ...yrkesförberedande program 	
3. Jag har en mobil...	<ul style="list-style-type: none"> • ... av smartphonemodell (som har tangentbordsfunktion, och som jag kan surfa på internet med). • ... av enklare modell, men som jag kan använda till de vanligaste funktionerna (ringa, SMS a, ta kort etc.) • Jag har ingen mobil. 	
4. Mobilen är en viktig statussymbol i mitt kompisgäng.	LIKERT	<ul style="list-style-type: none"> • Jag instämmer helt • Jag instämmer i hög grad. • Jag instämmer delvis. • Jag varken instämmer eller tar avstånd. • Jag tar delvis avstånd. • Jag tar i hög grad avstånd. • Jag tar helt avstånd.
5. Det är viktigt för mig att alltid ha den senaste och bästa mobilen på marknaden.		
<p>Del 2: MOBILEN, SKOLAN & FRITIDEN <i>I det här avsnittet vill jag att du tar ställning till några påståenden om din mobilanvändning UNDER LEKTIONSTID och PÅ DIN FRITID (utanför lektionstid).</i></p>		
6. Jag upplever att jag använder min mobil...	<ul style="list-style-type: none"> • ...mer på min fritid (utanför lektionstid). • ...mer under lektionstid. • ...ungefär lika mycket under lektionstid som på fritiden. • Vet ej 	
7. Jag använder mobilen UNDER LEKTIONSTID till sådant som INTE har med skolarbetet att göra...	FREKVENS	<ul style="list-style-type: none"> • ... många gånger om dagen. • ... någon till några gånger om dagen. • ...någon till några gånger i veckan.
8. Jag använder mobilen PÅ MIN FRITID (utanför lektionstid) till sådant som har med mitt SKOLARBETE att göra...		<ul style="list-style-type: none"> • ...någon till några gånger i månaden. • ...någon till några gånger per termin. • Det händer i princip ALDRIG. • Vet ej
<p>Del 3: MOBILEN SOM STOR <i>I det här avsnittet vill jag inledningsvis att du svarar på HUR OFTA du upplever att ditt skolarbete (både under LEKTIONSTID OCH på din FRITID) blir lidande av din och/eller andras mobilanvändning.</i> <i>I de två sista frågorna vill jag sedan att du tar ställning till I VILKEN OMFATTNING ditt skolarbete blir lidande av din och andras mobilanvändning</i></p>		
9. Mitt skolarbete blir lidande av att jag störs av ljud från ANDRAS mobiltelefoner (ringtoner, pip och surrande)...	FREKVENS	
10. Mitt skolarbete blir lidande av att människor i min närhet pratar i sina mobiltelefoner...		
11. Mitt skolarbete blir lidande av att kamrater jag ska arbeta tillsammans med är mer upptagna av sina mobiltelefoner än av vårt gemensamma skolarbete...		
12. Mitt skolarbete blir lidande av att jag oroar mig för att bli fotograferad och/eller filmad av andra som har mobiltelefon i skolan...		
13. Mitt skolarbete blir lidande av att jag väljer att spela med andra uppkopplade via mobilen...		
14. Mitt skolarbete blir lidande av att jag känner att jag måste lägga tid på att svara på SMS eller telefonsamtal...		
15. Mitt skolarbete blir lidande av att jag känner att jag måste uppdatera mig och/eller delta i aktiviteten i sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Twitter...)...		
16. Mitt skolarbete blir lidande av att jag surfar runt på andra typer av internetsidor (inte sociala medier) eller använder appar som inte har med mitt skolarbete att göra...		

17. Mitt skolarbete blir lidande av att jag väljer att spela "singleplayer"-spel på mobilen...	
18. Jag upplever ÖVERLAG att mitt skolarbete UNDER LEKTIONSTID blir lidande av min och/eller andras mobilanvändning.	LIKERT
19. Jag upplever ÖVERLAG att mitt skolarbete PÅ FRITIDEN blir lidande av min och/eller andras mobilanvändning.	
<p>Del 4: MOBILEN SOM HJALP</p> <p><i>I det här avsnittet vill jag att du inledningsvis svarar på HUR OFTA du använder din mobil för att underlätta ditt skolarbete.</i></p> <p><i>I de två sista frågorna vill jag sedan att du tar ställning till I VILKEN OMFATTNING mobilen underlättar i ditt skolarbete.</i></p>	
20. Jag använder mobiltelefonens funktioner för att underlätta tidsplaneringen av mitt skolarbete (t.ex. hålla tider, läsa schemat; komma ihåg läxor, grupparbeten, deadlines m.m.)...	FREKVENS
21. Jag använder mobilen för att ta reda på information (från lärare och/eller klasskamrater) om uppgifter i mitt skolarbete om jag varit frånvarande eller glömt vad som gäller...	
22. Jag använder mobiltelefonens olika funktioner för att organisera samarbeten i mitt skolarbete (t.ex. ha telefonmöten, bestämma tider, stämma av och uppdatera mig om hur olika samarbetsprojekt går etc.)...	
23. I mitt skolarbete använder jag inbyggda funktioner i mobilen istället för att använda separata redskap (t.ex. miniräknare, grafräknare, tidtagarur)...	
24. Jag använder mobiltelefonen för att fotografera och dokumentera information som jag behöver i mitt skolarbete (t.ex. anteckningar på tavlan, bokomslag, växters utseende, exempel på hur en färdig produkt ska se ut etc.)...	
25. Jag använder mobiltelefonen för att spara textanteckningar och/eller inspelade video-/ljudfiler med information/kommentarer som rör mitt skolarbete...	
26. Jag använder mobilen som ett alternativt USB-minne för att lagra, transportera och överföra dokument och filer som jag behöver i mitt skolarbete ...	
27. Jag använder mobiltelefonen i mitt skolarbete för att söka information på nätet ...	
28. Jag använder mobilen som hjälp i mitt skolarbete på annat sätt än i ovanstående exempel.	<ul style="list-style-type: none"> • Nej • Vet inte • Ja, nämligen...
29. Jag upplever ÖVERLAG att mobilen är till hjälp i mitt skolarbete UNDER LEKTIONSTID.	LIKERT
30. Jag upplever ÖVERLAG att mobilen är till hjälp i mitt skolarbete PÅ MIN FRITID.	
<p>Del 5 MOBILEN OCH FRAMTIDEN</p> <p><i>I det här sista avsnittet vill jag att du tänker dig in i situationen att en lärare berättar att hon/han från och med nu kommer att använda mobiltelefonen som ett aktivt redskap i sin kurs.</i></p> <p>Vad är din första reaktion? Ta ställning till hur väl följande påståenden stämmer överens med din reaktion:</p>	
31. Jag blir skeptisk till vad man vinner på det.	LIKERT
32. Jag blir trött på skolans ständiga IT-satsningar.	
33. Jag anser att min mobilanvändning hör till mitt privatliv, och vill inte att skolan inkräktar på det området.	
34. Jag blir orolig för att det kommer att påverka mitt skolarbete negativt.	
35. Jag blir stressad över att mobilen får större roll i mitt liv.	

36. Jag blir nyfiken på vad som kommer att hända.	
37. Jag anser att det ligger i linje med vad man kan förvänta sig av en skola år 2014.	
38. Jag anser att skolan gör rätt i att möta oss ungdomar med den teknologi som vi använder i vår vardag.	
39. Jag blir mer motiverad att gå kursen.	
40. Jag blir glad över att det blir (mer) tillåtet att använda mobilen i klassrummet. 41. Jag tror inte att en satsning på mobiler i skolan kommer att leda till någon större skillnad i skolarbetet jämfört med hur det varit tidigare.	
42. Det beskrivna scenariot har hänt mig. Jag har redan tidigare erfarenhet av att skolan och/eller enskilda lärare har använt mobiltelefonen på något sätt i sin undervisning.	<ul style="list-style-type: none"> • Nej. Det har inte hänt mig tidigare. • Ja, jag har tidigare erfarenheter av skolsatsningar på mobiltelefoner i undervisningen som jag upplevde som LYCKADE. • Ja, jag har tidigare erfarenheter av skolsatsningar på mobiltelefoner i undervisningen som jag upplevde som MINDRE LYCKADE. • Ja, jag har tidigare erfarenheter av BÅDE lyckade OCH mindre lyckade skolsatsningar på mobiltelefoner i undervisningen. • Vet ej

Bilaga C - Deltagarinformation

Deltagarinformation till deltagande i studien ”Mobilen och skolan”

Studiens syfte

Syftet med studien är att undersöka gymnasieelevers mobiltelefonanvändning, samt vilka attityder och tankar elever har kring sin egen och andras mobilanvändning i förhållande till skolarbetet. Den insamlade kunskapen från studien ska belysa mobilens roll i gymnasieelevers skolarbete för att kartlägga utmaningar och möjligheter som den nya tekniken för med sig in i skolans verksamhet. Studien är tänkt att belysa elevperspektivet i frågan och utgöra ett bidrag till utvecklingen av skolans framtida strategier för val och användning av informations- och kommunikationsteknologi, och du som elev får också i samband med studien möjlighet att fundera kring din mobilanvändning i relation till ditt skolarbete, samt tillfälle att bidra med dina tankar, åsikter och reflektioner i frågan.

För att samla in data till studien kommer en webbaserad enkät att genomföras i ett antal klasser på 3-4 gymnasieskolor i Östergötland. För att få djupare förståelse för det som framkommer i enkäten kommer några elever från varje skola att bjudas in att medverka i en uppföljande intervju.

Studiens genomförande

Deltagandet i studien består i att jag kommer ut till er under ett lektionspass/mentortid el.dyl. då ni har med er era datorer. På plats ger jag, utöver denna deltagarinformation, en muntlig presentation av studien och hur själva genomförandet går till, och ni får möjlighet att ställa frågor. Därefter får ni genomföra en webbenkät med hjälp av era datorer. Enkäten tar ca 10-15 minuter att genomföra och jag finns under tiden för genomförandet till hands för att svara på eventuella frågor. I anslutning till att webbenkäten fylls i, erbjuds du att delta i en uppföljande intervju, där du, tillsammans med andra frivilliga, får möjlighet att diskutera och resonera kring mobilens roll i ert skolarbete samt den information som framkommit i enkätsvaren.

Deltagarnas informerade samtycke

Genom att skicka in enkäten ger du ditt samtycke att medverka i enkätstudien. Om du väljer att delta i en uppföljande intervju, får du dessutom skriva under ett samtyckesformulär i samband med denna där du ger ditt samtycke för att delta.

Hantering av data

Resultatet kommer att användas i min magisteruppsats, enkäterna är anonyma och det insamlade materialet från intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt. Ingen obehörig kommer att ha tillgång till dina uppgifter och inga namn kommer att framgå.

Frivillighet

Observera att deltagandet i studien (såväl enkät- som intervjuundersökning) är **frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan utan förklaring.**

Ersättning

Vid den uppföljande intervjun, som tar ca 30 min, kommer jag att bjuda på fika. Alla som deltar i någon av mina intervjuer deltar också i ett lotteri på ett presentkort på 200 kr på Akademibokhandeln.

Tack på förhand för din medverkan!/Karolina

Ta gärna kontakt med oss om ni vill ha ytterligare information om studien:

Student:	Karolina Hansson	Handledare:	Ylva Hård af Segerstad
Mobil:		E-post:	
E-post:		Tfn:	
Adress:		Adress:	

Bilaga D – Intervjuguide

Inledning:

- Beskriv intervjuens upplägg, min roll och syftet med inspelningen.

Allmänna frågor:

- Vad har ni för relation till mobilen?
- Hur ser mobilens roll i skolan ut?

- Mobiltelefonpolicyn/ordningsregeln: Hur tänker ni kring den?
- Det verkar som flertalet upplever att mobiltelefonen stör skolarbetet mer på fritiden än under lektionstid. Vad tror ni det är ett uttryck för?
- Vanligare att använda mobilen på lektionstid för sådant som inte har med skolarbetet att göra än tvärtom. Tankar kring det?
- Flertalet anser att mobilen tillhör det privata och vill inte att skolan inkräktar för mycket på mobilanvändningen. Vad tror ni ligger bakom dessa siffror? Finns det en motsättning/konflikt mellan att använda mobilen privat och att använda den som skolverktyg?
- Statussymbol? Är det pinsamt med en äldre eller sämre mobil? Varför? Vilken grupp tror ni tyckte mobilen var viktigast som statussymbol? (flickorna). Har ni några tankar kring vad det beror på?
- Musikens roll för studierna?

Mobilen i framtiden:

- Någon av er som har något exempel på en mobilsatsning eller användning av mobilen inom ramen för skolarbetet?
- Hur skulle ni vilja att mobilens roll i skolan såg ut? Vad kan ni se för möjligheter och utmaningar med mobilen som pedagogiskt verktyg?
- Vad tror ni om mobilens roll i framtiden (privat och i skolan)?

Bilaga E – Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i forskningsstudien ”Mobilen och skolan”

Syftet med studien är att undersöka gymnasieelevers mobiltelefonanvändning, samt vilka attityder och tankar elever har kring sin egen och andras mobilanvändning i förhållande till skolarbetet. Den insamlade kunskapen från enkäter och intervjuer är tänkt att belysa mobilens roll i gymnasieelevers skolarbete, för att kartlägga utmaningar och möjligheter som den nya tekniken för med sig in i skolans verksamhet.

Resultatet kommer att användas i min magisteruppsats. Det insamlade materialet från intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt. Ingen obehörig kommer att ha tillgång till dina uppgifter och inga namn kommer att framgå.

Genom att skriva under denna samtyckesblankett, ger du ditt samtycke att delta i intervjun. Observera att deltagandet i studien är **frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan utan förklaring**.

Jag har informerats om syftet med studien, skriftligt och muntligt. Jag är införstådd i att deltagandet i intervjun är frivilligt och att uppgifterna i intervjun kommer att behandlas konfidentiellt. Jag vet att jag närsomhelst, utan närmare förklaring, kan avbryta intervjun.

Namn: _____

Ort: _____

Datum: _____